

The page features a decorative design with three purple circles of varying sizes, each with a white crescent shape inside. These circles are connected by thin purple lines that form a triangular shape pointing downwards. The circles are positioned in the upper right and lower right areas of the page.

Sikkerhedsforholdsregler i skadesforsikringer

- begrebet sikkerhedsforholdsregler, sondringen til objektive ansvarsfraskrivelser samt en komparativ analyse til norsk ret

Aalborg Universitet
Juridisk kandidatafhandling
Forår/sommer 2012

Udarbejdet af:
Camilla Celandor Rosenvang
Kirsten Thorup Laursen

Vejleder:
Carsten Munk-Hansen

Titelblad

Type: Obligatorisk specialeafhandling

Uddannelse: Kandidatuddannelsen i jura

Uddannelsessted: Aalborg Universitet

Fag: Forsikringsret

Emne og titel: Sikkerhedsforholdsregler i skadesforsikringer – begrebet sikkerhedsforholdsregler, sondringen til objektive ansvarsfraskrivelser samt en komparativ analyse til norsk ret

Engelsk titel: Safety regulations in general insurances – the concept of safety regulations within insurance law, the delimitation to objective disclamations of responsibility and a comparative analysis towards Norwegian law

Forfattere: Camilla Celander Rosenvang og Kirsten Thorup Laursen

Vejleder: Carsten Munk-Hansen

Afleveret: 16. maj 2012

Camilla Celander Rosenvang

Kirsten Thorup Laursen

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	1
1.1. Afgrænsning	2
1.2. Disposition for afhandlingen	3
1.3. Metode	4
1.3.1. Retsdogmatik	4
1.3.2. Relevante retskilder	5
1.3.2.1. Forsikringsaftaleloven.....	5
1.3.2.2. Praksis	5
2. Historik	7
3. Det forsikringsretlige univers	9
4. Sikkerhedsforholdsregler i Danmark	11
4.1. Generelt om sikkerhedsforholdsregler i skadesforsikringer	11
4.2. Sikkerhedsforholdsregler ved skadesforsikring	12
4.2.1. Typer af sikkerhedsforholdsregler	15
4.2.1.1. Sikkerhedsforholdsregler ved tyveri	15
4.2.1.2. Sikkerhedsforholdsregler vedrørende vedligeholdelse	18
4.2.1.3. Sikkerhedsforholdsregler der følger af love, offentlige forskrifter eller krav om indhentelse af offentlige tilladelser	20
4.2.1.4. Sikkerhedsforholdsregler der henviser til vejledninger for bestemte områder	22
4.2.1.5. Sammenfattende om typer af sikkerhedsforholdsregler	23
4.2.2. Retsvirkninger af overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel	24
4.2.2.1. Den objektive vurdering	24
4.2.2.2. Forsætlig og uagtsom overtrædelse	25
4.2.2.3. Årsagssammenhæng	28
4.2.2.4. Bevisbyrde	30
4.2.3. Identifikation	31
4.2.4. Forsikrings­selskabets reklamationspligt	33
4.3. Sammenfattende om sikkerhedsforholdsregler ved skadesforsikring	35
4.4. Sondringen til objektive ansvarsfraskrivelser	36
4.4.1. Betydningen af sondringen	37
4.4.2. Forsikringsaftaleloven om sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser	38
4.4.3. Sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser i praksis	38

4.4.3.1. Klausuler i autoforsikringer om startspærre	39
4.4.3.2. Vilkår om aflåsning mod tyveri i familieforsikringer	43
4.4.3.3. Vilkår om undersøgelse forud for gravearbejde	47
4.4.3.4. Vilkår om lovlig anvendelse af motorkøretøjer	48
4.4.3.5. Vilkår om kørsel uden vand eller olie	48
4.4.4. Litteraturen om sondringen samt kriterier for at sondre mellem objektive ansvarsfraskrivelse og sikkerhedsforholdsregler	49
4.4.5. Sammenfattende om sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelse	50
5. Sikkerhedsforholdsregler i Norge	52
5.1. Det norske retssystem	52
5.2. Den norske definition af sikkerhedsforholdsregler	53
5.3. Hovedbestemmelsen om sikkerhedsforholdsregler	55
5.4. Sondringen til objektive ansvarsfraskrivelse	60
5.5. Retsvirkning af brud på sikkerhedsforholdsregler	63
5.6. Sammenfattende om sikkerhedsforholdsregler i Norge	65
6. Komparativ analyse mellem Danmark og Norge	67
7. Konklusion	72
8. Summary in English	80
9. Litteraturliste	81
9.1. Bøger	81
9.2. Tidsskrifter, artikler og elektronisk litteratur	82
9.3. Lovforslag, udtalelser, betænkninger og vejledninger	83
9.4. Ankenævnsspraksis	83
9.4.1. Dansk ankenævnsspraksis	83
9.4.2. Norsk ankenævnsspraksis	84
9.5. Domme	84
9.5.1. Danske domstole	84
9.5.2. Norske domstole	85
9.6. Bilag	85

1. Indledning

Denne afhandling tager sit afsæt indenfor det forsikringsretlige felt, nærmere bestemt omhandler den det forsikringsretlige begreb "*sikkerhedsforholdsregler*" i skadesforsikringer. Forsikringer går i sin enkelthed ud på, at den risiko enkelte personer er udsat for, fordeles mellem et større antal personer, således at de alle deler den samme risiko. Denne forsikringstankegang har været kendt i flere årtusinder, og fremgår blandt andet af babylonske håndskrifter fra år 2000 før Kristi fødsel¹.

Forsikringsaftaleloven stammer helt tilbage fra 1930, og de første initiativer til loven blev endog taget endnu tidligere. Det var nemlig allerede i 1901, at der i Norden blev afholdt et *Nordisk Møde* mellem de nordiske lande, Sverige, Norge, Finland og Danmark. Mødet blev afholdt på baggrund af et udbredt ønske om ensartede regler på det forsikringsretlige område. Noget der da også lykkedes 30 år senere, og disse regler gør sig i det væsentligste stadig gældende.

Kendetegnende for forsikringsaftaleloven kan det nævnes, at der i det store og hele er *aftalefrihed*, hvorfor loven ofte omtales som en "*special-aftalelov*" med to kontraherende parter. En køber, en *forsikringstager*, på den ene side og en sælger, et *forsikringsselskab*, på den anden side. Produktet er her en forsikringsaftale, der er indgået på en række *vilkår*, som alle er opstået ved større eller mindre grad af forhandling. Aftalefriheden i forsikringsaftaleloven suppleres dog af en række forbrugerpræceptive regler, hvor der ikke vil kunne indgås en aftale indeholdende vilkår, som stiller forsikringstageren ringere, end hvad der følger af lovens ordlyd. Der må således ikke indgås aftaler, der er til dennes ugunst.

Den danske retsregel om sikkerhedsforholdsregler i skadesforsikringer findes i *forsikringsaftalelovens* § 51, som siger, at en sikkerhedsforholdsregel er et pålæg, og altså et vilkår om noget, der skal iagttages for at forebygge eller formindske skadens omfang, men derudover er der ikke en nærmere definition af begrebet. Forsikringsaftaleloven opstiller ikke grænser for, hvor meget eller hvor lidt et forsikringsselskab kan kræve af sikkerhedsforholdsregler. Der opstilles dog en række forudgående krav. Dette være sig eksempelvis, at vilkåret om en sikkerhedsforholdsregel skal være indgået inden forsikringsaftalens endelige indgåelse.

Sikkerhedsforholdsregler er særligt interessante, idet de åbner mulighed for, at forsikringsselskabet ved en forsikringsbegivenheds indtræden bliver helt eller delvis fri for ansvar. Udover de ovennævnte forudgående krav om, at sikkerhedsforholdsregel skal være indgået inden aftalens

¹ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 7

indgåelse, er der efter den objektive vurdering af en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse også krav om, at overtrædelsen er sket ved udvisning af en *uagtsomhed* fra forsikringstagerens side, ligesom der skal være *årsagssammenhæng* mellem sikkerhedsforholdsreglens overtrædelse og forsikringsbegivenhedens indtræden.

Et område, der nært knytter sig til sikkerhedsforholdsregler, er området for *objektive ansvarsfraskrivelser*. Sådanne ansvarsfraskrivelser er ikke nævnt i forsikringsaftaleloven, men det må følge af den *formueretlige grundsætning om aftalefrihed*, at der med gyldighed kan indgås aftaler om sådanne. Området for sondringen mellem de objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler har jævnligt været berørt i praksis og betegnet som vanskeligt, og det vil derfor også blive belyst i denne afhandling.

Målet med afhandlingen er i sagens natur at belyse, hvad der forstås ved *begrebet* en sikkerhedsforholdsregel, ligesom afhandlingen vil omhandle *sondringen* til objektive ansvarsfraskrivelser, da dette er et særligt centralt emne ved beskæftigelse med sikkerhedsforholdsregler.

Derudover vil afhandlingen foretage en *komparativ analyse* til den norske retsregel på området for sikkerhedsforholdsregler, idet denne har samme indholdsmæssige betydning, som det er tilfældet med den danske regel, men siden 1989 har indeholdt en *definition* af, hvad der skal forstås ved en sikkerhedsforholdsregel. Denne definition blev indsat efter længere tids uklarhed på området, men på trods af at der i praksis fra henholdsvis de danske domstole og Ankenævnet for Forsikring har været uklarhed på området, har der i Danmark ikke været udtrykt et behov for at indsætte lignende definition. Der vil blive vurderet på norsk retspraksis og sammenholdt med den danske praksis for at kunne konkludere på, hvad der kan siges at fungere bedst – om noget.

1.1. Afgrænsning

I denne afgrænsning vil der være en gennemgang af de områder, der knytter sig nært til området for sikkerhedsforholdsregler, men som alligevel falder udenfor dette speciale i forsøget på at holde specialets fokus.

Specialet omhandler som nævnt sikkerhedsforholdsregler i skadesforsikringer, hvorfor reglen i forsikringsaftalelovens § 124 om sikkerhedsforholdsregler i *syge- og ulykkesforsikringer* ikke vil blive belyst. Forsikringsaftalelovens § 124 har i langt de fleste tilfælde også mere karakter af en

redningsforanstaltning, idet det som oftest er noget, der skal iagttages efter en forsikringsbegivenheds indtræden.

I relation hertil må det nævnes, at sikkerhedsforholdsregler læner sig op af regler om henholdsvis *fareforøgelse* i forsikringsaftalelovens §§ 45-50 og *redningsforanstaltninger* i §§ 52-53. Reglerne herom vil ikke blive belyst i specialet.

Der afgrænses ydermere fra andre steder i forsikringsaftaleloven, hvor der henvises til sikkerhedsforholdsregler. Herunder reglen i forsikringsaftalelovens § 87, stk. 2, som omhandler det forhold, at en sikkerhedsforholdsregel kun kan påberåbes overfor en panthaver, såfremt denne selv har været skyld i den manglende overholdelse af sikkerhedsforholdsreglen.

1.2. Disposition for afhandlingen

I dette afsnit vil der for overskuelighedens skyld være en kort gennemgang af dispositionen for afhandlingen. Som en afslutning på dette første kapitel vil der nedenfor være en gennemgang af den i afhandlingen anvendte juridiske metode. Dernæst vil kapitel 2 omhandle *den historiske baggrund* for forsikringer, og dernæst vil kapitel 3 omhandle *det forsikringsretlige univers* for at kortlægge området for forsikringsretten, tankegangen bag forsikringer og den anvendte terminologi for retsområdet, idet disse er nødvendige for at få overblikket over, hvor sikkerhedsforholdsregler befinder sig i det forsikringsretlige univers.

I kapitel 4 vil området for *sikkerhedsforholdsregler i Danmark* blive belyst, herunder generelt om sikkerhedsforholdsregler, typer af sikkerhedsforholdsregler samt retsvirkninger af en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse. Derudover vil *sondringen til objektive ansvarsfraskrivelse* blive belyst. Kapitel 5 vil omhandle *sikkerhedsforholdsregler i Norge*, som vil blive belyst efter samme fremgangsmåde, som det er tilfældet med sikkerhedsforholdsregler i Danmark. I kapitel 6 vil de *to retsområder* blive sammenholdt med hinanden, hvorefter kapitel 7 vil indeholde specialeafhandlingens *konklusion*.

Afslutningsvist vil der i kapitel 8 være et *engelsk resumé* af afhandlingen, og kapitel 9 vil indeholde den for afhandlingen anvendte *litteratur og praksis*.

1.3. Metode

Herunder vil der blive redegjort for den i specialet anvendte metode. Der er foretaget en inddeling i retsdogmatikken, relevante retskilder, forsikringsaftaleloven og retspraksis.

1.3.1. Retsdogmatik

For at opnå målet med afhandlingen er det en nødvendighed at beskrive gældende ret på området for sikkerhedsforholdsregler. Dette gøres for at give det rette *vidensgrundlag* til anvendelse for belysningen af området for sikkerhedsforholdsregler til videre brug for sondringen til objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler i Norge. Der anvendes dermed en *klassisk retsdogmatisk* metode, hvor gældende ret *beskrives* og *analyseres*².

Sikkerhedsforholdsregler er behandlet i litteraturen, men afgrænsningen til objektive ansvarsfraskrivelser er sjældent blevet behandlet i dybden, idet flere lærebogsforfattere med videre blot anfører, at der her er tale om et *vanskeligt emne*. Der anvendes den allerede *foreliggende litteratur* på området, som vil blive anvendt og vurderet kritisk og sammenholdt med praksis. Litteraturen vil dermed også blive anvendt med et vist forbehold, da det jo naturligvis er forskelligt, hvilken holdning der skinner igennem, alt efter hvem der har været forfatter til litteraturen. Her kan det eksempelvis bemærkes, at lærebogen "Dansk Forsikringsret" er skrevet af Henning Jønsson, der er *direktør for Ankenævnet for Forsikring*, hvilket må formodes at have været en medvirkende faktor til overvægten af ankenævnspraksis i denne bog.

Dernæst vil der i afhandlingen blive lavet en *komparativ analyse* af retsområdet for sikkerhedsforholdsregler i Danmark i forhold til de norske regler og praksis på området. Dette kan ses som en videreudvikling af retsdogmatikken, da det er en beskrivelse af gældende ret tilføjet et komparativt element.

Afslutningsvist vil der blandt andet blive konkluderet ud fra en *retspolitisk vinkel*. Dette gøres, fordi det ønskes at holde resultatet af praksis om gældende ret fra Danmark op mod gældende ret fra Norge. Når reglerne og praksis vurderes i forhold til hinanden, vil det være muligt at komme med en vurdering af, hvad der eventuelt fungerer bedst (hvis noget), og hvad der eventuelt kan gøres anderledes i Danmark. Der afholdes dog fra en egentlig *de lege ferenda* betragtning.

² Wegener: Juridisk metode, s. 51

1.3.2. Relevante retskilder

Med retskilder forstås samtlige faktorer, som i forbindelse med afgørelsen af *konkrete retsspørgsmål* øver indflydelse på de *retsanvendende myndigheder* ved valget af de regler, som anvendes ved afgørelsen af konkrete retlige spørgsmål³. Selve retskildelæren angiver normerne for, hvordan faktorerne udvælges, og hvordan det udvalgte fortolkes, når gældende ret skal defineres.

Generelt for retsdogmatikkens lære består retskilderne overordnet af *lovgivning, præjudikater, retssædvaner og forholdets natur*. Som udgangspunkt er der ikke nogen rangorden herimellem, idet de alle indgår i en samlet vurdering, og deres værdi afhænger af denne vurdering og vægtning i forhold til andre retskilder⁴.

1.3.2.1. Forsikringsaftaleloven

I overensstemmelse med den retsdogmatiske metode anvendes *forarbejderne* til den *oprindelige forsikringsaftalelov* fra 1929. Dette gøres for at vurdere, hvad der har været tankerne bag *forsikringsaftalelovens § 51*, således at det i analysen kan vurderes, hvorvidt praksis er overensstemmende med formålet og tankerne bag bestemmelsen.

Bestemmelsen om sikkerhedsforholdsregler har ikke været ændret siden vedtagelsen af den oprindelige forsikringsaftalelov, og det er derfor med varsomhed, at forarbejderne anvendes. Derfor er det nødvendigt at lægge vægt på *Justitsministeriets betænkning nr. 1423 af 2002* om forsikringsaftaleloven, da denne viser nutidige overvejelser om området for sikkerhedsforholdsregler fra lovgivningsmagten.

For at bidrage til en total forståelse af området, vil *forsikringsaftaleloven med kommentarer og Karnovs noter* til forsikringsaftaleloven ligeledes blive anvendt.

1.3.2.2. Praksis

For at anvende retsdogmatikken fuldt ud, anvendes desuden praksis for at beskrive gældende ret, herunder både *domstolspraksis* og *praksis fra Ankenævnet for Forsikring*. Retspraksis har stor betydning for området, fordi der i høj grad både er tale om individuelle aftaler imellem forsikrings-selskaberne og forsikringstagerne, og samtidigt er området præget af *standardaftaler*, hvorved

³ Wegener: Juridisk metode, s. 5

⁴ Evald: Retkilderne og den juridiske metode, s. 2

retspraksis er nødvendig for at få overblik over retstilstanden. Der vil især blive lagt vægt på domstolspraksis på grund af dennes *præjudikatværdi* i forhold til praksis fra Ankenævnet for Forsikring. En afgørelses præjudikatværdi påvirkes af forskellige faktorer herunder blandt andet af, hvornår afgørelsen er afsagt, hvorledes sagen er forelagt domstolene. Dette særligt på baggrund af, at domstolene følger den såkaldte *forhandlingsmaksime*, jf. retsplejelovens §§ 338 og 344. I forhold til præjudikatværdien har det ligeledes betydning, hvilken *instans* der har truffet afgørelse i den pågældende sag⁵.

Afgørelserne fra Ankenævnet for Forsikring kan *ankes til domstolene*. Ankenævnet for Forsikring er et godkendt privat klagenævn, som behandler klager fra private forbrugere om forsikrings- og pensionsforhold over forsikringsselskaber, der er tilsluttet Ankenævnet for Forsikring⁶. Ankenævnet for Forsikring er sammensat af parter på henholdsvis forsikringstagerens og forsikringsselskabets side, og må derfor betragtes som et *uvildigt organ*, hvorved afgørelserne kan anvendes som objektive og som belysende for retstilstanden. Dette understøttes endvidere af, at nævnets formand enten er en landsdommer eller højesteretsdommer. Afgørelserne har stor betydning for denne afhandling, fordi der er mange afgørelser vedrørende sikkerhedsforholdsregler, og det vil derfor bidrage til at skabe et korrekt billede af praksis og dermed *gældende ret* på området for sikkerhedsforholdsregler.

⁵ Wegener: Juridisk metode, s. 101

⁶ www.forbrug.dk

2. Historik

Der er set eksempler på forsikringer helt tilbage til omkring år 2000 f.kr., hvor *babyloniske håndskrifter* har vist, at datidens karavaner ofte traf aftale om, at de alle i fællesskab skulle bære det tab, der opstod, hvis en enkelt af dem blev udplyndret⁷. Her ses allerede det grundlæggende ved forsikring: At den risiko, en enkelt person er udsat for, fordeles mellem et større antal personer, hvorved alle er udsat for samme form for risiko⁸.

I Danmark findes de ældste kendte beviser om forekomsten af forsikringer i den *skånske landskabslov*. De første egentlige forsikringer drejede sig dog om søassurance, brandforsikring og visse former for personforsikringer⁹. Med Christian 6.'s underskrift den 26. januar 1731 blev princippet om en brandassurancekasse grundlagt, således at husejere i fremtiden kunne sikre deres og långeveres interesse ved at tegne indskud i Københavns Brandforsikring. De skulle ligeledes betale en årlig forsikringspræmie og betale for brandsyn med jævne mellemrum. Den første forsikring blev tegnet d. 9. oktober 1731¹⁰. Allerede her sås begyndelsen til vor tids bestemmelse om *sikkerhedsforholdsregler*, eftersom det var en betingelse, at der blev betalt for brandsyn med jævne mellemrum, formentlig på grund af den præventive effekt.

I 1901 begyndte et samarbejde imellem *Danmark, Norge og Sverige*. Samarbejdet handlede om under hvilke rammer, den fælles civillovgivning skulle fortsætte. Under samarbejdet blev forsikringsaftaler et af de emner, som det blev besluttet skulle være til genstand for en overensstemmelse i de tre riger. I november 1909 mødtes repræsentanter fra de tre lande på en konference i Stockholm, og også denne gang var det for at diskutere samarbejdet. Det samme var tilfældet i 1915, og herefter gik den norske regering i gang med det lovforberedende arbejde, som lå færdigt i 1918¹¹. Finland sluttede sig til samarbejdet om forsikringsaftaleloven i 1919¹².

Der kom et foreløbigt udkast til en fællesforsikringsaftalelov i 1921, som blev sendt ud til forsikringsforeningerne i de fire lande. I løbet af 1922 kom der i de fire lande talrige input til alle områder af forsikringsretten, og det blev kommissionernes opgave i de fire lande at gennemgå de indkomne forslag og stå for indarbejdelsen, hvilket de brugte den følgende tid på¹³.

⁷ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 7

⁸ Lyngsø: Kort og godt om privat forsikring, s. 8

⁹ Feldbæk: Drømmen om tryghed, s. 102

¹⁰ Feldbæk: Drømmen om tryghed, s. 107

¹¹ Udkast til forsikringsaftaleloven: KBET 1925.T1, s. 1.

¹² Udkast til forsikringsaftaleloven: KBET 1925.T1, s. 1.

¹³ Udkast til forsikringsaftaleloven: KBET 1925.T1, s. 2

I november 1924 blev det endelige udkast vedtaget. I udkastet var der i § 51 en regel om sikkerhedsforholdsregler, som stort set minder om den bestemmelse, der kendes fra i dag. Den eneste forskel består i, at forsikringsaftalelovens § 51 ikke længere har den daværende stk. 2, som fremgår nedenfor.

Forsikringsaftalelovens § 51, stk. 2 fra 1930:

Vidner Undladelsen af at efterkomme Forskrifterne om en forsømmelighed, som lader befrygte, at Forskriften også i Fremtiden vil blive overtraadt, eller er der i øvrigt Grund til at befrygte, at nye Overtrædelser vil finde Sted, kan Selskabet opsige Aftale med en Uges varsel.

Den daværende stk. 2 blev taget ud af den danske forsikringsaftalelov ved lov om ændring af lov om forsikringsaftaler, lov om erstatningsansvar og lov om kreditaftaler i 2003, og herefter blev det daværende stk. 3 indsat som nyt stk. 2, og bestemmelsen blev hermed, som den kendes i dag. Begrundelsen fra Justitsministeriet for at fjerne stk. 2 var, at den ikke anvendtes i praksis¹⁴.

Det norske justitsdepartementet udtalte i forarbejderne til den norske forsikringsaftalelov i 1930, at både den danske og svenske lov om forsikringsaftaler i det væsentligste mindede om den norske. Dengang var ligheden heller ikke til at tage fejl af på området for sikkerhedsforholdsregler, idet alle landenes § 51 omhandlede sikkerhedsforholdsregler med tre tilhørende stykker, der mindede om hinanden både formelt og materielt.

Først i 1989 følte Norge et behov for at gå egne veje, da de følte, der var et behov for at definere sikkerhedsforholdsregler i forsikringsaftaleloven i et forsøg på at hjælpe domstolene i deres vurdering af, hvad der var henholdsvis objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler¹⁵.

Det danske forsikringsaftalelovsudvalg overvejede, om der ligeledes brude ske ændringer eller præciseringer i det danske regelsæt for sikkerhedsforholdsregler. Udvalget kom dog frem til, at der ikke, efter deres opfattelse, var vist et behov i praksis for at ændre heri. Forsikringsaftalelovsudvalget mente, at området for sikkerhedsforholdsregler var udtryk for en passende balance imellem forsikringstageren og forsikringsselskabet. Udvalget mente, at det fortsat var domstolene og Ankenævnet for Forsikrings opgave at præcisere begrebet og dennes grænse til andre begreber¹⁶.

¹⁴ Lovforslag L 169 fremsat d. 26. februar 2003 til lov om ændring af lov om forsikringsaftaler, lov om erstatningsansvar og lov om kreditaftaler

¹⁵ Norges Offentlige Utredninger 1987: 24, s. 87

¹⁶ Justitsministeriets betænkning nr. 1423 af 2002 om forsikringsaftaleloven, kap. 12

3. Det forsikringsretlige univers

For overblikkets skyld vil der i dette afsnit være en kort introduktion til de væsentligste begreber i forsikringsretten, idet disse bidrager til forståelsen for pålæggelsen af sikkerhedsforholdsregler og hvilken betydning, de har i forhold til aftalen imellem en forsikringstager og et forsikringselskab.

Når der er tale om sikkerhedsforholdsregler, vil disse være at finde i *forsikringsaftalen*, herunder i enten forsikringsbetingelserne eller forsikringspolice. Der findes ingen definition af forsikringsaftaler i forsikringsaftaleloven, da det i forarbejderne til loven formodedes, at en sådan begrebsbestemmelse i lovform ville være vanskeligt og få begrebet til at miste sin elasticitet¹⁷. Den forsikringsretlige teori definerer dog normalt en forsikringsaftale som en aftale om overtagelse af en *økonomisk risiko for en uvis begivenheds indtræden mod et vederlag*, der beregnes statistisk på grundlag af fordelingen af denne risiko på en flerhed af forsikringer¹⁸.

Når et forsikringselskab skal overtage en økonomisk risiko for en eventuel skade for en forsikringstager, skal selskabet have tilvejebragt nogle *oplysninger* for at kunne vurdere den risiko, de tegner forsikringen for, de såkaldte risikooplysninger. Disse risikooplysninger gives sædvanligvis i forsikringsbegæringen, som er en standardformular, der indeholder en række oplysninger til forsikringstageren udarbejdet af selskabet¹⁹.

Når forsikringselskabet antager forsikringen ved at acceptere forsikringsbegæringen, som betragtes som et tilbud, udsendes en forsikringspolice til forsikringstageren. Normalt indeholder dette to dokumenter, hvilket er *forsikringspolice* og *forsikringsvilkårene*. Forsikringspolice indeholder oplysninger om forsikringssum, forsikringstagerens navn, den sikrede personkreds og eventuelt også individuelle klausuler. Forsikringsvilkårene indeholder derimod de almindelige aftalevilkår. På denne måde kommer en forsikringskontrakt ofte til at bestå af en begæring, en police og forsikringsvilkårene²⁰.

Der ses både eksempler i forsikringsbetingelser og policer på såkaldte *ansvarsbærende bestemmelser* og *ansvarsfraskrivende bestemmelser*. Ansvarsbærende bestemmelser kan betegnes som en positiv afgrænsning af selskabets risiko, hvilket vil sige en oplysning om, hvad forsikringen dækker. På den anden side er objektive ansvarsfraskrivelse en klausul, der indeholder en negativ an-

¹⁷ Udkast til forsikringsaftaleloven: KBET.1925.T1, s. 13

¹⁸ Sørensen: Forsikringsret, s. 35

¹⁹ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 115

²⁰ Sørensen: Forsikringsret, s. 78

givelse af forsikringselskabets dækning og altså en negativ afgrænsning af selskabets risiko. Selskabet har ret til i aftalen at foretage en afgrænsning af dets løfte om dækning af bestemte risici. Selskabet har på samme måde ret til at indsætte nogle forudsætninger for sin dækning i aftalen. Hermed er der tale om en subjektiv klausul afgrænset over for den objektive klausul vedrørende ansvarsfraskrivelse. Disse subjektive klausuler kendes som sikkerhedsforholdsregler²¹.

Sikkerhedsforholdsregler begrænser ofte forsikringstagerens *handlefrihed* og kan på denne måde siges at gøre selve forsikringen mindre værd for denne. Forholdet har dog været betegnet som en rimelig balance i forhold til hensynet til forsikringselskabet, som på denne måde kan stille krav om overholdelse af bestemte forholdsregler for at mindske risikoen for skader og på den anden side hensynet til forsikringstageren, således denne ikke ved den mindste overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel mister sin mulighed for at få erstatning²². Ved siden af denne *aftalebalance* imellem parterne i en forsikringsaftale ses også *hensynet til samfundet* og dettes ønske om at mindske risikoen for skader, således sikkerhedsforholdsregler kan siges at fungere som et præventivt instrument i det forsikringsretlige univers.

²¹ Jønsson og Kjærgaard: Dansk forsikringsret, s. 8

²² Justitsministeriets betænkning nr. 1423 af 2002 om forsikringsaftaleloven, kap. 12

4. Sikkerhedsforholdsregler i Danmark

Herunder vil området for sikkerhedsforholdsregler i Danmark blive belyst. Som bekendt findes bestemmelsen om sikkerhedsforholdsregler i forsikringsaftalelovens § 51, og det er derfor denne, der vil danne baggrund for dette kapitel. I dette kapitel vil der i først være en gennemgang af det generelt gældende for sikkerhedsforholdsregler, dernæst området for skadesforsikringer, de forskellige typer af sikkerhedsforholdsregler, retsvirkningerne når en sikkerhedsforholdsregel er overtrådt og herefter identifikation og opsigelse. Endelig vil sondringen imellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser blive behandlet.

For den videre fremstilling skal det bemærkes, at der i det følgende ved begrebet en forsikringstager forstås den person, der har indgået en forsikringsaftale med forsikringsselskabet, jf. forsikringsaftalelovens § 2, stk. 2. Herudover forstås der ved betegnelsen sikrede den person, der ved en forsikringsbegivenheds indtræden, har krav på forsikringsydelsen. I forbindelse med belysningen af sikkerhedsforholdsregler vil det oftest være forsikringstageren, der er tale om, men idet der ved for eksempel en familieforsikring kan være tale om en hel familie og eventuelt husholderske vil sikrede i sådanne situationer være den mest korrekte betegnelse²³.

4.1. Generelt om sikkerhedsforholdsregler i skadesforsikringer

Ved en forsikringsaftale om skadesforsikring forstås en forsikringsaftale, hvorefter selskabet kun skal erlægge forsikringsydelsen, når forsikringstageren har lidt skade, der kan måles i penge²⁴. Det er ofte bestemt i forsikringsvilkår, at der skal iagttages visse forholdsregler til *forebyggelse eller formindskelse* af forsikringsbegivenheden eller skadens omfang. Ofte stødes der i litteraturen på udtrykket sikkerhedsforskrifter, der er udtryk for samme begreb²⁵.

Den omstændighed, at en forsikring giver forsikringstageren mulighed for at kræve erstatning, såfremt han kommer ud for en skade, kan tænkes at gøre den pågældende mindre interesseret i at undgå skade. På den anden side kan forsikringer have en præventiv og skadesforebyggende effekt, såfremt der eksempelvis udstedes vejledninger med det formål at undgå skade, hvilket i høj grad kendetegner sikkerhedsforholdsregler²⁶.

²³ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 33

²⁴ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 30

²⁵ Justitsministeriets betænkning nr. 1423 af 2002 om forsikringsaftaleloven, kap. 12

²⁶ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 15

Sikkerhedsforholdsregler begrænser forsikringstagerens *handlefrihed* og er med til at gøre forsikringen mindre værd for forsikringstageren. Dette er tilfældet, fordi forsikringstageren bliver pålagt en *bestemt handlemåde* fra forsikringselskabet, såfremt han fortsat ønsker forsikringsdækning. Dette ses særligt ved sikkerhedsforholdsregler i brandforsikringer, hvor det for eksempel kan bestemmes, at der skal holdes nattevagt²⁷.

Det er bemærkelsesværdigt, at der ikke i forsikringsaftaleloven findes grænser for, hvad forsikringselskabet kan kræve af sikkerhedsforholdsregler. Der er dog i litteraturen opstillet nogle formkrav der kan fungere som vejledning til hvad der kan kræves, før et forhold har retsvirkning som en sikkerhedsforholdsregel²⁸. Nemlig at der skal være tale om et bestemt forhold, det skal være optaget i vilkårene inden aftaleindgåelsen, og forholdsreglen skal enten sigte til at forebygge en forsikringsbegivenhed eller sigte til at formindske skadens omfang. Derudover er der regler om, hvilke virkninger der er knyttet til overtrædelse af bestemte sikkerhedsforholdsregler, eksempelvis forsikringselskabets ansvarsfrihed²⁹.

4.2. Sikkerhedsforholdsregler ved skadesforsikring

Det er ikke i lovens ordlyd i forsikringsaftalelovens § 51 nærmere præciseret, hvad der forstås ved en sikkerhedsforholdsregel. Forsikringsaftalelovens udvalg overvejede som nævnt, om det skulle præciseres, hvad der skulle forstås med begrebet sikkerhedsforholdsregel, som det er gjort i Norge. Dette fandt udvalget dog ikke et behov for, da det mente, at det var muligt at læse retsstillingen vedrørende sikkerhedsforholdsregler ud fra praksis fra både domstolene og Ankenævnet for Forsikring, og der herved ikke var et problem vedrørende forståelsen af begrebet³⁰.

²⁷ Jønsson og Kjærgaard: DanskForsikringsret, s. 329

²⁸ jf. eksempelvis Sørensen: Forsikringsaftaleloven med kommentarer, s. 179

²⁹ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s.329

³⁰ Justitsministeriets betænkning nr. 1423 af 2002 om forsikringsaftaleloven, kap. 12

Ordlyden af forsikringsaftalelovens § 51 er:

Forsikringsaftalelovens § 51

Er der i forsikringsaftalen givet pålæg om forholdsregler, der før forsikringsbegivenhedens indtræden skal iagttages for at forebygge denne eller formindske skadens omfang, og har den sikrede eller nogen, hvem det påhviler at påse forskrifternes gennemførelse, gjort sig skyldig i forsømmelse med hensyn til overholdelsen af sådant pålæg, har den sikrede kun krav mod selskabet, når og for så vidt det må anses godtgjort, at forsikringsbegivenhedens indtræden eller omfang ikke skyldes overtrædelse af disse forskrifter.

Stk. 2. Aftale, der går ud på i videre omfang end angivet at fritage selskabet for ansvar, når sådanne forskrifter overtrædes, er uden retsvirkning.

Det fremgår af bestemmelsens ordlyd, at en sikkerhedsforholdsregel er *et i aftalen optaget vilkår*, der pålægger den sikrede med flere, at *foretage eller undlade* en handling, før forsikringsbegivenhedens indtræden for at *forebygge denne eller begrænse skadens omfang*. Med udgangspunkt i denne ordlyd opstiller den kommenterede forsikringsaftalelov samt anden litteratur på området ligeledes en række formkrav, som skal være opfyldt, før et vilkår kan godkendes som indeholdende en sikkerhedsforholdsregel³¹.

Det *første formkrav* er, at der skal være tale om *en bestemt forholdsregel*. Med dette forstås, at det for den sikrede klart og tydeligt skal være angivet, hvad det er, der skal undlades eller foretages³². Det er acceptabelt at henvise til normer, vejledninger, regulativer med videre, som forsikringstageren allerede har kendskab til eller let har mulighed for at få kendskab til.

Det er dog et generelt princip, at forsikringstageren skal kunne læse ud af forsikringsvilkårene, hvilken retsstilling denne har. Det må generelt antages, at der stilles store krav til *klarheden* af et vilkår, når koncipisten, her forsikrings-selskabet, opretter vilkår, der formulerer sig ud af forsikringsaftalelovens præceptive regler. Da reglerne om sikkerhedsforholdsregler er præceptive, betyder det, at der konkret bør stilles store krav til klarheden³³.

³¹ Sørensen: Forsikringsaftaleloven med kommentarer, s. 179

³² Sørensen: Forsikringsaftaleloven med kommentarer, s. 180

³³ Sørensen: Forsikringsret, s. 271

Det er altså ikke tilstrækkeligt, hvis der i forsikringsvilkårene er *en uklar klausul* om, at forsikringstageren skal "gøre, hvad han kan for at undgå skade"³⁴. Dette gøres klart i UfR 1988.811/2Ø, som fremgår nedenfor.

UfR 1988.811/2Ø: Et forsikringselskab havde forsikret en laksebestand hos en lakseopdrætter på blandt andet betingelse af, at bestanden til enhver tid skulle passes omhyggeligt. Ved et luseangreb led lakseopdrætteren et tab på 1,4 mio. kr. Med begrundelse i at der ikke var givet nærmere anvisninger, og da der ikke var påvist en norm for omhyggelig pasning, kunne policens bestemmelse ikke betragtes som en *sikkerhedsforholdsregel*, hvis tilsidesættelse medførte bortfald af erstatningspligten efter forsikringsaftalelovens § 51.

Landsrettens begrundelse skete på trods af, at forsikringselskabet kort tid efter luseangrebet havde pålagt lakseopdrætteren forskellige bekæmpelsesforanstaltninger, som denne uagtsomt havde undladt at efterkomme med væsentlig skadeforøgelse til følge. Erstatningen nedsattes derfor skønsmæssigt til 1 millioner kr. Dommen illustrerer, at en sikkerhedsforholdsregel skal være til stede på tidspunktet for aftalens indgåelse, og senere pålæggelse af foranstaltninger ikke har nogen indvirkning på bedømmelsen af, om der er sket overtrædelse efter forsikringsaftalelovens § 51.

I overensstemmelse med klarhedskriteriet bliver klausuler i ejendomsforsikringer om, at forsikringen ikke dækker skader, hvis indtræden eller omfang er begrundet i, at de ikke opfylder de *gældende byggeforskrifter*, betragtet som værende sikkerhedsforholdsregler efter § 51³⁵. Sammenholdt med UfR 1988.811/2Ø betyder dette altså, at det accepteres, at der henvises til gældende forskrifter indenfor et bestemt område uden selve reglen specificeres. Så længe en henvisning er konkret i forhold til området, der henvises til, må den anses som værende acceptabel, mens det ikke er tilstrækkeligt at henvide til eksempelvis omhyggelighed. Det skal dermed være muligt for en forsikringstager at have noget konkret at forholde sig til.

Det *andet formkrav* angiver, at sikkerhedsforholdsreglen skal være *optaget i vilkårene eller policen* og altså være en integreret del af forsikringsaftalen. Med dette formkrav kan der sluttet modsætningsvist til, at selskabet ikke ensidigt kan meddele den sikrede forholdsregler, som denne er forpligtet til at rette sig efter³⁶.

³⁴ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 330

³⁵ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 330

³⁶ Sørensen: Forsikringsret, s. 273

Det tredje formkrav tilsiger, at der skal være tale om forholdsregler, som enten sigter til at forebygge en forsikringsbegivenhed eller sigter til at formindske skadens omfang. Tjener en bestemmelse ikke dette formål, er der ikke tale om en af § 51 omhandlende sikkerhedsforholdsregel. Det er uden betydning, om forholdsreglen går ud på at pålægge den sikrede en pligt til at handle eller en pligt til at undlade at handle³⁷.

Hertil kan nævnes kravet om, at sikkerhedsforholdsreglen angår omstændigheder forud for forsikringsbegivenhedens indtræden. Dette følger af det tredje formkrav om, at sikkerhedsforholdsreglen skal have en præventiv effekt og sigte til enten at forebygge eller formindske en skades omfang. Hermed falder vilkår, om at forsikringstageren skal anmelde tyveri til politiet, udenfor området, da dette vilkår angår forhold, der ligger efter forsikringsbegivenhedens indtræden, og nærmere er omfattet af forsikringsaftalelovens § 52, der omhandler *redningsforanstaltninger*³⁸.

4.2.1. Typer af sikkerhedsforholdsregler

For at give et indblik i hvor bredt et område sikkerhedsforholdsregler i forsikringsretten dækker over, vil der i dette afsnit blive givet eksempler fra praksis, hvor der er blevet statueret en sikkerhedsforholdsregel.

Overordnet set og for overblikkets skyld er sikkerhedsforholdsreglerne på eget initiativ blevet ind delt i fire grupper, som *favner størstedelen af praksis* på området fra både domstolene og Ankenævnet for Forsikring. De nævnte typer er belysende for emnet, men skal ikke forstås som en udtømmende liste. Der er tale om henholdsvis 1) sikkerhedsforholdsregler om tyveri, 2) sikkerhedsforholdsregler vedrørende vedligeholdelse, 3) sikkerhedsforholdsregler der følger af love, offentlige forskrifter eller indhentelse af offentlige tilladelser og 4) sikkerhedsforholdsregler hvor der henvises til vejledninger for bestemte områder.

4.2.1.1. Sikkerhedsforholdsregler ved tyveri

Som et stort område indenfor sikkerhedsforholdsregler kan nævnes området for tyverisikring. Herunder ses kravet om aflåsning af døre som særligt essentielt. Det er som oftest et krav i enhver

³⁷ Sørensen: Forsikringsret, s.276

³⁸ Justitsministeriets betænkning nr. 1423 af 2002 om forsikringsaftaleloven, kap. 12

familieforsikring, at et hus eller lejlighed skal være *forsvarligt og tilstrækkeligt aflåst* for, at der ved forsikringsbegivenheders indtræden, er forsikringsdækning³⁹.

Kravet om forsvarlig aflåsning skildrer ligeledes sondringen mellem det simple tyveri og indbrudstyveri. Forsikringsselskaberne betinger sig oftest i police og vilkår, at der ikke er dækning ved simpelt tyveri. Herved forstås tyveri, hvor der ikke er tegn på voldeligt opbrud, hvilket i sagens natur må være en indikator for indbrudstyveri. Alligevel ses det i ankenævnspraksis, at Ankenævnet for Forsikring lægger vægt på, at den manglende aflåsning skal være *begrundet i en forsømmelse* for, at der ikke er forsikringsdækning, og de afsiger dermed kendelser i overensstemmelse med forsikringsaftaleloven § 51's ordlyd, jf. praksis nedenfor.

AKF 41.133 (1996): En forsikringstager fik et epilepsianfald, da hun gik ud af døren. Det indebar, at hun øjeblikkeligt måtte lægge sig ned. Da forsikringstageren vågnede, var hun blevet frastjålet penge og smykker. Forsikringsselskabet gjorde herefter gældende, at *sikkerhedsforholdsreglen* om forsvarlig aflåsning var blevet overtrådt, idet døren stod åben. Forsikringstageren fik dog erstatning efter reglerne om indbrudstyveri, da sikkerhedsforholdsreglen ikke var overtrådt ved nogen uagtsomhed.

Lignende resultat ses i ankenævnskendelse 42.671 (1992).

AKF 42.671 (1992): En forsikringstager hørte sin nabo råbe efter hjælp på en måde, at denne indikerede, at han havde behov for øjeblikkelig hjælp, hvorefter hun løb over til ham uden at låse sin dør. Mens hun befandt sig hos naboen, skete der i hendes hjem tyveri af smykker. Forsikringsselskabet afviste at yde erstatning, idet der ikke var tale om indbrudstyveri, mens Ankenævnet for Forsikring kom frem til, at forsikringstageren havde overtrådt *sikkerhedsforholdsreglen*, men ikke med en uagtsomhed, som kunne tilregnes forsikringstageren som en forsømmelse.

I UfR 2011.1589V ses et anderledes eksempel på, hvordan sondringen mellem simpelt tyveri og indbrudstyveri udspiller sig.

UfR 2011.1589V: Forsikringstageren drev et landbrug med pelsdyrsavl, og havde tegnet en landbrugsforsikring. Forsikringstageren havde lejet en transportabel fryser på hjul til opbevaring af minkskind i perioden fra flåning af minkene til, de kunne komme til tørring. Kort tid efter blev frysertrailereren med indhold af minkskind stjålet fra gårdspladsen. Trailereren blev dagen efter fundet på en parkeringsplads efterspændt en stjålet personbil. Trailereren var brudt op, og skindene fjernet. Forsikringstageren gjorde gældende, at forsikringsselskabets sikringskonsulent havde godkendt frysertrailereren, når blot den var forsvarligt aflåst med dobbelt hængelås, hvilket den havde

³⁹ UfR1988B.38: Michael S. Wiisbye: Indbrudstyveri contra simpelt tyveri i relation til familieforsikringen

været med SKAFOR-godkendte hængelåse på gerningstidspunktet. Forsikringsselskabet blev fri-fundet fra at yde erstatning, idet forsikringen ikke dækkede *simpelt tyveri* af aflivede pelsdyr og skind. Forsikringsselskabet gjorde senere gældende, at hjulene skulle være pillet af traileren, således den fungerede som en container, idet en personbil ellers uden besvær ville kunne efter-spænde den, tage den med og bryde den op, som det også var tilfældet.

I denne afgørelse var der tale om *voldeligt opbrud*, som ellers burde føre til, at forsikringsselskabet skulle dække tabet. I dette tilfælde blev det dog betragtet som simpelt tyveri på grund af den måde, som pelsdyrsavleren havde arrangeret traileren på. På grund af dette var der tale om simpelt tyveri af traileren hen til det sted, hvor der skete voldeligt opbrud, hvorved det voldelige opbrud ikke fik betydning for bedømmelsen.

En særlig problematik ved sondringen mellem simpelt tyveri og voldeligt opbrud, er området for de såkaldte *trickytyverier*. Ved disse er der oftest tale om tyveri, hvor forsikringstageren, og i denne sammenhæng ofret, selv har lukket tyven ind i sit hjem. Et sådant tyveri kan derfor i sagens natur ikke betegnes som et indbrudstyveri, idet der ikke bliver brudt ind. Ofte ses det også i disse situationer, at når den første tyv er kommet inden døre og afleder forsikringstagerens opmærksomhed, går andre ind i huset og stjæler genstande. Hvis forsikringstageren efter at have lukket den første mere eller mindre frivilligt ind i sit hjem, og derefter ikke har låst døren, før den næste person kommer ind, vil der altså ikke være tale om forsvarlig aflåsning. Ankenævnet for Forsikring oplyser, at problemet er, at begivenhedsforløbet sjældent er klarlagt, og der ikke kan baseres en afgørelse på efterfølgende teorier om, hvordan det muligvis er foregået⁴⁰. Dette illustreres af henholdsvis AKF 45.756 (1998), AKF 45.843 (1998) og AKF 48.299 (1999). Den første nævnte af disse kendelser fremgår nedenfor.

AKF 45.756: En kvinde ringede på klagerens dør og spurgte efter en konvolut, hvori hun kunne ilægge penge, som hun angiveligt skyldte overboen, som ikke var hjemme. Efter at have fået konvolutten ville kvinden gerne skrive en besked på den, hvilket foregik i klagerens køkken. Næste dag opdagede klageren, at smykker og sølvtøj var væk. Ankenævnet for Forsikring udtalte, at ordene i policen "forsvarligt aflåst bygning eller lokale" angav en *sikkerhedsforholdsregel*, jf. forsikringsaftalelovens § 51. Hvis det blev lagt til grund, at tyveriet blev begået af en anden person, end den som blev lukket ind, og at lejligheden ikke var forsvarligt aflåst, var det afgørende for spørgsmålet om, hvorvidt der var tale om indbrudstyveri, om klageren havde udvist uagtsomhed ved ikke inden den næste dag, hvor tyveriet blev opdaget, at have bemærket, at døren ikke var låst på sædvanlig, forsvarlig vis. Ankenævnet for Forsikring fandt sig ikke i stand til at tage stilling til dette spørgsmål og henstillede klageren til en retssag med retshjælpsdækning, såfremt forsik-

⁴⁰ Jønsson: Indbrudstyveri – forsvarligt aflåst – vinduer og døre – trickytyverier

ringsselskabet fastholdte ikke at ville dække. Dette blev begrundet i, at der ved domstolene kan finde en egentlig bevisførelse sted.

Udover tyveri fra fast ejendom er også området for *tyveri af motorkøretøjer* og særligt vedrørende *startspærre* ofte til pådømmelse hos henholdsvis Ankenævnet for Forsikring og domstolene. Herunder er nævnt en af de væsentligste domme på området.

UfR 2002.2706V: I denne dom blev et vilkår i en bilforsikring om, at dækning for tyveri var betinget af en aktiveret startspærre, anset som en *sikkerhedsforholdsregel* efter forsikringsaftalelovens § 51 og ikke en *objektiv ansvarsfraskrivelse*. Landsretten mente, at vilkåret om aktivering af startspærren på gerningstidspunkt tog sigte på at regulere førerens adfærd, når køretøjet blev forladt, og at et sådant adfærdsregulerende vilkår måtte antages at være en sikkerhedsforholdsregel.

Denne dom går meget i dybden med at belyse sikkerhedsforholdsregler i forhold til startspærre. Dommen giver en vejledning om at såfremt der er tale om adfærdsregulerende påbud, skal dette som udgangspunkt betragtes som en sikkerhedsforholdsregel, og der skal meget til for at anse et sådant vilkår som en objektiv ansvarsfraskrivelse. Området for startspærre vil ligeledes blive belyst i kapitel 4, afsnit 4.4.3.1., da det har stor betydning i sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser.

4.2.1.2. Sikkerhedsforholdsregler vedrørende vedligeholdelse

Derudover kan som en sikkerhedsforholdsregel nævnes mangelfuld vedligeholdelse. Selve begrebet *mangelfuld vedligeholdelse* fremstår en anelse ukonkret på samme måde som det i UfR 1988.811/2Ø om laksebestanden blev sagt, at et vilkår om omhyggelig pasning var for ukonkret til at kunne betegnes som en sikkerhedsforholdsregel. Dette er dog ikke tilfældet, som det vil fremgå nedenfor.

Det blev allerede fastslået i UfR 1964.332V, at mangelfuld vedligeholdelse kan medføre bortfald af forsikring med begrundelse i forsikringsaftalelovens § 51.

UfR 1964.332V: En policebestemmelse indeholdte en undtagelse for dækning af skader, der hidrørte fra dårlig vedligeholdelse af bil, hvis tilsidesættelsen i overensstemmelse med § 51 kunne medføre ansvarsfrihed. Skade der i overvejende grad kunne tilskrives blankslidte dæk var altså ikke dækket af forsikring, da dette var i strid med en *sikkerhedsforholdsregel*.

Ankenævnet for forsikring traf ligeledes afgørelse i kendelse 61.586 fra 2004 vedrørende mangelfuld vedligeholdelse af en bil.

AKF 61.586 (2004): En person havde påkørt en såkaldt stump på vejen og havde herefter inspiceret bilen uden, at der var nogen skader at konstatere og forsatte herefter 5 km indtil bilen mistede kraft. Efter en hurtig inspicering kunne det konstateres, at hele højre side af bilen var indsmurt i olie. Der var sket skader på klagerens bil for 78.500 kr., som selskabet ikke ville dække på grund af, at olieslangen var mangelfuld vedligeholdet, hvilket var den primære årsag til, at der kunne ske en lækage ved påkørslen. Kaskoforsikringens police indeholdt en undtagelse til dækning, hvis der blev kørt uden vand og olie, hvilket af Ankenævnet for Forsikring blev fortolket som en *sikkerhedsforholdsregel*, som var overtrådt med en uagtsomhed, hvorved forsikringsselskabet var fritaget for dækning.

Denne fortolkning stemmer overens med, at der i kendelsen er tale om et adfærdsregulerende påbud, jf. landsrettens udtalelse i UfR 2002.2706 V. Det var den mangelfulde vedligeholdelse, der var skyld i, at klageren kørte uden olie, og selskabet derfor blev friholdt for at dække skaden i overensstemmelse med forsikringsaftalelovens § 51.

Mangelfuld vedligeholdelse blev ligeledes påberåbt i ankenævnskendelsen 73.888 (2008).

AKF 73.888 (2008): Denne kendelse drejede sig om en husforsikring, hvor klageren havde indgivet klage over, at dennes forsikringsselskab havde afvist at yde dækning i forbindelse med en rådskafe. Forsikringsselskabets begrundelse for ikke at yde dækning var, at råd er noget, der udvikler sig over en længere årrække. I denne sag som følge af, at taget ikke havde holdt tilstrækkeligt tæt i det pågældende område. Der blev henvist til et særligt vilkår i en svampe- og insektforsikring, hvori det fremgik, at det er en forudsætning for dækning, at det forsikrede er vedligeholdet hensigtsmæssigt. Nævnet udtalte, at betingelsen om, at dækning for skade krævede, at det forsikrede var hensigtsmæssigt vedligeholdet måtte fortolkes som en *sikkerhedsforholdsregel*, hvorefter forsikringsselskabet havde bevisbyrden for, at denne var overtrådt. Forsikringsselskabet kunne imidlertid ikke løfte denne bevisbyrde, da ankenævnet konkluderede, at sikkerhedsforholdsreglen skulle fortolkes indskrænkende, og overtrædelsen skulle være af væsentlig karakter.

Kendelsens resultat kan synes en anelse tvivlsomt, idet Ankenævnet for Forsikring går videre i deres fortolkning af sikkerhedsforholdsreglen, end det der følger af forsikringsaftalelovens § 51's ordlyd. Ankenævnet anerkendte, at sikkerhedsforholdsreglen var brudt, men udtalte at nogle sikkerhedsforholdsregler skulle fortolkes mere indskrænkende end andre. Idet råd er noget, der opstår over tid, og taget i den pågældende sag havde været utæt, tyder dette på længerevarende mangelfuld vedligeholdelse fra forsikringstagerens side. Det kan dog tænkes, at det er på bag-

grund af sikkerhedsforholdsreglens uklare formulering, idet der blot blev henvist til, at der skulle ske *hensigtsmæssig vedligeholdelse*, at Ankenævnet for Forsikring mente, at den pågældende sikkerhedsforholdsregel ikke var af en *konkret og bestemt karakter*.

Som eksempel på vedligeholdelsesvejledninger findes der ved netbanksforsikring for virksomheder en del eksempler, der alle kan betragtes som sikkerhedsforholdsregler. Dette kan eksempelvis være, at computersystemerne skal være sikret med tilstrækkeligt *stærke adgangskoder*, og at adgangskoderne regelmæssigt ændres. Det er endvidere en sikkerhedsforholdsregel, at brugerne skal sikre sig, at de er logget korrekt af computeren ved endt brug. Samtidig er det ofte et krav, at der er installeret internet-sikkerhedspakke med firewall samt antivirusprogram, der automatisk opdateres i virksomhedens computersystemer⁴¹.

Disse sikkerhedsforholdsregler kan umiddelbart fremstå en anelse små og ubetydelige, da det må forventes, at de nævnte krav blot lever op til sædvanlig og ordentlig brug af computere i en virksomhed. Alligevel afskærmer sikkerhedsforholdsreglerne forsikringselskabet fra at dække særdeles ubetænksomme internetbrugere, idet der herved opstilles en norm for, hvad der kan betragtes som hensigtsmæssig vedligeholdelse af IT-systemer i virksomheder.

4.2.1.3. Sikkerhedsforholdsregler der følger af love, offentlige forskrifter eller krav om indhentelse af offentlige tilladelser

Det ses i mange forsikringspolicer, at de henviser til bestemmelser i love eller offentlige forskrifter. Der findes dog krav om, hvor præcise henvisningerne skal være, da det som bekendt følger af forsikringsaftalelovens § 51, at der skal derfor være tale om bestemte forskrifter. Forsikringstageren skal kunne kende sine forpligtelser ved indgåelsen af aftalen. Det anføres i litteraturen, at det dog ikke altid vil være nødvendigt, at forholdsreglen indeholder en præcis angivelse af den offentlige forskrift⁴².

I mange motorkøretøjsforsikringspolicer forefindes krav om, at føreren af motorkøretøjet har et gyldigt kørekort, hvilket fortolkes som en sikkerhedsforholdsregel. Dette ses både i UfR 1967.292H, UfR 1964.440/2Ø og UfR 1953.849V.

⁴¹ www.netbankforsikring.dk om sikkerhedsforanstaltninger

⁴² Sørensen: Forsikringsret, s. 274

UfR 1953.849V: Det fandtes uden betydning for skadens indtræden, at føreren ikke havde et gyldigt kørekort til erhvervsmæssig kørsel, hvorved selskabet alligevel var forpligtet til at yde erstatning på grund af den manglende *årsagssammenhæng*. Landsretten begrundede dog ikke, hvorfor dette ikke havde betydning af føreren var uden erhvervsmæssigt førerbevis.

Selvom de nævnte domme er af ældre dato, er mere nutidig ankenævnspraksis i overensstemmelse hermed. Dette ses blandt andet i ankenævnskendelse 53.976 fra (2001).

AKF 53.976 (2001): Forsikringstageren havde en motorkøretøjsforsikring hos et forsikrings-selskab, der afviste at yde dækning for skade på køretøjet med begrundelse i, at køretøjet var ført af forsikringstagerens ægtefælle, der var uden gyldigt førerbevis. Der var i forsikringsvilkårene en dækningsundtagelse, hvorved forsikrings-selskabet var fri for ansvar, såfremt føreren af bilen ikke havde gyldigt førerbevis. Denne dækningsundtagelse blev betragtet som en *sikkerhedsforholdsregel*. Selskabet var hermed berettiget til at afvise dækning.

Betingelsen for dækning i den ovenfor nævnte praksis må anses som værende sikkerhedsforholdsregler, der henviser til love, idet det følger af færdselsloven, at en fører af et motorkøretøj skal have erhvervet gyldigt førerbevis.

Som et andet område indenfor sikkerhedsforholdsregler ses området for overholdelse af offentlige forskrifter. Dette kan eksempelvis være at indhente tilladelse til kørsel med sættevogn, som har en højde, der påkræver en sådan *særlig tilladelse*. Dette var tilfældet i UfR 2001.1269H.

UfR 2001.1269H: En ansvarsforsikring dækkede ikke, efter at en chauffør fra et af forsikringstageren antaget speditionsfirma påkørte en bro, idet *offentlig tilladelse* om kørsel ej var indhentet. Højesteret konkluderede, at forsikringen fandtes tilstrækkeligt klart at have inkorporeret et offentligtretligt tilladelseskrav som en *sikkerhedsforholdsregel* omfattet af § 51.

Et andet eksempel på indhentelse af tilladelse ses i nedenstående afgørelse, hvor kravet om indhentelsen af tilladelsen var i overensstemmelse med stærkstrømsbekendtgørelsen. Den manglende indhentelse betød overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel.

UfR 2005.2227H: En kommune og en underentreprenør blev dømt solidarisk ansvarlige for skade på nedgravede elkabler, som blev ødelagt under udboring til stikledning. Entreprenørens ansvarsforsikring indeholdt en *sikkerhedsforholdsregel* om, at sikre forinden jordarbejdets påbegyndelse havde indhentet *myndighedernes tilladelse*, hvor dette blev krævet, samt undersøgt hos myndigheder og ledningsejere, hvor eventuelle kabler og underjordiske ledninger er anbragt. Sikkerhedsforholdsreglen var altså i overensstemmelse med stærkstrømsbekendtgørelsens afsnit 5a

pkt. 5.1.om, at en entreprenør ved ethvert grave- eller borearbejde i jorden skal rette henvendelse til elleverandøren for at få oplysning om, hvorvidt denne har jordkabler i arbejdsområderne.

Nedenstående dom indeholder en sikkerhedsforholdsregler, der henviser til indhentelse af de enhver tid gældende offentlige forskrifter, såfremt der er tale om såkaldt "varmt arbejde".

UfR 2012.53V: To medarbejdere, der under udførelse af arbejde, fjernede nogle ståldragere ved hjælp af en skærebrænder, hvorved der opstod brand i bygningen. I forsikringens police var det anført, at forsikringen ikke dækkede sikredes ansvar under udførelsen af såkaldt "varmt arbejde", såfremt sikrede blandt andre ting ikke havde fulgt de til enhver tid *gældende offentlige forskrifter* samt anvisninger til brandminimerende arbejdsmetoder, der fremgik af nogle brandtekniske vejledninger. Det var ubestridt, at arbejdet ikke blev udført i overensstemmelse med de forskrifter, der var gældende for arbejdet. Landsretten kom frem til, at virksomheden som sikret havde sømt at efterleve sikkerhedsforholdsregler i policen.

Dommen illustrerer det ovenfor nævnte princip om, at det accepteres, at der henvises til de til *enhver tid gældende* forskrifter. Dette på trods af at sådanne henvisninger kan synes en anelse uklare, da forsikringstageren skal kunne læse sin retstilling, pligter og de pålæg der påhviler ham ud af forsikringsaftalen. Selve det, at det er offentlige forskrifter, der henvises til, får den betydning, at vilkåret ikke længere kan betragtes som ukonkret.

4.2.1.4. Sikkerhedsforholdsregler der henviser til vejledninger for bestemte områder

Når der tales om sikkerhedsforholdsregler, der kan følge af diverse vejledninger, tænkes der både på de vejledninger, der gives af forsikringsselskabet, og også de tilfælde hvor forsikringsselskabet ved udstedelse af en police henviser til bestemte vejledninger på et givent område⁴³. Dette illustreres blandt andet af UfR 2004.993 H.

UfR 2004.993H: En bygningsbrandpolice henviste til Brandteknisk Vejledning nr. 22 og krævede, at halmfyringsanlæg var placeret, opstillet og indrettet i overensstemmelse med denne vejledning. Landsretten fandt, at der med tilstrækkelig klarhed var afgivet et pålæg i overensstemmelse med *forsikringsaftalelovens § 51*. Højesterets dommere var enige i denne del af afgørelsen.

Et pålæg om at følge vejledninger fra forsikringsselskabet ses ligeledes i FED 2002.2218Ø.

⁴³ Sørensen: Forsikringsret, s. 274

FED 2002.2218Ø: Størsteparten af 50.000 slagtekyllinger døde som følge af ventilationssvigt og heraf følgende for høj staldtemperatur. Producenten var forsikret igennem en producentforening, hvor det af policen fremgik, at hver slagtekyllingestald skulle være forsynet med et driftssikkert alarmanlæg, som kunne være tilsluttet flere forskellige alarmfølere, og at der for hvert staldafsnit skulle være minimum én temperaturføler tilsluttet alarmanlægget, således at der kunne gives alarm ved for høj staldtemperatur. Det var en medarbejder hos producenten, der den pågældende dag slog alarmen fra og ændrede ventilationssystemet til manuel drift, hvilket systemet imidlertid ikke var forberedt til. Forsikringsselskabet afviste at dække skaden idet *sikkerhedsforholdsreglen* om vejledning for alarmanlæg og temperaturføler var tilsidesat. Forsikringsselskabet fik medhold i dette både af byretten og landsretten.

Som det ses af de ovenstående afgørelser skelnes der ikke imellem vejledninger, som er pålagt af forsikringsselskabet, og vejledninger på givne områder som forsikringsselskabet henviser til, som det for eksempel er tilfældet med Brandteknisk Vejledning. Det skal dog nævnes, at vejledningen i FED 2002.2218Ø er svær at vurdere, idet det ikke fremgår nærmere af afgørelsen, hvad denne vejledning indeholdte.

4.2.1.5. Sammenfattende om typer af sikkerhedsforholdsregler

Sammenfattende kan det nævnes, at begrebet sikkerhedsforholdsregler dækker over en lang række af forskellige typer af pålæg fra forsikringsselskaber til forsikringstagere. Det har været hensigten at give et indblik i forskelligheden blandt typerne og samtidig give et overblik ved at inddele dem i fire hovedgrupper.

På trods af at begrebet dækker over så mange typer, er der forhold, der går igen ved dem alle. Dette er for eksempel, at der ofte er tale om meget grundlæggende foranstaltninger, som blandt andet ses ved netbanksforsikringen, hvor det betragtes som en sikkerhedsforholdsregel, at der haves antivirusprogram på computeren. Det samme gør sig gældende ved familieforsikringer, hvor det er et krav, at døren låses, når en ejendom forlades.

Visse sikkerhedsforholdsregler kan alligevel betragtes som meget specifikke på trods af deres grundlæggende karakter. Hermed forstås, at på trods af at sikkerhedsforholdsreglerne umiddelbart fremstår specifikke, er det ofte indlysende, at det er noget, der må iagttages ved god og sædvanlig brug.

Sikkerhedsforholdsregler fremstår i sådanne situationer, som forsikringssekskabernes måde at afskærme sig fra at skulle dække overtrædelser, der umiddelbart fremstår som ubetænksomme, eksempelvis hvis ikke der aflåses, når en ejendom forlades.

4.2.2. Retsvirkninger af overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel

I de forudgående afsnit er det blevet vurderet, hvad begrebet sikkerhedsforholdsregler dækker over, og der vil derfor i dette afsnit blive set på, hvad der skal til for, at en sikkerhedsforholdsregel bliver anset som overtrådt, samt hvad retsvirkningerne er, når en sikkerhedsforholdsregel er blevet overtrådt.

Derfor skal den objektive vurdering, uagtsomhedsvurderingen, kravet om årsagssammenhæng samt hvad der skal ske, når et forsikringssekskab bliver vidende om, at en sikkerhedsforholdsregel ikke bliver overholdt, belyses.

4.2.2.1. Den objektive vurdering

Med inspiration fra den grundlæggende erstatningsret, kan der ved en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse foretages en objektiv vurdering. I erstatningsretten er det almindeligt, at der ved enhver skade skal foreligge et *tab*, inden det vurderes, hvorvidt der har været *udøvet culpa* fra skadevolderens side, og først derefter ses der nærmere på, hvorvidt kravene til *årsagssammenhæng og adækvans* er opfyldt⁴⁴.

I forbindelse med reglerne om sikkerhedsforholdsregler i forsikringsretten, kan der derfor først ses på, hvorvidt sikkerhedsforholdsreglen *objektivt* set er *tilsidesat*. Når det er vurderet, at der objektivt set er overtrådt en sikkerhedsforholdsregel, kan det vurderes, om denne er *overtrådt med en forsømmelse*, der kan tilregnes sikrede, eller den hvem det påhviler at påse sikkerhedsforholdsreglens overholdelse, enten ved uagtsomhed eller forsæt⁴⁵.

Dette ses eksempelvis i UfR 2005.2227H, der ligeledes var nævnt under afsnittet om sikkerhedsforholdsregler, der følger af love, offentlige forskrifter eller indhentelse af offentlige tilladelse. Højesteret vurderede i afgørelsen, hvorvidt en sikkerhedsforholdsregel objektivt var tilsidesat inden den videre bedømmelse.

⁴⁴ Sørensen: Forsikringsret, s. 280

⁴⁵ Sørensen: Forsikringsret, s. 279

UFR 2005.2227H: En entreprenør i forbindelse med jordarbejde ikke havde undersøgt, hvor eventuelle elkabler var anbragt. Entreprenøren havde hos et forsikringsselskab tegnet en ansvarsforsikring, der som udgangspunkt dækkede skader ved jordarbejde på betingelse af, at sikrede inden arbejdet gik i gang havde undersøgt, hvor eventuelle kabler var anbragt. I denne dom kan det af Højesterets afgørelse udledes, at entreprenøren objektivt set havde tilsidesat *sikkerhedsforholdsreglen* ved ikke at foretage en selvstændig undersøgelse. Først herefter konkluderede Højesteret, at det ikke kunne anses for godtgjort, at der ikke var årsagssammenhæng mellem forsikringsbegivenhedens indtræden og overtrædelsen af sikkerhedsforholdsreglen.

Lignende vurdering ses i Ankenævnet for Forsikrings kendelse 70.612 fra 2007.

AKF 70.612 (2007): I denne kendelse blev der begået tyveri, mens klageren selv var hjemme. Klageren havde oplyst, at gerningsstedet på tidspunktet for tyveriet var aflåst, men ikke alle vinduer var lukkede og tilhæspede. Gerningsmanden var kommet ind ad et åbent vindue på 1. sal, hvorved forsikringsselskabet havde afvist dækning. Ankenævnet for Forsikring udtalte, at bygningen objektivt set ikke var forsvarligt aflåst på forsikringstidspunktet, eftersom det omhandlede vindue havde stået åbent, og gerningsmanden herved kunne skaffe sig adgang til bygningen uden anvendelse af vold. Afgørende for dækningen var herefter, om klageren kunne bebrejdes at have ladet vinduet stå åbent, og i denne vurdering indgik blandt andet adgangsforholdene, temperaturen og hvor i lejligheden klageren befandt sig. Klageren havde lagt sig til at sove i den anden ende af lejligheden. Flertallet i Ankenævnet for Forsikring fandt det betænkeligt at bebrejde klageren at have ladet vinduet stå åbent og valgte derfor at fortolke tyveriet som et indbrudstyveri.

Denne kendelse viser, at det ikke automatisk betragtes som en forsømmelse ved en uagtsomhed, såfremt sikkerhedsforholdsreglen objektivt ikke er fulgt. I denne kendelse var ejendommen objektivt set ikke forsvarligt aflåst, men på trods af dette, var der ikke noget at bebrejde forsikringstageren.

4.2.2.2. Forsætlig og uagtsom overtrædelse

Den sikredes tilsidesættelse af en sikkerhedsforholdsregel medfører, at forsikringsselskabet bliver ansvarsfrit, hvis tilsidesættelsen skyldes forsømmelse hos forsikringstageren eller andre, hos hvem det påhviler at påse sikkerhedsforholdsreglens overholdelse. Med dette henvises til, hvis der er blevet handlet forsætligt eller uagtsomt, herunder også simpelt uagtsomt⁴⁶.

Forsikringstagerens overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel er uden betydning, hvis han ikke har gjort sig skyldig i en forsømmelse, hvilket vil sige, at han har handlet forsætligt eller uagtsomt.

⁴⁶ Justitsministeriets betænkning nr. 1423 af 2002 om forsikringsaftaleloven, kap. 12

I forhold til begrebet forsæt er det hverken defineret i den erstatningsretlige eller forsikringsretlige lovgivning. Lovgivningen har overladt det til *retsvidenskaben og retspraksis i fællesskab* at fastslå, hvad der nærmere skal forstås ved begrebet. I forsikringsretten er hovedreglen, at det forsikringsretlige sanktionssystem består i, at forsikringstageren afskæres fra at kræve erstatning, hvis der er handlet forsætligt eller groft uagtsomt, jf. erstatningsansvarslovens § 19, stk. 2, nr. 1⁴⁷.

Det kan forsvares at anvende begrebet forsæt på samme måde som i strafferetten. I den forsikringsretlige teori antages det da også i overensstemmelse hermed, at forsikringstageren har handlet forsætligt, hvis han har villet fremkalde forsikringsbegivenheden, og dermed har *direkte forsæt*. Af forsætsbegrebet er også omfattet, når der foreligger sandsynlighedsforsæt fra forsikringstagerens side. Det vil sige, at sikrede ikke har villet fremkalde forsikringsbegivenheden, men anset det for værende sandsynligt, at denne ville indtræde⁴⁸. Endelig kan nævnes *dolus eventualis* som omfattet af forsætsbegrebet. Her tales om, at den sikrede ikke har villet fremkalde forsikringsbegivenheden, og heller ikke har anset det for sandsynligt, at den ville indtræde, men at forsikringstageren ikke ville have handlet anderledes, hvis han havde indset, at forsikringsbegivenheden ville indtræde. Ved forsæt er der intet krav om berigelseshensigt⁴⁹.

I lyset af hvad der kan tilregnes forsikringstageren, skal der også ses på begrebet uagtsomhed. Uagtsom overtrædelse kan inddeles i henholdsvis *grov uagtsomhed* og *simpel uagtsomhed*. I den ældre erstatningsretlige teori blev det, i vurderingen af hvorvidt en skadevolder havde handlet groft uagtsomt, lagt til grund, hvordan en *bonus pater familias* ville have handlet i samme situation. En bonus pater familias betragtes som en person, der til enhver tid udviser den nødvendige forsigtighed, agtpågivenhed og omhu, en situation kræver. En sådan person er herved særdeles usædvanlig, da han ikke laver fejl, som almindelige mennesker ellers gør⁵⁰.

Sammenligningen af skadevolder med en bonus pater familias blev på baggrund heraf stærkt kritiseret, og metoden blev derfor fraveget mere og mere, efterhånden som det blev anerkendt, at der ikke fornuftsmæssigt kunne foretages en vurdering ud fra, hvordan et perfekt menneske ville have handlet i en given situation. Desuden blev metoden opfundet i en tid uden eksempelvis biler, og hermed blev det efterhånden sværere at drage paralleller til moderne adfærd.

⁴⁷ von Eyben og Isager: Lærebog i erstatningsret, s. 403

⁴⁸ Toftegaard Nielsen: Strafferet I: Ansvar, s. 68

⁴⁹ Toftegaard Nielsen: Strafferet I: Ansvar, s. 70

⁵⁰ Gomard: Moderne erstatningsret, s. 50

I stedet for at lave en vurdering ud fra, hvordan en bonus pater familias ville have handlet, vurderes handlingen eller undladelsens beskaffenhed frem for personen, der udførte disse. Det vurderes nu om den handling, der ligger til pådømmelse, er i overensstemmelse med de på tidspunktet *anerkendte adfærdsmønstre*. Disse adfærdsmønstre kan blandt andet findes i love, god skik-regler, forskrifter, branchekutymer og sædvaner⁵¹.

Det må generelt antages, at det forsikringsretlige begreb grov uagtsomhed, jf. forsikringsaftalelovens § 18, stk. 1 er *sammenfaldende* med det tilsvarende erstatningsretlige begreb i erstatningsansvarslovens § 19, stk. 2, nr. 1. At der bør tages særskilt hensyn til sikrede, fordi han har betalt præmie til selskabet, gør formentlig ikke nogen forskel⁵².

I modsætning til hvad der ellers gælder i erstatningsretten og i øvrige forsikringsretlige områder, er simpel uagtsomhed indenfor sikkerhedsforholdsregler i forsikringsaftalelovens § 51 ingen undtagelse til selskabets ansvarsfrihed⁵³.

Begrebet simpel uagtsomhed indeholder ligeledes en vurdering af, om den handling, der foreligger til pådømmelse, afviger fra et anerkendt handlemønster. Det fremgår af ordlyden af forsikringsaftalelovens § 20, at simpel uagtsomhed er en uagtsomhed, der ikke kan betegnes som grov. Begrebet simpel uagtsomhed i forsikringsretten er ikke nødvendigvis identisk med det samme begreb i erstatningsretten. Forsikringsrettens bedømmelse synes i nogle tilfælde at være mildere end det forekommer i erstatningsretten⁵⁴.

Som et eksempel på uagtsomhedsvurderingen kan nævnes ankenævnskendelse 79.669 (2011).

AKF 79.669 (2011): En forsikringstager var blevet opereret i hoften og var i en periode afhængig af andres hjælp, herunder hjemmepleje, hvorfor hendes bagdør, der blev anvendt som hoveddør, var uaflåst. Der skete tyveri, mens forsikringstageren var hjemme, og forsikringsselskabet afviste dækning under henvisning til den i policen indskrevne sikkerhedsforholdsregel om forsvarlig aflåsning. Nævnet konkluderede, at huset *objektivt* set ikke var forsvarligt aflåst, og at det måtte tilregnes forsikringstageren som en *forsømmelse*.

Ankenævnet for Forsikring kom frem til, at det kunne tilregnes forsikringstageren som en forsømmelse på trods af, at begrundelsen for den manglende aflåsning var af hensyn til hjemmehjælpen.

⁵¹ von Eyben og Isager: Lærebog i erstatningsret, s. 66

⁵² Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 256

⁵³ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 334

⁵⁴ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 273

Afgørelsen viser med tydelighed, at der skal meget til, før det regnes som undskyldeligt ikke at låse sin dør. Hvis dette resultat sammenholdes med resultatet i ankenævnskendelse 51.800 (2000), hvor en forsikringstager fik erstatning for penge, der var blevet stjålet gennem et åbent vindue, mens han var hjemme, kan det udledes, at det kan tilregnes forsikringstageren som en uagtsomhed at have en uaflåst dør, mens han er hjemme, også selvom dette kan begrundes i nødvendige forhold. Omvendt bemærker Ankenævnet for Forsikring, at det er undskyldeligt at have et åbent vindue om dagen, men ikke om natten.

På den anden side af simpel uagtsomhed kan det være undskyldeligt, at der sker overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel. Dette ses i ankenævnskendelse 41.133 (1997).

AKF 41.133 (1997): En forsikringstager havde pakket en taske og stod i sin åbne dør, da hun fik et epilepsianfald, der indebar, at hun øjeblikkeligt måtte lægge sig ned. Da sikrede vågnede efter anfaldet, havde en tyv stjålet penge og smykker. Forsikringsselskabet gjorde gældende, at der ikke var dækning for disse ting, da døren havde stået åben og altså ikke var forsvarligt låst. Nævnet konstaterede, at denne sikkerhedsforholdsregel var objektivt overtrådt, men at den ikke var overtrådt ved nogen uagtsomhed, hvorfor forsikringstageren fik erstatning efter reglerne om indbrudstyveri.

Afgørelsen viser, at uanset om der er handlet forsættligt eller groft uagtsomt, kan det undertiden alligevel være undskyldeligt for forsikringstageren. Dette er tilfældet, når forsømmelsen er udvist af børn under 14 år, sindssyge og ved forsvarlige afværgehandlinger, hvilket omhandler nødretsagtige betragtninger. Dette fremgår af forsikringsaftalelovens § 19, stk. 2 om farefremkaldelse, som kan anvendes analogt på overtrædelse af sikkerhedsforholdsregler⁵⁵.

4.2.2.3. Årsagssammenhæng

Af ordlyden af forsikringsaftalelovens § 51 fremgår kravet om årsagssammenhæng direkte, også kendt som kausalitet. Det er altså en betingelse for erstatningens bortfald ved en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse, at overtrædelsen af sikkerhedsforholdsreglen har været årsag til forsikringsbegivenhedens indtræden. Hvis det måtte anses, at skaden ville være indtrådt uanset, vil der altså stadig være forsikringsdækning. Som eksempel på manglende årsagssammenhæng kan nævnes en forsikringstager, der har undladt at låse sin hoveddør, hvilket overses af tyven, der i stedet bryder ind ved at knuse et vindue⁵⁶.

⁵⁵ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 336

⁵⁶ Jønsson: Indbrudstyveri – forsvarligt aflåst – vinduer og døre – tricktyverier

Ifølge udkastet til forsikringsaftaleloven af 1930 fremgår det i forbindelse med bemærkningerne om § 51, at valget om at anvende kausalitetsreglen blev foretaget på baggrund af en frygt for, at sikrede ved overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel oftest ellers ingen erstatning ville få og dermed ville blive *unødigt hårdt ramt*⁵⁷.

Begrebet årsagssammenhæng kendes som nævnt ligeledes fra erstatningsretten, hvor det er et af de objektive kriterier, der skal være opfyldt for at få tilkendt erstatning. Ved vurderingen af hvorvidt der i et konkret tilfælde foreligger årsagssammenhæng, vælger domstolene ofte at sammenligne den konkrete foreliggende situation med *et hypotetisk handlingsforløb*. Såfremt skaden var indtrådt uanset sikkerhedsforholdsreglens manglende overholdelse, foreligger der ikke årsagssammenhæng mellem den manglende overholdelse og forsikringsbegivenhedens indtræden⁵⁸.

Som et eksempel fra praksis, hvor forsikrings-selskabet blev pålagt at udbetale erstatning på grund af manglende årsagssammenhæng, kan nævnes.

AKF 51.800 (2000): Der blev en aften stjålet penge fra forsikringstagerens bolig gennem et vindue. Forsikringstageren oplyste, at både et vindue og en terrassedør havde stået på klem, og flere af husets beboere havde været hjemme på tidspunktet for tyveriet. Ankenævnet for Forsikring udtalte, at sikkerhedsforholdsreglen om forsvarlig aflåsning objektivt set ikke var overholdt. Tyven havde skaffet sig adgang til boligen gennem det åbentstående vindue og var gået ud af den åbentstående terrassedør. Ankenævnet henviste til egen praksis og lagde til grund, at det kun var uagtsomt at lade døren og ikke vinduet stå åbent om dagen. Idet tyveriet var sket igennem vinduet var der således ikke *årsagssammenhæng* imellem den manglende aflåsning af døren og tyveriet. Forsikrings-selskabet blev pålagt at erstatte det stjålne.

Forsikringstageren mister dermed kun retten til erstatning, efter forsikringsaftalelovens § 51, hvis der foreligger kausalitet mellem *forsikringsbegivenhedens indtræden* og den *manglende overholdelse* af sikkerhedsforholdsreglen. Såfremt der har været flere forskellige årsager til forsikringsbegivenhedens indtræden, altså samvirkende skadesårsager, træffes afgørelsen efter anvendelsen af hovedårsagslæren⁵⁹. Det vil altså sige, at såfremt der er tale om to eller flere samvirkende årsager, ses der på hvilken af de samvirkende årsager, der har været hovedårsagen. Der er således tale om en "alt eller intet"-regel, og såfremt det antages, at overtrædelsen af sikkerhedsforholdsreglen har

⁵⁷ Udkast til forsikringsaftaleloven: KBET 1925.T1, s. 42

⁵⁸ von Eyben og Isager: Lærebog i erstatningsret, s. 254

⁵⁹ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 222

været den væsentligste årsag til forsikringsbegivenhedens indtræden, er kravet om årsagssammenhæng altså opfyldt⁶⁰.

Såfremt der ikke foreligger samvirkende skadesårsager, men tilsidesættelsen af sikkerhedsforholdsreglen alligevel fører til en sammenhængende række af årsager, som alle fører til skaden, må afgørelsen træffes efter en *adækvansvurdering*. Adækvans kan betegnes som påregnelighed, og er subsidær i forhold til kravet om årsagssammenhæng.

4.2.2.4. Bevisbyrde

Forsikringstageren har bevisbyrden for, at den af forsikringen omfattede forsikringsbegivenhed er indtrådt. Herefter har forsikringsselskabet bevisbyrden for, at der ved forsikringsbegivenhedens indtræden er *sket overtrædelse* af pålagte sikkerhedsforholdsregler, og at denne overtrædelse kan tilregnes forsikringstageren som en forsømmelse. Når det er gjort, *vender bevisbyrden*, således at det er op til forsikringstageren at bevise, at der ikke var årsagssammenhæng mellem forsikringsbegivenhedens indtræden og overtrædelse af sikkerhedsforholdsreglen⁶¹.

Kravet til bevisbyrden må antages at være, at der skal tilvejebringes almindelig *sandsynligheds- overvægt* for, at der foreligger en efter forsikringen omfattet forsikringsbegivenhed. Det vil altså sige, at der skal være større sandsynlighed for, at der foreligger en forsikringsbegivenhed, end at der ikke gør, og der skal dermed være over 50 % sandsynlighed⁶².

UfR 1986.125H: Forsikringstageren blev udsat for tyveri af smykker fra sin lejlighed. Forsikringsselskabet afviste at erstatte tabet under henvisning til, at forsikringstageren ikke have løftet bevisbyrden for, at smykkerne var frastjålet hende ved indbrudstyveri, da der ikke var fundet tegn på voldeligt opbrud. Forsikringsselskabet var efter policen ikke forpligtet til at erstatte et sådant tab, såfremt der blot var tale om simpelt tyveri. På trods af det manglende voldelige opbrud fandtes forsikringsselskabet ikke at have godtgjort, at lejligheden ikke var forsvarligt aflåst, og forsikringsselskabet var derfor ikke berettiget til at afvise dækningen efter reglerne om simpelt tyveri, som var undtaget for dækning i forsikringsbetingelserne.

Dommens resultat går imod det ovennævnte udgangspunkt om bevisbyrdereglerne, hvor manglende voldeligt opbrud normalt indikerer, at døre og vinduer ikke har været forsvarligt aflåst. Det skal dog bemærkes, at højesteretsdommerne delte sig 3-2 i deres begrundelse for resultatet.

⁶⁰ Sørensen: Forsikringsret, s. 284

⁶¹ Sørensen: Forsikringsret, s. 285

⁶² Sørensen: Forsikringsret, s. 286

Højesteret kom efter ovenstående dom frem til lignende resultater i UfR 1986.129H og UfR 1986.449H i forhold til spørgsmålet om bevisbyrde. Dermed slog Højesteret med de nævnte domme fast, at det var forsikringselskabet, der skulle bevisgodtgøre, at tyveri fra forsikringstagerens bolig ikke var begået fra en forsvarligt aflåst bolig, og ikke som det hidtil var antaget, at det var forsikringstageren, der skulle godtgøre, at der var forsvarligt aflåst⁶³.

Byrden at bevise, at der ikke har været forsvarligt aflåst, fremstår vanskelig for forsikringselskaberne. Dette ses blandt andet af landsrettens bemærkninger til UfR 1986.125H, der, som nævnt, var den første dom, hvor Højesteret i sin afgørelse vendte bevisbyrden. Her udtalte Vestre Landsret som anden instans, at der måtte tages udgangspunkt i, at bevisbyrden i dansk ret i almindelighed påhviler den, der gør et krav gældende, og at en regel i overensstemmelse hermed på det i dommen omhandlede område må antages at føre til materielt rigtigere resultater end en regel, hvorefter bevisbyrden skulle påhvile selskaberne. Landsretten udtalte endvidere, at det må være forholdsvist sjældent, at tyverier uden spor efter opbrud kan karakteriseres som indbrud i forsikringsteknisk forstand, således at en regel, der skulle pålægge selskaberne bevisbyrden om, hvorledes et tyveri er begået, må antages i de fleste tilfælde at føre til, at forsikringselskaberne bliver pålagt at betale erstatning for tyveri, der reelt ikke har haft karakter af et indbrudstyveri. Derfor mente landsretten, at bevisbyrden påhvilede sikrede, og at hun ikke havde løftet denne.

4.2.3. Identifikation

Identifikation omhandler det tilfælde, at det er en anden end forsikringstageren, altså tredjemand, der har undladt at efterkomme en sikkerhedsforholdsregel. Det vil sige, at er et forhold overtrådt af tredjemand og bestemmes det, at der skal ske identifikation, vil forholdet blive betragtet, som var det overtrådt af forsikringstageren⁶⁴. I formueretten generelt er identifikation et tilbagevendende emne og ikke noget domstolene er sene til at statuere. Dette ses blandt andet inden for området for fast ejendom, hvor der statueres identifikation mellem ægtefæller og samlevende, hvis den ene part er ifaldet et erstatningskrav overfor tredjemand efter selvbyg på ejendommen⁶⁵. Hovedreglen i dansk forsikringsret er, at identifikation er ulovbestemt. Forsikringsaftalelovens § 85 hjemler dog identifikation mellem samlevende ægtefæller ved fremkaldelse af forsikringsbegivenheden, jf. §§ 18 og 19. I forsikringsretten generelt er identifikation dog sjældent forekommende

⁶³ Jønsson: Indbrudstyveri – forsvarligt aflåst – vinduer og døre - tricktyverier

⁶⁴ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 339

⁶⁵ Munk-Hansen: Fast ejendom – overdragelsesaftalen, mangler og anden misligholdelse, s. 284

udenfor dette område, men ses dog også på området for brandforsikringer, hvor der også sker ægtefælle-identifikation.

Forsikringsaftalelovens § 51 nævner ved forsømmelse af overholdelse af sikkerhedsforholdsregler først og fremmest den sikrede, men dernæst også ”eller nogen, hvem det påhviler at påse forskrifternes gennemførelse”, og indikerer dermed med sin *ordlyd* identifikation.

Som det er nævnt ovenfor er det klare udgangspunkt ifølge lovbestemmelsens ordlyd identifikation. Praksis er dog noget mindre vidtgående end ordlyden af bestemmelsen, og domstolene har været særdeles *tilbageholdende* med at statuere identifikation⁶⁶. Dette ses blandt andet i UfR 1967.75Ø.

UfR 1967.75Ø: Et forsikringsselskab havde tegnet en autokaskoforsikring for en af deres vognmænd. Forsikringens police indeholdt bestemmelse om, at forsikringsselskabet ikke dækkede skader, der skyldtes, at lastvognen var behæftet med fejl, der gjorde det uforsvarligt at benytte den. Det var indskrevet, at vilkåret gjaldt, såfremt forsikringstageren var eller burde være klar over manglen ved køretøjet. Under kørslen med en vognmand, rev vognen sig løs, fortsatte 230 meter og standsede i en have. Vognmanden blev tilpligtet at betale erstatning til haveejeren.

Klausulen i forsikringen blev fortolket som en sikkerhedsforholdsregel, men da selskabet som ejede vognen ikke havde kendt til manglerne ved køretøjet, blev forsikringsselskabet tilpligtet at erstatte skaden.

Domstolenes tilbageholdenhed ses ligeledes af UfR 1999.1018H.

UfR 1999.1018H: To kranførere var udlejet til at udføre arbejde på en fabrik, og under dette arbejde væltede deres kran. Selskabet, der udlejede kranførerne, havde en all risk-forsikring, der undtog skade, der blandt andet skyldtes grov uagtsomhed fra forsikringstageren eller dennes ledende medarbejders side. Endvidere var det ifølge vilkårene en forudsætning for erstatningspligt, at givne anvisninger om de forsikrede genstandes betjening eller benyttelse ikke overtrådtes, og under disse henvisninger nægtede forsikringsselskabet at dække skade på kranen. Højesteret udtalte, at policen indebar en udvidelse af personkredsen i forsikringsaftalelovens § 18 til forsikringstagerens ugunst, hvorved det måtte antages, at der kun var dækning for lige *præcis den nævnte personkreds*. Højesteret fandt ikke, at de to kranførere var omfattet af denne personkreds, idet de ikke havde selvstændigt ledelsesansvar og derfor ikke kunne betegnes som ledende medarbejderne, og der var derfor forsikringsdækning for skaden.

⁶⁶ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 341

Anderledes blev der statueret identifikation i UfR 2012.53V.

UfR 2012.53V: To medarbejdere fjernede nogle ståldragere ved hjælp af en skærebrynder, hvorefter der opstod brand i bygningen. Det var ubestridt, at arbejdet ikke blev udført i overensstemmelse med de forskrifter, der var gældende for arbejdet. Der blev statueret identifikation imellem de ansatte og virksomheden, idet virksomheden som sikret ikke kunne godtgøre at have tilrettelagt arbejdet i overensstemmelse med de gældende brandforsikringsforanstaltninger, herunder instrueret sine medarbejdere i sikkerhedsforholdsreglernes efterlevelse.

De ovennævnte domme stemmer overens med udgangspunktet om, at identifikation er sjældent forekommende i forsikringsretten. Den sidstnævnte afgørelse har dog et andet resultat og er overensstemmende med ordlyden i forsikringsaftalelovens § 51 samtidig med, at den har den højeste præjudikatværdi ifølge *lex fori*. Alligevel kan denne ene dom ikke anses som ændrende i forhold til en ellers gældende retstilstand, hvorved det må konkluderes, at retspraksis forsat er tilbageholdende med at statuere identifikation.

4.2.4. Forsikringssselskabets reklamationspligt

Forsikringsaftalelovens § 51 pålægger i sin *ordlyd* ikke forsikringssselskabet nogen reklamationspligt ved viden om forsikringstagerens manglende overholdelse af en sikkerhedsforholdsregel. Det anføres dog i forskellige forsikringsretlige lærebøger, at det *følger analogt af forsikringsaftalelovens § 48* om fareforøgelse, at såfremt et forsikringssselskab i forbindelse med en skadesbehandling får *kundskab* om en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse, og de ønsker at påberåbe sig denne overtrædelse, skal det *gøres uden unødigt ophold*⁶⁷.

Dette betyder, at forsikringssselskabet, når det har viden om overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel, ikke kan forholde sig passivt uden, at det medfører skadevirkninger for dette. Såfremt der ikke er sket en skade, er det derimod tvivlsomt om en analogislutning af forsikringsaftalelovens § 48 kan komme på tale.

Hvis forsikringssselskabet har fået viden om en manglende overholdelse af en sikkerhedsforholdsregel, men dette endnu ikke har ført til en skade, vil det dog derimod følge af *god forsikringssskik*, at forsikringssselskabet uden unødigt ophold skal underrette forsikringstageren om, at overtrædelser vil kunne afskære ham fra at kræve erstatning for en fremtidig skade⁶⁸. Dette forhindrer for-

⁶⁷ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 338

⁶⁸ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 339

sikringssselskabet i at kunne spekulere i at opkræve præmie for en forsikringsydelse, som de ved, de reelt ikke vil dække.

AKF 47.690 (1998): Et forsikringssselskab krævede reparationsomkostninger i forbindelse med et biltyveri refunderet. Forsikringssselskabet afviste forsikringsdækning under henvisning til, at der ikke var iagttaget *sikkerhedsforholdsregler* om, at bilen på tyveritidspunktet var udstyret med en startspærre. En uge efter bilen blev stjålet, blev der lavet en taksatorrapport, hvori det stod beskrevet, at bilen ikke havde en startspærre. Først en måned senere krævede forsikringssselskabet forsikringsdækningen refunderet under henvisning til, at der var sket overtrædelse af sikkerhedsforholdsreglen. Ankenævnet for Forsikrings flertal udtalte, at overtrædelsen af sikkerhedsforholdsreglen kunne tilregnes klageren som en forsømmelse, og at klageren ikke havde godtgjort, at den manglende startspærre var *uden indflydelse på tyveriet*. Endvidere bemærkede Ankenævnet for Forsikring, at der ikke i forsikringsaftalelovens § 51 er foreskrevet nogen *reklamationspligt*, som det er tilfældet ved urigtige oplysninger og fareforøgelse. Forsikringssselskabet var derfor af den opfattelse, at forsikringssselskabet *ikke var forpligtet* til at meddele forsikringstageren sin stillingtagen i umiddelbar forlængelse af, at forsikringssselskabet fik viden om, at sikkerhedsforholdsreglen var overtrådt. Ankenævnet for Forsikring fandt dog alligevel, at det var *for sent*, at selskabet først en måned efter taksatorrapportens udarbejdelse påberåbte over for forsikringstageren, at det ikke ville dække reparationsomkostningerne.

I denne kendelse spillede det dog også ind, at forsikringstageren, efter at forsikringssselskabet havde udbetalt omkostninger til reparationen, ikke umiddelbart havde grund til at forvente, at selskabet ville kræve pengene refunderet.

Ud af Ankenævnet for Forsikrings begrundelse i afgørelsen, kan der udledes et behov for en *reklamationspligt*, der er direkte hjemlet i forsikringsaftalelovens § 51. Særligt med henblik på at få præciseret, hvornår det er for sent, eller hvornår det er rettidigt at gøre en forsikringstager opmærksom på retsvirkningerne af en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse. Dette skal særligt ses i lyset af forsikringsaftalelovens *beskyttelsespræceptive øjemed*. Jønsson og Kjærgaard bemærker tillige, at forsikringsaftalelovsudvalget nok næppe har været opmærksomt på fraværet af en reklamationspligt i loven⁶⁹. Omvendt må det bemærkes, at der foreløbigt kun findes en ankenævnskendelse på området.

⁶⁹ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 331

4.3. Sammenfattende om sikkerhedsforholdsregler ved skadesforsikring

Sikkerhedsforholdsregler er påbud fra forsikringsselskabet om at regulere forsikringstagerens adfærd på en måde, således at en forsikringsbegivenheds indtræden forhindres. Det er dog ikke sådan, at forsikringsselskabet ved ethvert brud på en sikkerhedsforholdsregel bliver fri for ansvar.

Efter at det er statueret, at en sikkerhedsforholdsregel objektivt er overtrådt, skal det som nævnt vurderes, hvorvidt dette kan tilregnes forsikringstageren som en forsømmelse og herefter, om der er årsagssammenhæng imellem bruddet på sikkerhedsforholdsreglen og forsikringsbegivenhedens indtræden.

Ordlyden i forsikringsaftalelovens § 51 indikerer *identifikation*, men dette kan ikke siges at være tilfældet i praksis, hvor der kun er én dom, som statuerer identifikation. Identifikation kunne ellers synes *nærliggende*, idet der ofte vil være flere personer, der har til opgave at påse en sikkerhedsforholdsregels overholdelse. Dette ses eksempelvis inden for virksomheder med flere ledende medarbejdere. Efter gennemgang af praksis viser der sig dog ikke et yderligere behov for, at domstolene statuerer identifikation i flere afgørelser, end det er tilfældet. Det virker dog fornuftigt, at *hjemlen foreligger i bestemmelsen* til et eventuelt brug.

Retsvirkningen af en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse ses i praksis som at *forsikringsydelsen bortfalder*, såfremt overtrædelsen kan tilskrives forsikringstageren som en forsømmelse, og der er statueret årsagssammenhæng. Interessant for området for sikkerhedsforholdsregler er, at det er forsikringsselskabet, der har *bevisbyrden* for, at der er sket overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel, og at dette kan tilregnes forsikringstageren som en forsømmelse. Dette blev slået fast i tre højesteretsdomme fra 1986, *UfR 1986.125H*, *UfR 1986.129H* og *UfR 1986.449H*. Bevisbyrdereglerne for sikkerhedsforholdsregler følger på dette område altså ikke det almindelige princip om, at det er den, der er nærmest til at bevise et forhold, der har bevisbyrden.

Det følger ikke af forsikringsaftalelovens § 51, at forsikringsselskabet har en *reklamationspligt* ved viden om en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse. Det fremgår dog af forsikringsretlige lærebøger, men hverken i praksis eller på lovniveau, at reklamationspligten følger af en *analog anvendelse af forsikringsaftalelovens § 48 om fareforøgelse* og ellers *god forsikringssskik*. Det må dog bemærkes, at det vil være ønskeligt ud fra forsikringstagerens og den generelle forsikringsvirksomhed med en *hjemmel* i forsikringsaftalelovens § 51 til forsikringsselskabernes reklamationspligt ved viden om en sikkerhedsforholdsregelsovertrædelse både inden og efter en forsikringsbegivenhedens indtræden.

Generelt kan sikkerhedsforholdsregler betragtes som præventive instrumenter, idet disse kan opstille vejledninger for blandt andet retmæssigt brug af en genstand. Disse vejledninger kan betragtes som meget konkrete, når der eksempelvis i en sikkerhedsforholdsregel henvises til Brandteknisk Vejledning, nr. 22, jf. UfR 2012.53V. Herudover forekommer sikkerhedsforholdsregler også af mindre omfattende karakter, hvilket eksempelvis ses, når der er en sikkerhedsforholdsregel om, at der i en virksomhed skal være installeret antivirusprogrammer på computerne.

Den sidstnævnte form for sikkerhedsforholdsregler kommer altså til at virke som forsikringssekskabernes måde at afskære sig fra at skulle dække for forhold, der umiddelbart kunne være forhindret ved meget simple foranstaltninger. Belysningen af området for sikkerhedsforholdsregler ved skadesforsikring illustrerer, at begrebet sikkerhedsforholdsregler favner bredt, men bliver pålagt den samme vurdering.

4.4. Sondringen til objektive ansvarsfraskrivelser

Et forsikringssekskab dækker alene farer, som er fastsat i forsikringsaftalen, og et forsikringssekskab vil derfor ofte vælge at formulere forsikringsvilkår, således at det afskærer dækningen ved visse farearter⁷⁰. Dette betegnes som *objektive ansvarsfraskrivelser*, men undertiden også som objektive ansvarsbegrænsninger, risikobegrænsninger og objektive dækningsbeskrivelser. Med udgangspunkt i den formueretlige grundsætning om *aftalefrihed*, er der, idet forsikringsaftaleloven intet anfører herom, frihed til at aftale hvilke farer, der ikke skal dækkes af forsikringssekskabet⁷¹.

Det kan undertiden være vanskeligt at afgøre, om et vilkår er *en objektiv ansvarsfraskrivelse eller en sikkerhedsforholdsregel*. Der påhviler ikke et forsikringssekskab en pligt til at anføre, om betingelserne er en objektiv ansvarsfraskrivelse eller en sikkerhedsforholdsregel. Derudover bidrager det til vanskeligheden af sondringen, at der ikke sjældent i en forsikringsaftale ses vilkår, der både indeholder sikkerhedsforholdsregel og objektive ansvarsfraskrivelser⁷².

De objektive ansvarsfraskrivelsesklausuler i forsikringsaftalen er af Ivan Sørensen inddelt i *objektklousuler* og *årsagsklousuler*. Dette giver en fordel, da det fungerer som et fortolkningsselement, der kan lette sondringen. *Objektklousuler* er klousuler, der undtager skade på bestemte genstande eller på bestemte områder. Et eksempel kan være, når der i en husejerforsikring undtages frost-

⁷⁰ Sørensen: Forsikringsret, s. 259

⁷¹ Bryde Andersen: Grundlæggende aftaleret, s. 43.

⁷² Ankenævnet for Forsikring: Årsberetning 1999, s. 109

skader på udendørs svømmebassiner. *Årsagsklausuler* er klausuler, hvor en årsagsbetingelse spiller en afgørende rolle. Et eksempel kan være en husejerforsikring, der undtager skader forårsaget af vand fra tagrender, som trænger ind igennem utætheder og åbninger⁷³. Undertiden kan *objekt-klausuler* fungere som *objektive ansvarsfraskrivelser*, og *årsagsklausuler* have en lighed med *sikkerhedsforholdsregler*.

Objektklausuler indebærer, at såfremt den forsikrede genstand ikke omfattes af forsikringsaftalen, vil skaden ikke være dækket uanset skadesårsagen. Et eksempel kan være en familieforsikring, der alene dækker indbo i huset, hvis der forefindes tyverialarm. Forsikringstagerens hus er ikke tyverisikret og bliver totalskadet af en tornado. I dette tilfælde dækker forsikringen ikke skaden, når vilkåret er en objektklausul. Årsagsklausuler indebærer, at genstanden ikke er dækket af forsikringen, hvis årsagen til skaden omfattes af årsagsklausul. Der er krav om kausalitet. Hvis klausulen i det foregående eksempel vurderes som en årsagsklausul, vil der ikke være dækning af indboet, hvis forsikringsbegivenheden var indtrådt ved tyveri, hvorimod der ville være dækning ved skader efter tornadoens raseri.

4.4.1. Betydningen af sondringen

Sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser har stor betydning, da klausulerne har forskellige retsvirkninger. En objektiv ansvarsfraskrivelse indebærer ubetinget, at forsikringsselskabet er fri for ansvar. Der er ingen dækning ifølge policen. En sikkerhedsforholdsregel indebærer, at selskabet alene er fri for ansvar, hvis 1) der foreligger en *forsømmelse* fra sikredes side, og 2) denne forsømmelse har været *årsag* til forsikringsbegivenhedens indtræden. Selskabet har bevisbyrden for at der foreligger en forsømmelse fra sikredes side, og hvis denne bevisbyrde løftes, har sikrede bevisbyrden for, at forsømmelsen ikke er årsag til forsikringsbegivenheden⁷⁴.

Afslutningsvist kan det om betydningen af sondringen nævnes, at det er denne forskel i retsvirkningen, der gør, at det er attraktivt for forsikringsselskabernes side at påberåbe sig, at der er tale om en objektiv ansvarsfraskrivelse. Dette må også formodes at være en medvirkende faktor til, at spørgsmålet om sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser ofte har været til bedømmelse hos henholdsvis Ankenævnet for Forsikring og domstolene.

⁷³ Sørensen: Forsikringsret, s. 8

⁷⁴ Sørensen: Forsikringsret, s. 285

4.4.2. Forsikringsaftaleloven om sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser

Forsikringsaftaleloven omtaler alene, hvad en sikkerhedsforholdsregel er. I forsikringsaftalelovens § 51 fremgår det, at der skal være tale om et *pålæg*, der skal iagttages for at formindske eller forebygge skadens omfang. Forarbejderne til forsikringsaftaleloven går en anelse videre ved at nævne, at almindelige vendinger om eksempelvis at udvise forsigtighed ikke er tilstrækkeligt til at kunne betegnes som en sikkerhedsforholdsregel.

Objektive ansvarsfraskrivelser er ikke omtalt i forsikringsaftaleloven, men det følger af den formueretlige grundsætning om *aftalefrihed*, ligesom de objektive ansvarsfraskrivelser er anerkendt i kommissionsbetækning med udkastet til lov om forsikringsaftaler i 1925. Det kan nævnes, at forsikringsaftaleloven bygger på den antagelse, at der kan sondres mellem *farearter* og *fareomstændigheder*, hvor en fareart kan betragtes som forsikringssselskabets løfte om at dække en nærmere bestemt risiko, eksempelvis tyveri, hvorimod fareomstændighederne omfatter forudsætningerne for forsikringssselskabets løfte⁷⁵. Ifølge den nævnte kommissionsbetækning fra 1925 forhindrer *forsikringsaftalelovens § 10*, at forsikringssselskabet fraskriver sig ansvar for visse fareomstændigheder. Forsikringssselskabet kan eksempelvis ikke betinge sig, at forsikringen ikke skal gælde, hvis der findes oplag af eksplosive stoffer indenfor en vis afstand af en forsikret genstand, men forsikringssselskabet kan forbeholde sig ansvarsfrihed for eksplosionsskade, som kan betegnes som fareart⁷⁶.

4.4.3. Sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser i praksis

Sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser vil blive belyst med eksempler, der er behandlet ved domstolene og i Ankenævnet for Forsikring. For at gøre illustrationen mere overskuelig vil der være en inddeling i området for klausuler i autoforsikringer om startspærre afsnit 4.4.3.1, området for vilkår om aflåsning mod tyveri i familieforsikringer i afsnit 4.4.3.2, et afsnit 4.4.3.3. om vilkår om undersøgelse forud for gravearbejde, et afsnit 4.4.3.4. om vilkår om lovlig anvendelse af motorkøretøjer, samt afsnit 4.4.3.5. om vilkår om kørsel uden vand eller olie.

⁷⁵ Sørensen: Forsikringsret, s. 259

⁷⁶ Udkast til forsikringsaftaleloven: KBET 1925.T1, s. 19

4.4.3.1. Klausuler i autoforsikringer om startspærre

Klausuler om startspærre i autoforsikringer er særligt centralt, idet der på netop dette område findes mange afgørelser i forbindelse med sondringen mellem objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler. Som det også vil fremgå af afgørelserne nedenfor har der siden 1998 været uoverensstemmelse mellem afgørelserne fra henholdsvis Ankenævnet for Forsikring og domstolene.

Indledningsvist behandles ankenævnskendelse 46.523 fra 1998 som illustrerende for Ankenævnet for Forsikring måde at vurdere sondringen på.

AKF 46.523 (1998): I denne kendelse var en forsikringstagers bil blevet stjålet. Det var en betingelse for forsikringsdækning, at der på tyveritidspunktet var monteret en tyverisikring, som dog ikke nødvendigvis behøvede at være en startspærre. Det var der ikke. Nævnet konkluderede, at ved ikke at montere en tyverisikring, havde forsikringstageren tilsidesat en gældende betingelse, som måtte tilskrives ham som en *forsømmelse*. Det fandtes ikke godtgjort, at tyveriet af bilen ikke skyldtes overtrædelsen af pålægget. Der var således tale om en *sikkerhedsforholdsregel* efter forsikringsaftalelovens § 51.

Forsikringsvilkåret i denne kendelse betragtes altså som værende en *sikkerhedsforholdsregel*, men kan dog siges at indeholde et *objektivt element*, idet der skulle være monteret en tyverialarm i bilen som forudsætning for dækning, hvilket kunne indikere, at der i stedet var tale om en objektiv ansvarsfraskrivelse.

Samme resultat ses i ankenævnskendelse 47.690, der er afsagt samme år, der ligeledes indeholder et objektivt element. Resultatet støttes ligeledes op af en senere ankenævnskendelse 47.801 (1998).

AKF 47.690 (1998): Et vilkår om, at der skulle være en fabriksmonteret startspærre monteret eller en startspærre, der sikrer mindst tre systemer i motoren, blev anset som værende en *sikkerhedsforholdsregel*. Det var endvidere en betingelse, at startspærren skulle være *aktiveret*, og at nøglen ikke blev opbevaret i bilen. Nævnet udtalte, at kravet om startspærre var at anse som en *sikkerhedsforholdsregel* jf. forsikringsaftalelovens § 51, og at dette stemte overens med nævnets resultat i 44.511 (1998) angående samme forsikringsselskabs vilkår, der konkluderede, at vilkåret måtte betragtes som en *sikkerhedsforholdsregel*.

AKF 47.801 (1998): Et forsikringsselskab havde afvist at yde forsikringsdækning efter tyveri af et køretøj. Afvisningen var begrundet i, at bilen på tyveritidspunktet ikke var *monteret* med tyverisikring, som var en betingelse for forsikringsdækningen. Ankenævnet for Forsikring udtalte, at

det forhold, at forsikringstageren ikke havde monteret en tyverisikring på den forsikrede bil, måtte betegnes som en overtrædelse af en *sikkerhedsforholdsregel*, og det måtte tilsigtes klageren som en forsømmelse, og det var ikke godtgjort, at der ikke var årsagssammenhæng.

I de tre refererede afgørelser fra 1998, som alle statuerer, at startspærreklausuler er sikkerhedsforholdsregler, bemærker Ankenævnet for Forsikring, at kravet om en startspærre kan opdeles i to betingelser. Den første betingelse angår selve monteringen af startspærren, hvorimod den anden betingelse angår aktiveringen. Ankenævnet for Forsikring skelner dog ikke mellem betingelserne, men betragter forholdet om startspærren samlet som en *sikkerhedsforholdsregel*.

På trods af disse afgørelses samstemmighed, kom Ankenævnet for Forsikring senere samme år til et andet resultat i ankenævnskendelse 48.000 (1998).

AKF 48.000 (1998): En bil blev stjålet efter at have været forsynet med en startspærre, der kun sikrede to systemer, og ikke tre som det krævedes i policen. Nævnet konkluderede, at de i policen opstillede krav om, at bilen enten skulle have en fabriksmonteret startspærre eller en startspærre, der sikrede mindst tre systemer i motoren, måtte anses som en *objektiv ansvarsfraskrivelse*. Dette uanset at de samtidigt bemærkede, at det andet krav i policen om, at startspærren skulle være aktiveret på gerningstidspunktet, og at nøglen ikke måtte opbevares sammen med måtte anses som værende *sikkerhedsforholdsregler*.

Samme resultat sås i ankenævnskendelse 47.577 (1998), som ligeledes delte vilkåret, således at det *både* indeholdt en *objektiv ansvarsfraskrivelse* og en *sikkerhedsforholdsregel*.

Forsikringsvilkårene i disse kendelser blev altså ikke kun antaget som værende sikkerhedsforholdsregler, som det var tilfældet i de tre første omtalte kendelser, 46.523, 47.690 og 47.801. De to sidst omtalte kendelser, 47.577 og 48.000, blev startskuddet til, at Ankenævnet for Forsikring begyndte at differentiere på området for tyverisikring af biler og forholdet til henholdsvis sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser, således at selve vilkåret om *montering* anses som værende en *objektiv ansvarsfraskrivelse*, mens vilkåret om aktivering knytter sig til forsikringstagerens adfærd, og derfor anses som værende en *sikkerhedsforholdsregel* efter forsikringsaftalelovens § 51.

Ankenævnet for Forsikring fulgte denne nye retning i 1999 ved afsigelsen af ankenævnskendelse 49.189 (1999).

AKF 49.189 (1999): En forsikringstagers bil blev stjålet og efterfølgende fundet i beskadiget stand. Forsikringsselskabet afviste dækning under henvisning til, at der ikke var monteret en startspærre i bilen. Forsikringsselskabet gjorde over for Ankenævnet for Forsikring gældende, at kravet om startspærre måtte betragtes som en *objektiv ansvarsfraskrivelse* uden nærmere begrundelse. Nævnet gik i deres begrundelse to veje og udtalte, at det i policen opstillede krav om, at bilen skulle have en fabriksmonteret startspærre måtte anses som udtryk for en *objektiv ansvarsfraskrivelse*. Derimod blev kravet om aktivering og kravet om nøglens opbevaring anset som en sikkerhedsforholdsregel. Denne opdeling understøtter det tidligere nævnte adfærdsregulerende kendetegn, der gør sig gældende for, at et vilkår kan betegnes som en sikkerhedsforholdsregel.

For at bidrage til illustrationen af vanskeligheden i sondringen ses endnu en måde at fortolke sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser i ankenævnskendelse 53.703 (2001). Som det fremgår ovenfor anses vilkåret om aktivering af en startspærre som et *adfærdsregulerende pålæg*, som oftest statueres som værende en sikkerhedsforholdsregel. Dette gør sig dog ikke gældende i nedenstående afgørelse.

AKF 53.703 (2001): Der var sket indbrud i en bil og herefter tyveri af bilen ved hjælp af, at bilens reservenøgle lå i et uaflåst handskerum. Ankenævnet for Forsikring kom frem til, at kravet om en aktiveret startspærre objektivt set ikke kunne anses som opfyldt, da nøglen lå i handskerummet. Herefter *fritog* Ankenævnet for Forsikring forsikringsselskabet for ansvar uden nærmere begrundelse.

Ankenævnet for Forsikring foretog ved afgørelsen hverken en uagtsomheds- og eller en årsagsbedømmelse, som er foreskrevet i forsikringsaftalelovens § 51 ved vurderingen af, hvorvidt der er tale om en sikkerhedsforholdsregel, hvorfor det må konkluderes, at der var tale om en *objektiv ansvarsfraskrivelse*. Dette på trods af, at det var kravet om aktiveringen af startspærren, som må anses som et *adfærdsregulerende pålæg*, og et forhold, der hidrører til sikkerhedsforholdsregler, der var til pådømmelse.

Efter ovenstående afgørelser fra Ankenævnet for Forsikring, har Vestre Landsret i 2002 afsagt en dom om startspærreklausuler i autoforsikringer.

UFR 2002.2706V: En forsikringspolice indeholdt en klausul om, at der skulle være monteret en af forsikringsselskabet godkendt startspærre, og at startspærren ved tyveri skulle være aktiveret på gerningstidspunktet. Bilen blev stjålet, da den var indleveret til lakering på et autoværksted, og værkstedet lod bilen stå ulåst uden opsyn og med nøglen i tændingslåsen i cirka 5 minutter. Efter tyveriet udbetalte autolakeringsværkstedet bilens værdi til forsikringstageren og fik transport i alle forsikringstagerens mulige rettigheder i henhold til forsikringen. Forsikringsselskabet nedlagde

påstand om, at forskriften i forsikringspolicens klausul havde karakter af en *objektiv ansvarsfraskrivelse*. Landsretten udtalte, at "en startspærre har til formål at hindre, at en bil startes uden brug af rette nøgle, og forsikringspolicens vilkår om, at startspærren skal være aktiveret på gerningstidspunktet er et vilkår om at opnå erstatning for tyveri. Vilkåret var derfor et vilkår, der havde til hensigt at imødegå den typiske tyveririsiko, som tager sigte på at regulere førerens adfærd, når køretøjet forlades". Et sådant *adfærdsregulerende vilkår* må som udgangspunkt antages at være en *sikkerhedsforholdsregel*. Desuden udtalte landsretten, at "det kræver *særlig begrundelse* at anse et adfærdsregulerende vilkår som en *objektiv ansvarsfraskrivelse*, og en sådan særlig begrundelse var ikke til stede i den situation, sagen omhandlede, hvorefter forholdet om, hvorvidt forsikringstageren havde et krav mod forsikringsselskabet, måtte bedømmes efter forsikringsaftalelovens § 51,". Da værkstedet havde tilsidesat sikkerhedsforholdsreglen ved grov uagtsomhed, blev selskabet frifundet.

Landsrettens dommere er grundige i deres beskrivelse af, hvad der må forstås som værende en sikkerhedsforholdsregel. Landsretten lagde særlig vægt på startspærrens *formål*, der var at hindre, at bilen blev startet uden brug af rette nøgle. Ud fra formålet kan det vurderes, hvad der kræves for at opfylde dette, og hvem der skal opfylde det, således at formålet er en indikation for, hvilken adfærd der skal reguleres, og hermed en indikation for, om der er tale om en sikkerhedsforholdsregel. Kravet om startspærrens *aktivering* havde til hensigt at regulere førerens adfærd, når han forlod bilen, og et sådan adfærdsregulerende vilkår måtte som udgangspunkt antages at være en sikkerhedsforholdsregel. Landsretten tog ikke stilling til, om *montering* af en startspærre skal anses for en sikkerhedsforholdsregel eller en objektiv ansvarsfraskrivelse i overensstemmelse med ankenævnskendelserne 47.577 (1998), 48.000 (1998) og 49.189 (1999).

Ankenævnet for Forsikring har i efterfølgende ankenævnspraksis fortolket ovenstående dom og har ved afsigelse af kendelser henvist direkte til den som værende en toledet begrundelse i form af, at kravet om montering var at anse som en objektiv ansvarsfraskrivelse, og kravet om aktivering var at anse som en sikkerhedsforholdsregel. Dette fremgår af ankenævnskendelserne 60.710 (2003) og 71.964 (2008). Dette var også en tendens, der blev set i ankenævnspraksis afsagt før UfR 2002.2706V, men var dog langt fra entydig.

Det kan undre, at den efterfølgende ankenævnspraksis kommer til en toledet begrundelse med udgangspunkt i UfR 2002.2706V, da dette ikke har støtte i landsrettens begrundelse. Det kan eventuelt være udledt af en negativ afgrænsning af ordet objektiv ansvarsfraskrivelse, da landsretten blot opremser aktiveringen af startspærre som en sikkerhedsforholdsregel med begrundelse i, at denne regulerer forsikringstagerens adfærd. Dette efterlader selve monteringen af startspærren eller anden tyverisikring som værende en objektiv ansvarsfraskrivelse, da denne ikke har til

hensigt at regulere førerens adfærd, når køretøjet forlades. Som et andet eksempel, der understøtter dette, kan nævnes, at en sikkerhedsforholdsregel er selve det at låse døren, når et hus forlades, hvorimod det ikke kan betegnes som en sikkerhedsforholdsregel at installere en lås i døren, der i stedet må betegnes som en objektiv ansvarsfraskrivelse.

Det er dog til at forstå, at der kan opstå tvivl i forhold til karakteriseringen af kravet om *montering* af startspærre, da dette kan have karakter af adfærdsregulering, idet dette er noget, en ejer af et køretøj aktivt kan få monteret, såfremt bilen ikke er monteret med dette ved køb. Det må dog på baggrund af landsrettens enstemmige afgørelse lægges til grund, at startspærrens formål om at forhindre tyveri af bilen er afgørende. Formålet tager dermed sigte på at regulere førerens adfærd, når han forlader bilen.

4.4.3.2. Vilkår om aflåsning mod tyveri i familieforsikringer

Policer eller forsikringsvilkår i familieforsikringer indeholder ofte vilkår om, at forsikringen dækker indbrudstyveri, hvorved forstås tyveri ved indbrud i *forsvarligt aflåst* bygning eller lokale. Hertil kan forsikringsselskabet have anført, at det er et krav for dækning, at der er tegn på voldeligt opbrud. Såfremt dette bliver betragtet som en objektiv ansvarsfraskrivelse, vil tyveri igennem en åben dør eller åbent vindue være sket fra en uaflåst bygning. Dette uanset grunden til, døren eller vinduet ikke var aflåst.

Såfremt der ved en forsikringsbegivenheds indtræden ikke er tegn på "*voldeligt opbrud*", erstatter forsikringsselskabet ikke efter reglerne om indbrudstyveri, idet mangel på voldeligt opbrud ses som en indikation for, at der ikke har været forsvarligt aflåst. Herved undgår forsikringsselskabet bevisbyrden for, at en sikkerhedsforholdsregel er overtrådt, og det har ingen betydning, om den sikrede har udvist nogen form for *forsømmelse*⁷⁷. Hvis der derimod foreligger en sikkerhedsforholdsregel efter forsikringsaftalelovens § 51, kan grunden til den manglende aflåsning samt forsikringstagerens forsømmelse få betydning⁷⁸.

Som det også er nævnt under afsnit 4.2.2.5. om bevisbyrde i kapitlet 4 om sikkerhedsforholdsregler i skadesforsikringer, blev der i 1986 afsagt tre samtidige Højesteretsdomme omhandlende tricktyverier.

⁷⁷ Ankenævnet for Forsikrings hjemmeside om sikkerhedsforholdsregler, www.ankeforsikring.dk

⁷⁸ Jønsson: Indbrudstyveri – forsvarligt aflåst – vinduer og døre – tricktyverier

UfR 1986.125H: Forsikringstageren havde anmeldt tyveri af smykker fra sin lejlighed. Forsikrings-selskabet afviste at erstatte tabet under henvisning til, at der ikke var fundet tegn på *voldeligt opbrud*, hvorved forsikringstageren ikke havde bevist, at smykkerne var frastjålet hende ved indbrudstyveri. Forsikrings-selskabet understøttede endvidere sin afvisning på, at de ikke efter poli-cen var pligtige til at erstatte tabet, såfremt det var sket ved *simpelt tyveri*. Idet der ikke var tegn på, at låsen var i uorden, konkluderede Højesteret, at der ikke var grundlag for at forkaste forsik-ringstageren forklaring om, at hun var påpasselig med at låse døren. Dette var begrundet i, at der ikke var tegn på, at låsen var uorden. Forsikrings-selskabet havde derfor uberettiget afvist dæk-ningen.

UfR 1986.129H: Der havde været indbrud i en lejlighed. Indbruddet blev først opdaget efter no-gen tid. Inden for den periode, hvor indbruddet måtte være begået, havde lejlighedens smæklås været i stykker, således at dens lukkemekanisme ikke altid virkede. Politiet formodede, at ind-bruddet måtte være blevet begået på et tidspunkt i den periode, hvor smæklåsen ikke virkede, da der ikke var tegn på *voldeligt opbrud*. Højesteret fandt, at det var godtgjort, at lejligheden ikke var forsvarligt aflåst, og forsikrings-selskabet var herefter ikke erstatningspligtigt efter indbruddet, da det var godtgjort, at lejligheden ikke var *forsvarligt aflåst*.

UfR 1986.449H: En forsikringstager havde efter et indbrud i sin villa anmeldt dette til forsikrings-selskabet. Forsikrings-selskabet afviste at betale erstatning underhenvisning til, at der ikke var spor efter *voldeligt opbrud*. Gerningsundersøgelse viste, at gerningsmanden havde skaffet sig ad-gang ved med tillistet nøgle eller dirk at lirke låsen op. Forsikrings-selskabet havde ikke ført bevis for, at ejendommen ikke var *forsvarligt aflåst*, eller at tyveriet var begået af en person med lovlig adgang til lejligheden, hvorfor der forelå indbrudstyveri, der var defineret i forsikringsvilkårene.

Med disse tre domme blev det slået fast, at et vilkår om forsvarlig aflåsning i en familieforsikring er en *sikkerhedsforholdsregel*, idet der ved alle tre afsigelser foretages en vurdering af *forsikringsta-gerens forsømmelse*.

I alle tre domme kunne der *ikke* konstateres tegn på "*voldeligt opbrud*", men kun i UfR 1986.129H, førte dette til, at forsikrings-selskabet var fri for ansvar. De tre domme har formentligt været an-ledning til, at forsikrings-selskaberne begyndte at *omformulere forsikringsvilkår*, så de indeholdt objektive momenter, og derfor kom tættere på at være objektive ansvarsfraskrivelser. Dette ses også af nedenstående dom, UfR 1990.424/2Ø.

UfR 1990.424/2Ø: Der skete tyveri fra en opbrudt kuffert i en hotellejlighed. Der var kun én nøgle til hotelværelset. Forsikrings-selskabet gjorde gældende, at forsikringsvilkårene, hvorefter tyveri fra hotelværelse *ikke dækkes som indbrud*, når der ikke kunne konstateres *opbrud*, var klart for-muleret. Der havde ved opbrydningen af kufferten været brugt værktøj. Landsretten lagde til grund, at idet tyveriet ikke havde efterladt *konstaterbare tegn* på, at dørlåsen til hotellejligheden

havde været brudt op, var betingelserne for dækning ifølge forsikringsaftalen ikke opfyldt. Dette uanset, at kufferten, hvori genstandene var blevet stjålet fra, var blevet brudt op.

Denne dom blev afsagt forholdsvis få år efter de ovennævnte tre højesteretsdomme (UfR 1986.125H, UfR 1986.129H og UfR 1986.449H). Som det fremgår af dommen, giver den forsikringsselskaberne mulighed for at slippe for at yde dækning, såfremt der ved en forsikringsbegivenheds indtræden ikke er tegn på voldeligt opbrud. Der var ligeledes heller ikke tegn på *voldeligt opbrud* i de tre højesteretsdomme, men i disse domme konstateredes dette blot, hvorefter Højesteret gik videre til at vurdere, hvorvidt den manglende aflåsning kunne tilregnes den sikrede som en forsømmelse. I ovenstående landsretsdom fra 1990 anvendte landsretten det manglende opbrud som indikation for, at der ikke havde været forsvarligt aflåst, hvorefter forsikringsbegivenheden lå udenfor forsikringsaftalens dækningsområde.

En særlig udførlig beskrivelse af Ankenævnet for Forsikrings opfattelse af sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser ses i ankenævnskendelse 52.146 (2000).

AKF 52.146 (2000): Der blev begået tyveri af sølvtøj fra en ejendom. Tyven havde skaffet sig adgang til klagerens toetages ejendom ved at forcere et tag og kravle ind igennem et tagvindue, mens forsikringstagen ikke var hjemme. I policens dækningsskema var anført, at ting, hvori der eksempelvis indgik sølvtøj, ikke var dækket, hvis tyveri skete fra en bygning, der ikke var forsvarligt aflukket og aflåst. En sådan bestemmelse måtte efter nævnets opfattelse anses som værende en *sikkerhedsforholdsregel*, jf. forsikringsaftalelovens § 51. Der var ved begrebet forsvarligt aflåst henvist til en ordforklaring bagerst i forsikringsvilkårene, hvori det forklaredes, at begrebet måtte forstås således, at døre og andre indgangsåbninger skulle være låste, og at vinduer og øvrige åbninger skulle være lukkede og tilhaspede. Endvidere fremgik det af ordforklaringen, at hvis der ikke kunne konstateres tegn på *voldeligt opbrud*, måtte boligen blive betragtes som ikke værende forsvarligt aflåst. Denne del af betingelsen betragtede nævnet som en *objektiv ansvarsfraskrivelse*, såfremt bestemmelsen havde stået alene, men da den som i sagen var anvendt med, hvad der af nævnet måtte opfattes som en sikkerhedsforholdsregel, fandt nævnet, at bestemmelsen som *helhed* måtte betragtes som en *sikkerhedsforholdsregel*. Idet forsikringstageren ikke var hjemme på gerningstidspunktet, og kravet om lukning og tilhaspning var meget klart formuleret, konkluderede nævnet, at sikkerhedsforholdsreglen var overtrådt ved en forsømmelse fra forsikringstagerens side. Hele vilkåret blev betragtet som en sikkerhedsforholdsregel, idet tyveriet skete via et vindue, der stod åbent, og forsikringstageren dermed havde forsømt at overholde sikkerhedsforholdsreglen, hvorved han mistede retten til at få dækning for tyveriet.

Resultatet fulgte således af, at vilkårene i en samlet bedømmelse måtte anses for at være sikkerhedsforholdsregler, og forsikringsselskabet havde efter ankenævnets opfattelse løftet bevisbyrden for, at der ikke var tegn på voldeligt opbrud. Forsikringsselskabet skulle derfor ikke dække tyveri-

skaden. Hvis dette resultat sammenholdes med Højesterets vurdering af bevisspørgsmålet i henholdsvis UfR 1986.125H, UfR 1986.129H og UfR 1986.449H, må det nævnes, at Ankenævnet for Forsikring, ved statueringen af en forsømmelse ved forsikringstageren, er strengere i deres afsigelse i ovenstående kendelse, end det var tilfældet i dommene fra Højesteret. I Højesteret var der ikke tegn på voldeligt opbrud i nogle af dommene, men kun i den ene af dem, førte det til, at forsikringselskabet blev kendt fri for ansvar.

Ankenævnet for Forsikring anvendte samme begrundelse som førnævnte ankenævnskendelse i ankenævnskendelse 54.726 (2001).

AKF 54.726 (2001): Der var sket tyveri af smykker, penge og andre effekter fra forsikringstagerens ejendom. Forsikringselskabets begrundelse for ikke at yde forsikringsdækning for smykker og penge skete under henvisning til, at der ikke var tegn på *voldeligt opbrud*, hvilket forsikringselskabet endvidere mente, var en *objektiv ansvarsfraskrivelse*. Forsikringstageren gjorde gældende, at bygningen var forsvarligt aflåst, da hun forlod den, og at der ligeledes af politikvitteringen fremgik, at der var tale om indbrud. Nævnet anerkendte, at der ligesom i ovenstående kendelse *både* var tale om en *objektiv ansvarsfraskrivelse og sikkerhedsforholdsregel*, og at det var den objektive ansvarsfraskrivelse, der var overtrådt. Nævnet valgte dog alligevel at betragte vilkåret *samlet* som en *sikkerhedsforholdsregel* efter forsikringsaftalelovens § 51. Nævnet udtalte endvidere, at der havde været tale om tyveri fra en forsvarligt aflåst bygning, og forsikringstageren skulle derfor have erstatning.

Nævnet henviste i denne kendelse alene til sin egen praksis om, at forsikringselskabet ikke kunne løfte sin bevisbyrde for, at bygningen ikke havde været forsvarligt aflåst ved alene at henvise til manglende opbrudstegn. Dette er ellers en henvisning, der hyppigt anerkendes i litteraturen⁷⁹.

Et vilkår om tyverialarm blev behandlet i ankenævnskendelse 67.738 (2006).

AKF 67.738 (2006): Ved forsikringstegningen blev der indført en klausul om, at stueetagen og 1. sal skulle have et tyverisikringsanlæg i form af en rumdetektor med alarmoverførsel til døgnbetjent vagtcentral. Forsikringstageren var endnu ikke flyttet ind i huset, da gerningsmanden brød ind via en havedør i ejendommen. For at alarmsystemet kunne *aktiveres*, skulle alarmsystemet tilsluttes fastnettelefonen, hvilket først blev overført til forsikringstagerens nye adresse tre dage efter indbruddet, og derfor var tyverialarmen på tidspunktet for indbruddet endnu ikke funktionsdygtig. Ankenævnet for Forsikring fortolkede den del af kravet om, at der skulle være et tyverisikringsanlæg med alarmoverførsel samt funktionsdygtigheden som en *objektiv ansvarsfraskrivelse*, hvorimod kravet om at alarmen skulle være *aktiveret*, når boligen blev forladt, måtte

⁷⁹ jf. eksempelvis Sørensen: Forsikringsret, s. 269 samt Gawinetski og Jønsson: Familieforsikring, s. 109, 147 og 150

fortolkes som en *sikkerhedsforholdsregel*. Nævnet valgte at bedømme det forhold, at alarmerne ikke var tilsluttet som overtrædelse af en *sikkerhedsforholdsregel*, samt at der var udvist en forsømmelse og årsagssammenhæng mellem den manglende aktivering og tyveriet. Forsikringselskabet blev fritaget for at betale erstatning.

I resultatet blev der ikke skelet til det umulige i at aktivere en tyverialarm, der ikke er funktionsdygtig, hvorfor den objektive ansvarsfraskrivelse heller ikke kunne anses som værende overholdt.

4.4.3.3. Vilkår om undersøgelse forud for gravearbejde

Sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelse ses naturligvis også udenfor området for henholdsvis indbrudstyveri og tyverisikring i autoforsikringer. Herunder vil fremgå et par eksempler. Som et eksempel kan nævnes UfR 2005.2227H.

UfR 2005.2227H: En kommune havde ansat en entreprenør til at foretage jordboringsarbejde. Under jordboringen opstod der skader på nedgravede kabler. Entreprenøren havde hos et forsikringselskab tegnet en ansvarsforsikring, der som udgangspunkt dækkede skader ved jordarbejder, men dækningen var blandt andet *betinget* af, at en sikret, inden arbejdet gik i gang, havde undersøgt, hvor eventuelle kabler var nedgravet. Dette pålæg blev dog ikke efterkommet. Forsikringselskabet støttede sin frifindelse på, at der var tale om en objektiv ansvarsfraskrivelse, subsidiært en *sikkerhedsforholdsregel*. Højesteret kom frem til, at der var tale om en *sikkerhedsforholdsregel*, idet bestemmelsen i realiteten indebar et *pålæg* til sikrede om, før en mulig forsikringsbegivenhed indtræder, at foretage en handling for at forebygge skade.

Som det fremgår, også af ovennævnte dom, forsøger forsikringselskaberne i en række afgørelser at komme frem til en statuering af, at der er tale om en objektiv ansvarsfraskrivelse frem for en *sikkerhedsforholdsregel*, idet forsikringselskabet ved de objektive ansvarsfraskrivelse slipper for hele spørgsmålet om forsikringstagerens forsømmelse og vurderingen af årsagssammenhæng. Som det er beskrevet tidligere, er det mest gunstigt for forsikringselskaberne, såfremt der er tale om en objektiv ansvarsfraskrivelse og ikke en *sikkerhedsforholdsregel*. Både af hensyn til selve forsikringsdækningen, men også af bevismæssige hensyn, idet krav om forsikringstagerens forsømmelse og årsagssammenhæng kun bliver af betydning ved *sikkerhedsforholdsreglers* overtrædelse. Derfor ses det ofte, at forsikringselskaberne nedlægger *principale påstande* om, at et vilkår har været en objektiv ansvarsfraskrivelse og herefter *subsidiært* påberåber sig, at vilkåret er en *sikkerhedsforholdsregel*.

4.4.3.4. Vilkår om lovlig anvendelse af motorkøretøjer

Forsikringsselskabernes nedlæggelse af principale påstande om objektive ansvarsfraskrivelser, ses også af UfR 1991.75/2Ø, hvor Østre Landsret skulle tage stilling til, hvorvidt et forhold skulle betegnes som en objektiv ansvarsfraskrivelse eller en sikkerhedsforholdsregel.

UfR 1991.75/2Ø: En forsikringstager påkørte en person med sin traktor. Forsikringsselskabet udbetalte erstatning til den påkørte person, og det var således regreskravet mellem forsikringsselskabet og forsikringstageren, der var til pådømmelse. Uheldet skete uden for det i henhold til den daværende § 74 i færdselsloven nævnte geografiske område for lovlig kørsel med uindregistrerede motorkøretøjer. I forsikringens police var der en bestemmelse med forbehold om lovlig anvendelse, som ifølge landsretten ikke kunne betegnes som en sikkerhedsforholdsregel i henhold til forsikringsaftalelovens § 51, men i stedet måtte anses som værende en *objektiv ansvarsfraskrivelse*. Forsikringstageren nedlagde påstand om, at der var tale om en sikkerhedsforholdsregel, og at der ikke var årsagssammenhæng mellem ulovligheden, som, han tilmed mente, var af ringe betydning og uheldet. Forsikringsselskabet fik dog medhold, og forbeholdet om lovlig anvendelse måtte altså betegnes som en *objektiv ansvarsfraskrivelse*, hvorfor påstanden om manglende årsagssammenhæng og uagtsomhed ikke kom til bedømmelse, og forsikringsselskabet havde regres mod forsikringstageren.

Afgørelsen illustrerer forsikringsselskabets forsøg på at få medhold i, at der er tale om en objektiv ansvarsfraskrivelse, idet forsikringstageren hermed bliver afskåret fra få inddraget en *uagtsomheds- og kausalitetsvurdering*. Vilkåret om lovlig anvendelse af motorkøretøjer blev som nævnt i denne afgørelse betragtet som en objektiv ansvarsfraskrivelse. Begrundelsen for dette kan ses ved, at et *helt område undtages for dækning*. Landsrettens bedømmelse af, at der var tale om en objektiv ansvarsfraskrivelse kan ses i sammenhæng med, at der er tale om forsikringsselskabets begrænsning af at dække visse *farearter*, der som nævnt betragtes som forsikringsselskabets løfte om at dække en nærmere *bestemt risiko*, som det er tilfældet med det geografiske angivne område i den daværende færdselslovs § 74.

4.4.3.5. Vilkår om kørsel uden vand eller olie

Forsikringsselskabet forsøgte ligeledes i Vestre Landsrets dom UfR 2000.240V *principal* at få medhold i, at der ved vilkårene i forsikringsaftalen var tale om en objektiv ansvarsfraskrivelse. Dommen understøtter hermed det *attraktive* for forsikringsselskaberne i at nedlægge principale påstande herom.

UfR 2000.240V: En bilist påkørte et rådyr, hvorved bilen blev beskadiget. Bilisten foretog en undersøgelse af skaderne på bilen, men kunne ikke åbne motorhjelm, og fortsatte derefter kørs-

len. Under denne kørsel sivede kølervæske ud, og efter cirka 17 kilometer brændte motoren sammen. Det lagdes til grund, at vognens kølervandstermometer med næsten 100 % sikkerhed havde vist "for varm". Landsretten fandt, at bilisten burde have opdaget, at motoren var eller var ved at blive overophedet, og hun burde derfor have standset kørslen. Kaskoforsikringsselskabet blev frifundet for bilistens krav for erstatning, jf. *forsikringsaftalelovens § 51 eller princippet heri*. Forsikringsselskabet forsøgte at komme igennem med, at vilkåret i forsikringsaftalen om, at forsikringen ikke dækkede skader som følge af kørsel uden vand eller olie var en objektiv ansvarsfraskrivelse. Landsretten kom dog som nævnt uden nærmere begrundelse frem til, at der var tale om en *sikkerhedsforholdsregel*.

Dommen må, på baggrund af kapitel 4, afsnit 4.1.-4.3., om gældende ret om sikkerhedsforholdsregler være i overensstemmelse med, at et forhold ofte må betegnes som en sikkerhedsforholdsregel, såfremt det *regulerer forsikringstagerens adfærd*. Landsretten fremstår dog en anelse usikker, idet de blot henviser til "§ 51 eller princippet heri".

4.4.4. Litteraturen om sondringen samt kriterier for at sondre mellem objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler

Generelt i forsikringsretlige litteratur og Årsberetning fra Ankenævnet for Forsikring betegnes sondringen imellem objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler, som værende vanskelig⁸⁰.

I andre forsikringsretlige lærebøger nævnes sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser blot som eksisterende, men behandles ikke nærmere. Dette gør sig særligt gældende for Henning Jønssons og Lisbet Kjærgaards bog "Dansk Forsikringsret", der nævner sondringen, men ikke betegner den som værende vanskelig og ej heller behandler den nærmere⁸¹.

I litteratur og praksis anføres to forskellige metoder til bedømmelsen af, om der foreligger en objektiv ansvarsfraskrivelse eller en sikkerhedsforholdsregel. Den *første metode* går ud på *at sondre mellem forsikringsselskabets løfte og forsikringsselskabets forudsætninger for løftet*⁸². Forsikringsselskabets løfte kan betegnes som det område, der er tilbage efter undtagelsen af visse områder eller steder fra sit dækningsområde. Forudsætninger for løftet kan derimod betegnes som det, der

⁸⁰ Jf. eksempelvis Sørensen: Forsikringsret 2010, s. 258 samt Ankenævnet for Forsikring: Årsberetning 1999, s. 109

⁸¹ Jønsson og Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, s. 330ff

⁸² Sørensen: Forsikringsret, s. 259

skal overholdes, såfremt der er dækning efter en forsikringsbegivenheds indtræden indenfor forsikringsaftalens dækningsområde.

Den *anden metode* går ud på at anse *sikkerhedsforholdsregler som et adfærdsregulerende vilkår*, og herefter bruge en negativ afgrænsning af området for sikkerhedsforholdsregler til at fastslå, hvad der kan betegnes som en objektiv ansvarsfraskrivelse. Denne metode kan ligeledes udledes af landsrettens begrundelse i UfR 2002.2706V, som fremgår af afsnittet om startspærre i autoforsikringer⁸³.

De to metoder fremstår fornuftige i forsøget på at *afgrænse* sikkerhedsforholdsregler over for objektive ansvarsfraskrivelser. Den første metode kan anses som meget teoretisk i dens udformning og derved forholdsvis vanskelig at anvende. Den anden metode fremstår derimod mere ligetil, men dermed også en anelse simpel, idet udtrykket "*adfærdsregulerende pålæg*" kan være vanskelig i sin betydning af, hvilken adfærd dette udtryk dækker over. Anvendelsen af denne metode kan ikke anses som mindre vanskelig efter landsrettens afgørelse i UfR 2002.2706V, hvorved et adfærdsregulerende pålæg kan betragtes som en objektiv ansvarsfraskrivelse med en særlig begrundelse uden at angive nogen nærmere retningslinjer for, hvad disse kan være.

4.4.5. Sammenfattende om sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser

En sondring mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser er vanskelig. I ankenævnspraksis fra 1998 til 2001 statuerer Ankenævnet for Forsikring, at det samme forhold kan være både en objektiv ansvarsfraskrivelse, en sikkerhedsforholdsregel eller endda begge dele.

Med landsrettens afgørelse i UfR 2002.2706V blev det slået fast, at når der er tale om et adfærdsregulerende vilkår, må vilkåret som udgangspunkt betegnes en sikkerhedsforholdsregel, og der skal meget til for at kunne betegne et sådant *adfærdsregulerende vilkår som en objektiv ansvarsfraskrivelse*. Idet det flere gange er nævnt, at selve monteringen af en startspærre skal anses som en objektiv ansvarsfraskrivelse, leder dette til spørgsmålet om, hvorvidt denne montering kan anses som værende et vilkår, der opfylder den særlige begrundelse, der ifølge landsretten i denne afgørelse kræves for at betragte et adfærdsregulerende vilkår som en objektiv ansvarsfraskrivelse. Da selve monteringen af en startspærre som regel sker på fabrikken og dermed forventes at være

⁸³ Sørensen: Forsikringsret, s. 259 ff.

en del af pakken ved købet af en bil, vil det meget sjældent være knyttet til en forsikringstagers adfærd. Det kan dog tænkes, at der ved eftermontering af en startspærre kan være tale om et adfærdsregulerende vilkår. Det kan derfor være særdeles vanskeligt at opstille *klare retningslinjer* for, hvornår der er tale om en særlig begrundelse, der gør det forsvarligt at betegne et adfærdsregulerende vilkår som en objektiv ansvarsfraskrivelse.

Ankenævnet for Forsikring har i efterfølgende praksis delt forsikringsvilkårene op således, at de indeholdt både en objektiv ansvarsfraskrivelse og en sikkerhedsforholdsregel. Der kan siges at være tale om en sondring mellem etableringen af en *fysisk indretning og efterfølgende adfærd* hos forsikringstageren. Hvor den fysiske indretning, fx monteringen af tyverisikring i en bil, som udgangspunkt må anses som værende en objektiv ansvarsfraskrivelse, mens den efterfølgende adfærd, fx aktivering og aflåsning af tyverisikring eller døre, kan karakteriseres som værende en sikkerhedsforholdsregel. Dette illustrerer ligeledes den af Ivan Sørensens nævnte metode til at karakterisere en sikkerhedsforholdsregel ved hjælp af princippet om *adfærdsregulerende element*.

Som det ses af gennemgangen af praksis, forholder hverken domstolene eller Ankenævnet for Forsikring sig til, hvorvidt der, ved en objektiv ansvarsfraskrivelse, enten er tale om en *objekt klausul* eller en *årsagsklausul*. Det kan undre, at der ved objektive ansvarsfraskrivelser kan foretages en sådan opdeling, idet det særligt årsagsklausuler medvirker til at inddrage et subjektivt element i en ellers objektiv ansvarsfraskrivelse og medvirker dermed blot til, at begreber flyder endnu mere sammen. Det fremstår derfor fornuftigt, at både Ankenævnet for Forsikring og domstolene vælger ikke at bevæge sig ind i denne fortolkning af de objektive ansvarsfraskrivelser.

5. Sikkerhedsforholdsregler i Norge

Som det er nævnt tidligere i afhandlingen, findes der i Norge lignende regler på området for sikkerhedsforholdsregler i forsikringsretten. I modsætning til Danmark, har lovgiver i Norge valgt at indsætte en hel bestemmelse i deres forsikringsaftalelov med definitioner af, hvad der skal forstås ved begrebet en sikkerhedsforholdsregel.

Det er denne retstilstand, der vil blive redegjort for i dette afsnit. Dette vil blive gjort startende med en introduktion til det norske retssystem, og herefter forsikringsaftalelovens §§ 1-2 om definitionen af begrebet sikkerhedsforholdsregel og §§ 4-8, der er den norske hovedbestemmelse om sikkerhedsforholdsregler. Herefter vil der blive set på sondringen til objektive ansvarsfraskrivelser og slutteligt retsvirkningerne af overtrædelsen af sikkerhedsforholdsregel i Norge.

5.1. Det norske retssystem

For at give en bedre forståelse for belysningen af norsk retspraksis på området, er det nødvendigt at forstå, hvordan det norske retssystem er bygget op. Som den absolutte hovedregel starter alle norske retssager i tingretten, der betegnes som den ordinære domstol i første instans. Norge er inddelt i domssogn, og hvert sogn har en tingrett, og derudover har Oslo to retter i første instanser, nemlig både en tingrett og en byfogdembete. Tingretten behandler hovedsageligt civile sager og straffesager. Derudover findes der i Norge 6 lagmannsretter, og disse er ankeinstans for tingretten i både civile sager og straffesager. Lagmannsretterne har forskellige navne, hvilket også vil fremgå af belysningen af praksis nedenfor. *Civile ankesager* behandles som hovedregel af tre fagdommere. I den norske grundlovs § 88 fremgår det, at Høyesterett dømmer i sidste instans, og dermed er hele Norges øverste domstol. Der findes tyve dommere i Høyesterett, og en normal ret sættes af fem dommere, mens der ved vigtige sager skal være elleve dommere og særdeles vigtige sager sættes af alle Høyesteretts dommere i plenum⁸⁴. Foruden domstolene findes der i Norge Finansklagenemnda, som er et klagenevæn for forsikring, banker, finans- og værdipapirfonde. Under Finansklagenemnda findes Forsikringsklagenævnet, hvorunder afgørelser fra det tidligere Forsikringskadenemnda, forkortet FSN, og Avkortningsnemnda, forkortet AKN, også findes⁸⁵.

⁸⁴ www.domstol.no

⁸⁵ <https://publisering.finkn.no/>

5.2. Den norske definition af sikkerhedsforholdsregler

Som det er nævnt i indledningen minder Norges forsikringsretlige regler i det væsentligste om de danske regler. Indholdet af bestemmelserne om sikkerhedsforholdsregler i henholdsvis Norge og Danmark adskiller sig derimod rent ordlydsmæssigt meget fra hinanden, mens de i deres indhold er meget ens. Som det er nævnt tidligere i afhandlingen, valgte Norge i 1989 at indsætte definitioner på, hvad der forstås ved begrebet sikkerhedsforholdsregel.

I Norges Offentlige Udredninger forud for indsættelsen af definitionen i 1989 nævnes et eksempel på en problemstilling i forhold til grænsen imellem sikkerhedsforholdsregler, skjulte handlingsklausuler og objektive ansvarsfraskrivelser. Begrebet skjulte handlingsklausuler vil blive uddybet nedenfor. Det kan dog generelt siges om disse, at de kan betragtes som en mellemting imellem objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler. I førnævnte eksempel er der i forsikringsaftalen indsat en klausul om, at selskabet ikke skal hæfte for skader, der skyldes, at en bil ikke er tilfredsstillende vedligeholdt. En sådan klausul vil let kunne omskrives til en sikkerhedsforholdsregel om, at vedligeholdelsen skal leve op til en vis standard. Udvalget, der skulle komme med et udkast til de nye regler, mente, at en sådan tvivl om en klausuls formulering ville kunne afhjælpes med en definition af sikkerhedsforholdsregler. Hele problematikken går særligt på, at en sikkerhedsforholdsregel er et påbud om foranstaltninger, som skal tjene til at forebygge, at et forsikringstilfælde indtræder eller begrænse virkninger af det⁸⁶.

Samtidig blev det besluttet, at de skjulte handlingsklausuler nu skulle betragtes som sikkerhedsforholdsregler, da dette kunne være med til at mindske uklarheden, idet der nu kun skulle sondres imellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser.

Herunder fremgår bestemmelsen om definitionen af sikkerhedsforholdsregler i den norske forsikringsaftalelov. Der er henvist til denne bestemmelse i hovedbestemmelsen § 4-8, som ligeledes vil blive gengivet nedenfor i afsnittet om denne bestemmelse. På trods af at denne bestemmelse henviser til bestemmelsen om definitionen af sikkerhedsforholdsregler, giver det for overblikkets skyld mest mening at få klarlagt, hvorvidt en sikkerhedsforholdsregel defineres, inden det belyses, hvad der skal til, for at en sikkerhedsforholdsregel er overtrådt, og hvad retsvirkningerne er heraf.

⁸⁶ Norges Offentlige Utredninger 1987: 24 s. 87

Forsikringsavtaleloven § 1-2. (Definisjoner)

I lovens del a betyr

(e) Sikkerhetsforskrift: Et påbud i forsikringsavtalen om:

- (1) At sikrede skal sørge for bestemte anordninger eller treffe bestemte tiltak som er egnet til å forebygge eller begrense skade,
- (2) At sikrede eller andre ved bruk, oppbevaring eller vedlikehold av forsikringsgjenstanden skal ha bestemte kvalifikasjoner eller sertifikater,
- (3) At sikrede eller andre ved bruk, oppbevaring eller vedlikehold av forsikringsgjenstanden skal gå fram på bestemte angitte måter .

Udvalget valgte for at formindske uklarheten en treleddet definition i relation til ordet ”påbud”. De tre retninger drejer sig om 1) *permanente anordninger*, 2) *tiltag om sertifikater og andre identifikasjonskrav* og 3) *bestemte fremgangsmåder ved brugen* af forsikringsgjenstanden. Udvalget mente, at alle tre led i definitionen markerede, at der er tale om tiltag, som en sikret skal foretage sig eller kontrollere bliver foretaget.

Disse definitioner blev indsat i lovens § 1-2 (e) på baggrund af længere tids uklarhed på området, idet den manglende klarhed havde skabt problemer i retsanvendelsen. Uklarheden på området var særligt tilfældet indenfor de såkaldte *skjulte handlingsklausuler*, der både kunne betragtes som værende en sikkerhedsforholdsregel og en objektiv ansvarsfraskrivelse. Med skjulte handlingsklausuler forstås en klausul i forsikringsvilkårene, som udadtil fremstår som en afgrænsning af forsikringens *farefelt*, men som samtidig er *knyttet til subjektive forhold* på forsikringstagerens side. Dette betyder, at klausulerne angiver en risiko, som forsikringsselskaberne fraskriver sig at dække. Indskrænkningen i farefeltet knytter sig til forsikringstagerens handlinger eller undladelser. Begrundelsen for at omtale disse klausuler som skjulte skyldes, at tilknytningen til forsikringstagerens handlinger eller undladelser ikke fremgår tydeligt af *klausulens ordlyd*. Det er først igennem en fortolkning af ordlyden, at det fremgår, at der er tale om en indskrænkning i dækningen, som relaterer sig til forhold, som forsikringstageren igennem sine handlinger og undladelser kan påvirke⁸⁷. I Justis- og politidepartementets kommentar Ot. prp. nr. 49 (1988-1989) om lov om forsikringsaftaler med mere anføres det, at disse såkaldte skjulte handlingsklausuler nu skulle anses som værende sikkerhedsforholdsregler.

I følgende afgørelse ses et eksempel på en forsikringsbegivenhed, der bliver betragtet som forvoldt ved overtrædelse af en *sikkerhedsforholdsregel*. Afgørelsen er god til indledende at illustrere et eksempel på de norske domstoles måde at bedømme en sag om sikkerhedsforholdsregler.

⁸⁷ ”Skjulte Handlingsklausuler” Foredrag afholdt af professor, dr. jur., Hans Jacob Bull d. 14.-15. september 1998

TOSLO-2001-542: Oslo Tingrett kom frem til, at forsikringstagerens lejlighed ikke havde været forsvarligt aflåst, og at der derfor forelå brud på en *sikkerhedsforholdsregel*. Der var intet tegn på *voldeligt opbrud* ved døren, hvorfor det måtte konkluderes, at døren havde været ulåst. Retten kom frem, at forsikringsselskabet havde ført tilstrækkeligt bevis for, at indgangsdøren ikke var tilstrækkeligt låst, da tyveriet skete. Dette særligt på grund af, at der ikke var mærker på lås eller dør, der tydede på, at døren var blevet åbnet med magt. Det fandtes derfor rimeligt, at der blev foretaget *afkortning* med 30 %.

Afgørelsen er ulig, hvad der må forventes, at en dansk domstol ville være kommet frem til i en lignende sag. Som det fremgår af kapitlet om sikkerhedsforholdsregler i Danmark er praksis indenfor indbrudstyveri, at kravet om tegn på *voldeligt opbrud* anses som en *objektiv ansvarsfraskrivelse*. I denne dom blev der dog ikke lagt vægt på det manglende voldelige opbrud, men derimod på den manglende forsvarlige aflåsning, som dermed var brud på en *sikkerhedsforholdsregel*. I forhold til *afkortning* af dækningen med 30 %, er det ligeledes ikke noget, der er kendt fra dansk retspraksis på området for sikkerhedsforholdsregler, hvor man i stedet ser en *kausaltetsvurdering*, der fører til en *alt eller intet- dækning*, således forsikringsselskabets dækning *bortfalder*, såfremt en sikkerhedsforholdsregel er overtrådt, og de yderligere subjektive forhold er opfyldt, jf. kapitel 4 om sikkerhedsforholdsregler i Danmark.

5.3. Hovedbestemmelsen om sikkerhedsforholdsregler

Den egentlige norske regel om sikkerhedsforholdsregler findes i forsikringsaftalelovens § 4-8, som fremgår nedenfor.

Forsikringsaftaleloven § 4-8. (Overtredelse av sikkerhetsforskrifter)

Selskapet kan ta forbehold om at det ska helt eller delvis uten ansvar, dersom en sikkerhetsforskrift er overtrådt, jf. § 1-2 bokstav e. Et slikt forbehold kan ikke gjøres gjeldende dersom det ikke er noe eller bare lite å legge sikrede til last, eller dersom forsikringstilfellet ikke skyldes overtredelsen. Selv om selskapet etter denne bestemmelsen kan gjøre gjeldende at en sikkerhetsforskrift er overtrådt, kan det likevel pålegges delvis ansvar under hensyn til arten av den sikkerhetsforskrift som er overtrådt, skyldgraden, skadeforløpet og forholdene ellers.

Bestemmelsen findes i forsikringsaftalelovens kapitel 4, som omhandler *almindelige forudsætninger* for forsikringsselskabets ansvar. Bestemmelsens første punktum giver forsikringsselskaber hjemmel til at opstille sikkerhedsforholdsregler.

En sikkerhedsforholdsregel i norsk forsikringsret betyder, at forsikringssselskabet i vilkår eller police har opstillet en *bestemt handlings- eller påpasselighedspligt*, som kan bestå i varige *skadeforebyggende tiltag, kvalifikationskravet eller brugsforskrifter*. Hvis der er givet en sikkerhedsforholdsregel, vil sikrede have en særlig opfordring til at følge de handlingsnormer som sikkerhedsforholdsreglen foreskriver⁸⁸.

Der er intet krav om, at forsikringstageren faktisk er eller burde være bekendt med sikkerhedsforholdsreglen. Det vil altså sige, at forsikringstageren ikke kan holde sig *bevidst uvidende* ved eksempelvis ikke at læse en tilsendt police og vilkår. I nogle tilfælde har forsikringssselskabet dog en *direkte informationspligt*, hvilket er tilfældet, når der er tale om *stærke begrænsninger* i dækningen, og hvor forsikringstageren i almindelighed rettelig kunne tro, at et forhold var omfattet af dækningen⁸⁹.

Upræcise vilkår i en forsikringsaftale vil ikke kunne påberåbes som en sikkerhedsforholdsregel, da tiltagene, jf. forsikringsaftalelovens § 1-2, bogstav e, skal være *bestemt angivet*. Dette begrundes i, at forsikringstageren relativt let ud fra vilkårene skal kunne læse, hvad denne konkret skal gøre for at opfylde sikkerhedsforholdsreglen. Omfattet af definition er både formelle og uformelle kvalifikationskrav. Som et eksempel på *et formelt kvalifikationskrav* kan nævnes et krav om gyldigt kørekort, mens der som *et uformelt kvalifikationskrav* kan nævnes krav om eksempelvis tilfredsstillende faglig oplæring⁹⁰.

I overensstemmelse med den danske regel ses der ved en forsikringsbegivenheds indtræden på, hvorvidt en sikkerhedsforholdsregel *objektivt* set er overtrådt. Først herefter ses der på vurderingen af, hvorvidt denne overtrædelse kan *tilregnes forsikringstageren som en forsømmelse*, og om der er *årsagssammenhæng* mellem sikkerhedsforholdsreglens overtrædelse og forsikringsbegivenhedens indtræden. Den fremgangsmåde, der følger af bestemmelsens ordlyd, ses ligeledes af nedenstående dom fra Hålogaland Lagmannsrett.

Hålogaland Lagmannsrett LH-2006-28895: Sagen drejede sig om brand i et fiskefartøj og erstatningskravet herefter. Branden opstod som følge af skærebrending, mens fiskefartøjet lå til reparation. Lagmannsretten udtalte i denne dom, at i henhold til forsikringsaftalelovens § 4-8 om overtrædelse af sikkerhedsforholdsregler, kan forsikringssselskabet tage *forbehold* om, at det skal være helt eller delvist *fri for ansvar*, såfremt en sikkerhedsforholdsregel er overtrådt, jf. § 1-2

⁸⁸ Brynildsen, Lid & Nygård: Forsikringsaftaleloven med kommentarer, s. 90

⁸⁹ Brynildsen, Lid & Nygård: Forsikringsaftaleloven med kommentarer, s. 91

⁹⁰ Brynildsen, Lid & Nygård: Forsikringsaftaleloven med kommentarer, s. 29

bogstav e. Et sådant forbehold kan dog ikke gøres gældende, hvis der ikke er noget eller bare lidt at lægge forsikringstageren til last, eller såfremt forsikringsbegivenheden ikke skyldes overtrædelsen af sikkerhedsforholdsreglen.

Der er som udgangspunkt tale om en *almindelig uagtsomhedsvurdering*, når det skal vurderes om forsikringstageren kan tilregnes noget for skaden. Ifølge ordlyden af bestemmelsen fremgår det, at såfremt der er *mere* end lidt at lægge forsikringstageren til last, er forsikringsselskabet fritaget for dækning⁹¹. Hermed må det konkluderes, at uagtsomheden udover grov uagtsomhed og forsæt også medtager den simple uagtsomhed. Det må dog bemærkes, at der er tale om flydende begreber. Forsikringstageren er værnet imod de tilfælde, hvor han er *”lidt at lægge til last”*, hvilket betyder, at forsikringsselskaberne alligevel skal udbetale erstatning. Dette illustreres ved følgende dom, hvor forsikringstageren var mere end bare lidt at lægge til last.

Adger Lagmannsretts dom AV 30.03.95 (LA-1994-00377): En tyv havde benyttet en reservenøgle til et lager, der indeholdt store værdier. Nøglen havde i strid med en *sikkerhedsforholdsregel* ligget gemt bag en dørkarm til en port. Nøglen kunne nå udefra, hvilket dog krævede, at tyven enten vidste, hvor den lå gemt, eller ledte forholdsvis længe efter den. Alligevel kom lagmannsretten frem til, at det for forsikringstageren ikke kunne anses som usandsynligt, at en eventuel tyv ville lede efter en nøgle til lageret, og at nøglen her ville blive fundet. Desuden boede forsikringstageren kun 60-70 meter fra lagerbygningen, hvorfor forsikringsselskabet mente, at nøglen ligeså godt kunne være opbevaret på forsikringstagerens bopæl. Lagmannsretten udtalte derfor, at der var mere end bare lidt at lægge forsikringstageren til last. Erstatningen blev dog *afkortet* med 30 %.

Dommen illustrerer, at såfremt forsikringstageren er mere end bare lidt at lægge til last, har forsikringsselskabet mulighed for *afkortning*. Begrebet *”bare lidt at lægge til last”* betragtes altså som simpel uagtsomhed, som ligeledes i dansk ret på området for sikkerhedsforholdsregler betyder at et forsikringsselskab er fritaget for dækning, såfremt kausalitetskravet er opfyldt. Begrebet *”lidt at lægge til last”* er dog ikke kendt fra dansk ret, hvor der udelukkende er grænsen fra *simpel uagtsomhed til det hændelige* at forholde sig til.

Som det også vil fremgå nedenfor i afsnit 5.5. om retsvirkningerne ved overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel, tages det, til brug for uagtsomhedsvurderingen, også i betragtning, om forsikringstageren har haft handlingsalternativer, jf. FinKN 288 fra 2009 og FinKN 392 fra 2011. Som det fremgår af kendelserne, blev forsikringsselskaberne frifundet for at dække tyveri i de to sager, fordi forsikringstageren havde haft et *bedre handlingsalternativ* end det valgte.

⁹¹ Brynildsen, Lid & Nygård: Forsikringsavtaleloven med kommentarer, s. 91

Som det ligeledes kendes fra dansk ret er der ved sikkerhedsforholdsreglers overtrædelse også i Norge krav om årsagssammenhæng, således at bruddet på sikkerhedsforholdsreglen skal være en *nødvendig forudsætning* for, at der er sket skade. Når det først er statueret, at der er sket overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel, vil der i Norge i almindelighed foreligge *præsumtion* for, at skaden skyldes overtrædelsen af sikkerhedsforholdsreglen. Såfremt forsikringstageren er uenig heri, er det ham, der har *bevisbyrden for at modbevise denne formodning* for årsagssammenhængen⁹². Dette understøttes af argumentationen i Gulating Lagmannsretts dom af 18.09.96 (RG-1997-697).

Gulating Lagmannsretts dom af 18.09.96 (RG-1997-697): En forsikringstager havde ikke sandsynliggjort, at forsikringsbegivenheden ikke skyldtes overtrædelsen af *sikkerhedsforholdsregel*, og der derfor var *præsumtion* for, at overtrædelsen var årsag til forsikringsbegivenhedens indtræden.

Denne nævnte præsumtion stemmer altså overens med, hvad der er udledt af ovenstående fra litteraturen. En egentlig præsumtion kendes ikke fra dansk ret, men det er som nævnt ligeledes i Danmark forsikringstagerens opgave at bevise, at der ikke var årsagssammenhæng mellem sikkerhedsforholdsreglens overtrædelse og forsikringsbegivenhedens indtræden.

I forhold til problematikken om årsagssammenhæng ses en uenighed mellem de forskellige instanser i nedenstående dom.

HR-2004-1719-A: En pengetransportsselskab med en værditransport- og ansvarsforsikring, blev udsat for ran af en deres pengetransporter for 3,475 millioner norske kroner under en transport. Chaufføren var gået ud af bilen for at tømme parkometre som en del af arbejdsrutinen. Ranet blev begået af to væbnede mænd. Pengene tilhørte to banker. I de af pengetransportselskabet tegnede forsikringer fandtes der en sikkerhedsforholdsregel om, at der skulle være to mand på transporterne, når der var værdier imellem 3-20 millioner. På transporten den dag, hvor forsikringsbegivenheden indtraf, var der kun en person på transporten. Tingretten og lagmannsretten fandt, at *sikkerhedsforholdsreglen* var brudt. Tingretten ville på baggrund heraf afskære pengetransportselskabet fra at opnå erstatning, hvorved bankerne også ville være afskåret, men de lagde samtidig til grund, at ranet ikke ville have været afværget, selvom *sikkerhedsforholdsreglen* havde været fulgt. Lagmannsretten kunne ikke umiddelbart slutte sig til tingrettens vurdering af spørgsmålet om årsagssammenhæng, og fandt endvidere, at *forsikringsaftalelovens § 4-8 var til hinder for, at der kunne ske identifikation*. Høyesterett kom frem til, at *sikkerhedsforholdsreglen* tilmed måtte være *gældende overfor bankerne*. Dette særligt på baggrund af at *identifikation var gyldigt aftalt*. Høyesterett var af den opfattelse, at hele erstatningen måtte falde bort, idet pen-

⁹² Justis- og politidepartementets kommentar Ot. prp. nr. 49 (1988-1989) til lov om forsikringsaftaler med mere

getransportselskabet havde optrådt groft uagtsomt, og bankerne desuden på egen hånd burde sikre sig, at pengetransporten blev gennemført på forsvarlig måde. Selve spørgsmålet om årsagssammenhæng blev ikke direkte vurderet af Høyesterett, idet der blot blev lagt til grund, at afkortning kunne ske på baggrund af en uagtsomhed, jf. forsikringsaftalelovens § 4-8. Høyesterett vurderede ikke, hvad der ville have været sket, hvis der havde været to personer på arbejde, men derimod det uagtsomme i at lave en køreplan for transporten med kun en person.

Som det fremgår af dommen, er der forskel på, hvad de forskellige instanser lægger vægt på ved vurderingen af overtrædelsen af sikkerhedsforholdsreglen. I den konkrete sag ville en *kausalitetsvurdering* dog indebære en række subjektive forhold hos gerningsmændene, herunder hvordan det ville have påvirket disses beslutning, hvis der havde to mænd bilen i stedet for en. På trods af det vanskelige i at gisne om gerningsmænds adfærd i hypotetisk udtænkte situationer, er det en del af den vurdering, der skal lægges til grund, i spørgsmålet om, hvorvidt der kan ske afkortning ved en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse.

Det fremgår ikke af bestemmelsen i forsikringsaftalelovens § 4-8's ordlyd, at der kan ske *identifikation*. Af ovenstående dom var identifikation aftalt som et selvstændigt vilkår, og det ses derfor som et omtvistet punkt i sagen. Tingretten kom frem til, at § 4-8 var til hinder for, at der kunne ske identifikation, mens lagmannsretten og Høyesterett imidlertid kom frem til, at sikkerhedsforholdsreglen måtte være gældende overfor bankerne, og der måtte derfor ske identifikation.

I relation til spørgsmålet om årsagssammenhæng ses det modsatte resultat i AKN 1734 fra 2000, hvor der ikke blev statueret årsagssammenhæng.

AKN 1734 (2000): En tyv var brudt ind i et hus igennem tre døre i kælderen, der skulle brydes op og herefter en ulåst dør ind til selve boligen. Tyven havde i boligen brugt en vinkelsliber for at få et brandsikkert skab op og stjålet dets indhold og diverse genstande fra boligens spisestue. Forsikringsselskabet gjorde gældende at forsikringstageren havde brudt *sikkerhedsforholdsreglen om forsvarlig aflåsning*. Afkortningsnævnet udtalelse i sagen var begrundet i, at der ved et brud på en sikkerhedsforholdsregel er en *præsumption* for, at bruddet til forsikringsbegivenhedens indtræden. Endvidere udtalte Afkortningsnævnet, at tyverisikring af privat bolig normalt ikke er af en sådan karakter, at den stopper eller væsentligt forsinker en tyv med så kraftigt et værktøj som en vinkelsliber. Nævnet fandt derfor ikke, at der var årsagssammenhæng mellem overtrædelsen af sikkerhedsforholdsreglen og indbrudstyveriet, og der således ikke skulle ske afkortning. Forsikringsselskabet efterkom dog ikke afgørelsen.

Der blev ikke i denne kendelse statueret årsagssammenhæng imellem overtrædelsen af sikkerhedsforholdsreglen og indtrædelsen af forsikringsbegivenheden. Dette sker på baggrund af de

konkrete omstændigheder i kendelsen, der rykker grænserne for, hvornår der kan siges at være tale om en *præsumption for årsagssammenhæng* mellem en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse og en forsikringsbegivenheds indtræden. Det kan med andre ord være umuligt at afværge indbrud fra en tyv med en vinkelsliber, hvorfor sikkerhedsforholdsreglens manglende overholdelse reelt var *uden betydning* i den pågældende kendelse.

5.4. Sondringen til objektive ansvarsfraskrivelser

Også i Norge ses problematikken i forhold til sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser. Som det er nævnt tidligere blev definitionen i forsikringsaftalelovens § 1-2 bogstav e indsat for at skabe klarhed over denne sondring, hvortil det skal bemærkes, at der i norsk ret tidligere var blevet fokuseret meget på de skjulte handlingsklausuler som en mellemting mellem de objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler. Skjulte handlingsklausuler og sikkerhedsforholdsregler skulle herefter samlet betragtes som værende sikkerhedsforholdsregler for at lette afgrænsningen til objektive ansvarsfraskrivelser⁹³.

Som et eksempel på retspraksis fra før *definitionen* af en sikkerhedsforholdsregel blev indført, kan nævnes RT-1979-554, som illustrerer den daværende vanskelighed i Norge i sondringen mellem objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler.

RT-1979-554: En lastbil med anhænger var væltet i et vanskeligt sving. Lastbilen var ved ulykkens indtræden udstyret med slidte dæk. Forsikringsselskabet nægtede at betale erstatning for skaden under henvisning til, at der i policen var en såkaldt *risikobegrænsningsklausul*, der undtog skade, der var begrundet i *mangelfuld vedligeholdelse og væsentlige mangler ved køretøjet*. Forsikringsselskabet hævdede, at der var tale om en *objektiv ansvarsfraskrivelse*. Under sagkyndiges udtalelser kom det frem, at chaufføren havde kørt for hurtigt ved forsikringsbegivenhedens indtræden, hvilket havde været en medvirkende faktor til, at lastbilen væltede. Tingretten vurderede ikke klausulerne i forsikringsaftalen, men udtalte blot, at der var årsagssammenhæng mellem manglerne på lastbilen og forsikringsbegivenhedens indtræden, og forsikringsselskabet skulle derfor ikke betale erstatning til forsikringstageren. Lagmannsretten vurderede, hvorvidt klausulerne kunne forstås rent objektivt, og de fremførte, at der ikke var tvivl om, at klausulerne var *objektivt formuleret*, da de ikke krævede skyld fra forsikringstagerens side, som det for eksempel ses ved sikkerhedsforholdsreglen om, at der ikke er dækning, såfremt transportselskabet *vidste eller burde vide*, at lastbilen blev ført af en person uden kørekort. Lagmannsretten fandt dog alligevel, at der kunne siges at være tale om et subjektivt element i formuleringen *”væsentlige fejl og mangler”*, idet de ofte vil kunne tilskrives *manglende påpasselighed* hos forsikringstageren.

⁹³ Justis- og politidepartementets kommentar Ot. prp. nr. 49 til lov om forsikringsaftaler med mere (1988-1989)

Lagmannsretten kom frem til, at idet der ikke var bestemmelser i forsikringsaftaleloven, som klausulerne kunne henvises til, kunne de ikke tilsidesættes. Der var dissens i lagmannsretten, og den *dissentierende dommer* udtalte, at klausulerne næppe kunne forstås rent objektive, og der derfor skulle indfortolkes et skyldkrav for at undgå urimelige resultater. Høyesterett tilsluttede sig den dissentierende dommer i lagmannsretten, idet klausulerne knyttede sig til forhold, der typisk var *begrundet i forsømmelse* fra forsikringstagerens side, og dermed havde til formål at *forebygge forsømmelse*. Forholdet hørte derfor til under den daværende § 51 i forsikringsaftaleloven, som omhandlede sikkerhedsforholdsregler. Høyesterett udtalte endvidere, at på baggrund af at der ikke fra forsikringsselskabets side var nedlagt en subsidiær påstand om fritagelse fra ansvar på grund af forsikringstagerens uagtsomhed, kunne Høyesterett ikke finde grundlag for at belyse, hvorvidt dette var tilfældet. Forsikringsselskabet måtte derfor betale erstatning til forsikringstageren.

Dommen illustrerer tankerne bag vurderingen af, hvorvidt en klausul i en forsikringsaftale skal fortolkes som værende henholdsvis *en sikkerhedsforholdsregel* eller *en objektiv ansvarsfraskrivelse*. Det er bemærkelsesværdigt, at tingretten ikke nævner fortolkningsspørgsmålet af forsikringsaftalens vilkår på trods af, at de er afgørende for begrundelserne i henholdsvis lagmannsrett og Høyesterett på trods af disses forskelligheder.

Uenighed mellem instanserne fremgår ligeledes af nedenstående dom fra Borgarting lagmannsrett.

Borgarting Lagmannsretts dom LB-2000-2623: Forsikringstagerens lystbåd forliste ud for Estland. Forsikringstagerens forsikringspolice havde et geografisk afgrænset dækningsområde, således der kun var dækning indenfor skandinaviske vande. Forliset skete udenfor dette område. Tingretten kom frem til, at der var tale om en *sikkerhedsforholdsregel*, men at forsikringstageren ikke havde udvist en uagtsomhed, ligesom der heller ikke var årsagssammenhæng. Lagmannsretten fandt i modsætning til tingretten, at forsikringsselskabet skulle frifindes med begrundelse i, at *klausulen blev anset som en del af forsikringsaftalens ydre objektive ramme*, som var uafhængig af forsikringstagerens *subjektive forhold*. Lagmannsretten udtalte endvidere, at da der var tale om en *objektiv ansvarsfraskrivelse*, som ikke er reguleret i forsikringsaftaleloven, kan det forekomme, at sådanne klausuler giver anledning til tvivl eller uklarheder. Sådanne tvister må løses indenfor aftalerettens, eller eventuel anden lovgivnings, område. Lagmannsretten udtalte endvidere, at der ved tvivl kunne ses på de grundlæggende principper, der ligger i hensynet til *forsikringstagerens beskyttelse og interesser*. Forsikringsselskabet frifandtes for ansvar, da de havde fraskrevet sig ansvaret for forsikringsbegivenheders indtræden udenfor det nævnte geografiske område.

I dommen begrundes tingretten ikke, hvorfor der efter deres opfattelse er tale om en *sikkerhedsforholdsregel* og ikke en *objektiv ansvarsfraskrivelse*. Måske derfor har lagmannsretten et behov

for at begrunde deres beslutning om at betragte klausulen som en objektiv ansvarsfraskrivelse særdeles grundigt. Dette på trods af at det efter deres opfattelse er uomtvistet, at der er tale om en sådan.

Følgende afgørelse fra Oslo Tingrett illustrerer rettens vurdering i forhold til, om en dækningsundtagelse skal betragtes som en *objektiv ansvarsfraskrivelse* eller en *sikkerhedsforholdsregel*.

TOSLO-2009-184389: Sagen omhandlende et forsikringsopgør efter sætningsskader på to forskellige nabobygninger i forbindelse med udførelse af et byggeri. Spørgsmålet var, om forsikrings-selskabet skulle dække påløbende og fremtidige omkostninger i forbindelse med udbedringer af skaderne. I bygherreforsikringen var der en dækningsundtagelse for skader, som ikke var pludselige og uforudsete, hvilket dog kun fremgik af tidligere korrespondance, og ikke var blevet optaget i vilkårene. Retten anså dog alligevel dækningsundtagelsen som gældende. Spørgsmålet var, hvorvidt dækningsundtagelsen skulle anses som værende en *objektiv ansvarsfraskrivelse* eller en *sikkerhedsforholdsregel*. Retten kom ud fra en *helhedsvurdering* frem til, at det mest tænkelige var, at der var tale om en objektiv ansvarsfraskrivelse. Retten lagde i sin vurdering vægt på, at det var en kendt udtryksmåde i forsikringspraksis, ligesom dækningsundtagelsen havde *et objektive-ret indhold*. Derudover var det vanskeligt og meget lidt ønskeligt for både forsikrings-selskabet og de professionelle aktører, såsom bygherren, at forsikrings-selskabet i stedet regulerede den professionelle udførelse af arbejdet via sikkerhedsforholdsregler. Derudover skulle arbejdet, der knyttedes til risikoen, udføres af andre professionelle end forsikringstageren selv, hvilket efter rettens opfattelse talte for at betragte forholdet som en *objektiv ansvarsfraskrivelse*, idet det *subjektive forhold* hos forsikringstageren dermed ikke var fremtrædende.

Af dommen kan det udledes, at der i høj grad er tale om en *helhedsvurdering* i vurderingen af son-dringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser. I og med der var tale om en dækningsundtagelse for uforudsete og pludselige skader, kan disse bestemt betegnes som indeholdende et objektivt moment på lige fod med det meget anvendte krav om *voldeligt opbrud* ved indbrudstyveri ved objektive ansvarsfraskrivelse i dansk ret.

I Finansklagenævnet har spørgsmålet om son-dringen mellem objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler været behandlet en gang siden definitionens indsættelse, jf. FinKN 1760 (1993).

FinKN 1760 (1993): Forsikringstagerens kontanter blev stjålet fra et aflåst hotelværelse. Der var i rejseforsikringspolice et vilkår indeholdende en *objektiv ansvarsfraskrivelse*, idet forsikringen dækkede rejsegods, hvilket ikke gjaldt penge. Herudover fandtes der en *sikkerhedsforholdsregel* om, at penge skulle forsikringstageren enten tage med sig eller placere i en aflåst boks med nøg-len opbevaret på et separat, sikkert sted. Forsikrings-selskabet gjorde gældende, at såfremt det

blev betragtet som en sikkerhedsforholdsregel, ville det stå i strid med lovgivers intentioner, da det ville udvide fortolkningen af sikkerhedsforholdsregler. Finansklagenævnet udtalte, "at en aktualisering af undtagelsen for dækning vil have *nær tilknytning til sikredes egne handlinger eller undladelser*, hvorved det samlet skal bedømmes som en *sikkerhedsforholdsregel*". Dette var endvidere tilfældet, fordi den objektive ansvarsfraskrivelse skulle ses i sammenhæng med sikkerhedsforholdsreglen, hvorfor det måtte betragtes som en helhed.

Spørgsmålet om nært sammenhængende objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler var ligeledes til pådømmelse i AKN 1894 i 2002.

AKN 1894 (2002): Forsikringstageren var udsat for tyveri af dykkerudstyr, der lå opbevaret i en metalkasse, som var fastspændt og skjult inde sit motorkøretøj. Af forsikringsvilkåret fremgik en *sikkerhedsforholdsregel* om, når motorkøretøjet forlades om natten skal genstande i denne være låst væk et sted uden vinduer. Vilkåret indeholdte desuden en *objektiv ansvarsfraskrivelse* om, at forsikringen ikke dækkede mere end 1.000 norske kroner, såfremt der skete tyveri fra eksempelvis et motorkøretøj, der var forladt om natten. Forsikringsselskabet påberåbte sig dog ikke en fritagelse for dækning med begrundelse i overtrædelse i sikkerhedsforholdsreglen, men kun i den objektive ansvarsfraskrivelse. Afkortningsnævnet udtalte, at det ikke var muligt for forsikringsselskabet at påberåbe sig en objektiv ansvarsfraskrivelse og en sikkerhedsforholdsregel parallelt. På baggrund af dette er det *sikkerhedsforholdsreglen, der dominerer* og eftersom denne ikke var påberåbt, var selskabet ikke fritaget for dækning.

De to afgørelser kommer altså frem til, at såfremt en objektiv ansvarsfraskrivelse er sammen med en sikkerhedsforholdsregel i forsikringsvilkårene, er det ikke muligt for forsikringsselskabet at påberåbe sig den objektive ansvarsfraskrivelse. Det fremgår dog ikke af begrundelserne, hvorfor disse ikke kan påberåbes sammen. I den sidstnævnte afgørelse blev disse dog heller ikke påberåbt sammen, idet forsikringsselskabet alene påberåbte sig fritagelse for dækning med begrundelse i den objektive ansvarsfraskrivelse. Afkortningsnævnet kom dog frem til, at der tale om brud på en sikkerhedsforholdsregel, og fordi dette ikke var påberåbt af forsikringsselskabet, var det ikke fri for dækning. Muligheden for at blive fri for ansvar med begrundelse i en objektiv ansvarsfraskrivelse bortfalder altså ifølge disse kendelser, såfremt denne i vilkårene fremgår parallelt med en sikkerhedsforholdsregel.

5.5. Retsvirkning af brud på sikkerhedsforholdsregler

Retsvirkningerne af en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse kan være af forskellig art alt efter de konkrete omstændigheder ved overtrædelsen. Der kan være tale om alt lige fra *fuld ansvarsfrihed til fuldt ansvar* ud fra det almindelige kontraktretlige udgangspunkt om, at ansvar bortfalder i sin

helhed, når en forudsætning for et ansvar i en kontrakt bortfalder. Derudover kan der være tale om en skønsmæssig nedsættelse af forsikringselskabets ansvars, altså afkortning.

Før 1989-loven angiver den norske litteratur på området, at afkortningsnævnet førte en meget forsigtig praksis og anbefalede meget små afkortningsbeløb, hvilket stemte fuldt overens med den indstilling, som forsikringselskaberne havde. Dette på trods af, at den daværende forsikringsaftalelovs 18, 2. led fastslog, at ansvaret kunne falde helt bort ved grov uagtsom fremkaldelse af forsikringsbegivenheden, hvorimod den daværende forsikringsaftalelovs § 51, 1. led foreskrev, at ansvaret skulle falde bort, såfremt skaden skyldtes en uagtsom overtrædelse af sikkerhedsforholdsreglen⁹⁴.

Knut Selmer udtrykte i sin bog "Forsikringsrett" kritik af ovenstående, da der i loven var udformet vilkår indeholdende et *nuanceret reaktionsmønster*, og alligevel skete nedsættelsen af forsikringsdækningen på grundlag af andre kriterier og holdt sig gennemgående i modsatte ende af reaktionsmønstrene, end hvad loven foreskrev⁹⁵. Ved overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel er udgangspunktet, at der sker afkortning i forsikringsdækningen.

Forsikringsaftaleloven angiver fire momenter, som skal tages i betragtning ved vurderingen af afkortning ved sikkerhedsforholdsregler. Disse fire momenter er 1) *arten af sikkerhedsforholdsregel, der er overtrådt*, 2) *skyldgraden*, 3) *skadeforløbet* og 4) *omstændighederne i øvrigt*, hvor blandt andet sociale forhold gør sig gældende. Af disse fire momenter anses det andet moment, nemlig skyldgraden, som værende det vigtigste.

Følgende ankenævnskendelser illustrerer afkortningsprocenten i forhold til forsikringstagerens skyldgrad, og dermed spørgsmålet om, hvor meget forsikringstageren var at lægge til last. Som det vil fremgå af kendelserne, tages tabets størrelse ligeledes i betragtning ved vurderingen af afkortningsprocenten.

AKN 1539 fra 1997: Forsikringstageren havde lagt sig til at sove, mens et balkonvindue i den anden ende af lejligheden stod åbent på grund af varmen, hvorfor forsikringstageren havde overtrådt en sikkerhedsforholdsregel om, at vinduer skal være lukkede og forsvarligt aflåst. I løbet af natten havde en tyv stjålet værdigenstande til en samlet værdi af 124.000 norske kroner. Forsikringselskabet mente, at forsikringstageren var *mere end bare lidt at lægge til last*, og ville foretage afkortning for den del, der oversteg 5.000 norske kroner. Nævnets flertal var ligeledes af

⁹⁴ Selmer: Forsikringsrett, s. 144ff

⁹⁵ Selmer: Forsikringsrett, s. 145

den opfattelse, at forsikringstageren var mere end bare lidt at lægge til last for overtrædelsen, hvorfor der skete *afkortning med 15 %* begrundet i det frastjåledes forholdsvis store værdi.

AKN 1695 fra 1999: En ejer af en bil havde forladt denne med nøglen i og døren åben, hvorefter bilen blev stjålet. Forsikringstageren var kun væk fra bilen i ganske få sekunder. Der var åbenlyst tale om en *overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel*. Nævnet fandt da også, at forsikringstageren var *mere end bare lidt at lægge til last* og udtalte endvidere, at selvom forsikringstageren kun var væk fra bilen i ganske kort tid, vil der altid være risiko for tyveri, når en bil forlades med nøglen siddende i, og der var derfor klart årsagssammenhæng. Der blev foretaget *afkortning på 25 %* af værdien af bilen, der var i vragsstand på findetidspunktet.

FinkN 392 fra 2011: Forsikringstageren var udsat for tyveri af sin taske, der lå overdækket med tøj på passagersædet i hendes bil. I forsikringsvilkårene var der en sikkerhedsforholdsregel om, at "genstande skulle placeres i køretøjet, der ikke var i brug, i lukket handskerum eller låst bagagerum, eller fjernes fra bilen, såfremt denne ikke havde hverken handskerum eller aflåst bagagerum". Forsikringselskabet ønskede på denne baggrund, at forsikringsdækningen skulle bortfalde. Ankenævnet konkluderede straks, at *sikkerhedsforholdsreglen objektivt set var brudt*, og at der var årsagssammenhæng mellem bruddet og tyveriet. Ankenævnet gik herefter til spørgsmålet om, hvorvidt forsikringstageren var mere end bare lidt at lægge til last. Dette blev besvaret bekræftende, da der var tale om betydelige værdier i form af smykker til en værdi af 15.000 norske kroner, og der havde været enkle handlingsalternativer i form af at låse tasken inde eller tage den med sig. Under henvisning til at der var tale om en meget vigtig sikkerhedsforholdsregel, og fordi der kun var tale om et ubetydeligt beløb i forhold til afkortningsvurderingen, fik forsikringselskabet medhold i *at afkorte med 100 %*.

Finansklagenævnet har, som det fremgår af kendelserne, en tendens til at afkorte i forhold til skadens størrelse, således at små beløb afkortes med op mod 100 %, hvorimod større beløb afkortes med en lavere procent. Dette illustrerer, at de fire betingelser, der nævnes i forsikringsaftaleloven, herunder også kravet om, at omstændighederne i øvrigt skal tages i betragtning, skinner igennem i vurderingen. Det kommer således til at virke som en rimelighedsvurdering fra ankenævnets side i forhold til, hvor stort et tab en forsikringstager kan pålægges at bære alene.

5.6. Sammenfattende om sikkerhedsforholdsregler i Norge

I dette afsnit vil der for overblikkets skyld blive udarbejdet en delkonklusion af dette kapitel om sikkerhedsforholdsregler i Norge, inden det følgende kapitel der omhandler den komparative analyse mellem Danmark og Norge.

Som det er nævnt findes der nu to regler, der omhandler sikkerhedsforholdsregler i den norske forsikringsaftalelov. Der er tale om den egentlige hovedbestemmelse § 4-8 samt bestemmelsen § 1-2 bogstav e, der indeholder definitionen af en sikkerhedsforholdsregel. Der er i § 1-2 tale om en treleddet definition, som nævner, at en sikkerhedsforholdsregel kan være 1) en bestemt *anordning eller tiltag*, som er egnet til at *forebygge* eller *begrænse* skade, 2) at forsikringstageren ved *brug, opbevaring* eller *vedligehold* af forsikringsgenstanden skal have bestemte *kvalifikationer* eller *certifikater*, eller 3) at brugeren af en forsikringsgenstand skal *bruge, opbevare* eller *vedligeholde* forsikringsgenstanden på *angivne måder*.

For at en sikkerhedsforholdsregel kan betragtes som værende overtrådt, skal det vurderes, om den *objektivt* set er overtrådt. Dernæst vurderes det, om sikkerhedsforholdsreglens overtrædelse kan *tilregnes* forsikringstageren som en *forsømmelse*. Her anvendes udtrykket om forsikringstageren er *"mere end bare lidt at lægge til last"*. I denne uagtsomhedsvurdering skal der ifølge § 4-8 tages i fire forhold i betragtning. Dette er 1) *sikkerhedsforholdsreglens art*, 2) *skyldgraden*, 3) *skadesforløbet* og 4) *omstændighederne i øvrigt*. Dette ses fulgt op af praksis fra eksempelvis Finansklagenævnet, jf. FinKN 392 fra 2011. De fire elementer anvendes ligeledes til brug for en *rimelighedsvurdering*, der får betydning for størrelsen af erstatningens *afkorting*. På denne måde er det muligt for en norsk forsikringstager at overtræde en sikkerhedsforholdsregel, og alligevel få en stor del af sit tab erstattet.

6. Komparativ analyse mellem Danmark og Norge

I dette kapitel vil der blive taget afsæt i kapitlerne om sikkerhedsforholdsregler i henholdsvis Danmark og Norge. De vigtigste ligheder og forskelle vil blive trukket frem. Dette kapitel skal ses som en opsamling på de to foregående kapitler.

Umiddelbart fremstår definitionen i den norske forsikringsaftalelovs § 1-2 som den eneste forskel imellem norsk og dansk ret på området for sikkerhedsforholdsregler, men efter en gennemgang af henholdsvis dansk og norsk praksis fra henholdsvis landenes domstole og ankenævn har dette vist sig ikke at være tilfældet.

På trods af den norske definition af hvad der forstås ved en sikkerhedsforholdsregel, er de vilkår, der indeholder sikkerhedsforholdsregler i norsk retspraksis, ikke afvigende fra de eksempler fra praksis, der ses i dansk ret. Denne lighed gør det derfor muligt at sammenligne domstolenes begrundelser på et solidt grundlag.

Fælles for de to regelsæt er, at der skal være tale om en *uagtsomhed* fra forsikringstagerens side. Der foretages således en uagtsomhedsvurdering hos henholdsvis ankenævn og domstole i begge lande. I Danmark skal der blot statuere *simpel uagtsomhed* hos forsikringstageren, før en sikkerhedsforholdsregel anses som værende overtrådt ved en forsømmelse, mens der i Norge skal være tale om, at der er *mere end bare lidt at lægge forsikringstageren til last*. Hvorvidt dette er overensstemmende med det danske begreb om simpel uagtsomhed kan være vanskeligt endegyldigt at afgøre, idet det er vanskeligt bare at fastslå, hvad begrebet simpel uagtsomhed dækker over, men det må ud fra en ordlydsbetragtning kan det antages, at det at være lidt at lægge til last må forstås som værende simpel uagtsomhed, hvorfor mere end lidt at lægge til last må forstås som værende mere end simpel uagtsomhed. Fordi regelsættene i det øvrige minder så meget om hinanden, som det er tilfældet, må der dog i udgangspunktet formodes at være tale om den samme uagtsomhedsvurdering, men med mulighed for, at der i Norge skal mere til, før der er tale om en forsømmelse fra forsikringstagerens side.

I den danske regel om sikkerhedsforholdsregler i forsikringsaftalelovens § 51 fremgår kravet om *årsagssammenhæng* ved en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse *direkte* af ordlyden som en betingelse for, at forsikringssselskabet bliver undtaget for dækning. Det er forsikringssselskabet, der har *bevisbyrden* for, at der *sket overtrædelse* af pålagte sikkerhedsforholdsregler, hvorefter det er forsikringstageren, der har til opgave at bevise, at der ikke var årsagssammenhæng mellem over-

trædelsen og forsikringsbegivenhedens indtræden. Denne bevisbyrde kan til tider være svær at løfte.

I Norge fremgår kravet om *årsagssammenhæng* ligeledes af den norske bestemmelses ordlyd, idet et forsikringsselskabs forbehold for at dække en forsikringsbegivenheds indtræden ikke kan gøres gældende, såfremt forsikringsbegivenheden ikke skyldes overtrædelsen af sikkerhedsforholdsreglen. I norsk praksis er det dog fastslået, at der ved en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse i almindelighed vil foreligge en *præsumtion* for, at denne *overtrædelse er årsag* til forsikringsbegivenhedens indtræden.

Det kan derfor sammenfattende nævnes, at forløbet efter en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse er stort set ens i både Danmark og Norge, idet det pålægges forsikringstageren henholdsvis at *løfte bevisbyrden* for, at der ikke er årsagssammenhæng eller at *modbevise formodningen* om, at overtrædelsen af sikkerhedsforholdsreglen er årsag.

Generelt i formueretten ses identifikation som et tilbagevendende fænomen, og idet identifikation direkte er hjemlet i forsikringsaftalelovens § 51, var der en forventning om, at dette var noget domstolene ikke var sene til at statuere vedrørende overtrædelser af sikkerhedsforholdsregler. På trods af dette, fremgår identifikation dog ikke egentlig af praksis, da der i blot en enkelt dansk, dog meget ny, dom vedrørende sikkerhedsforholdsregler er blevet statueret identifikation, jf. UfR 2012.53V. I Norge fremgår identifikation ikke af forsikringsaftalelovens § 4-8, men der er jf. Høyesteretts dom HR-2004-1719-A intet til hinder for gyldigt at *aftale*, at der ved en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse skal ske *identifikation*.

Retsvirkningen af et brud på en sikkerhedsforholdsregel er i Norge, at der sker *afkortning* af erstatningen med en differentierende procentsats alt efter forsømmelsens grovhed. Som et eksempel kan nævnes TOSLO-2001-542, hvor der blev statueret et klart brud på en sikkerhedsforholdsregel, men alligevel blev erstatningen blot afkortet med en 30 %. Dette må anses som værende en streng praksis overfor forsikringsselskaberne.

I dansk retspraksis anvendes en *alt eller intet-regel*, således at såfremt en sikkerhedsforholdsregel er overtrådt med en uagtsomhed, og der er årsagssammenhæng, ydes der ikke erstatning. Der er ingen eksempler fra dansk praksis, hvor der er sket afkortning af erstatning, der kendes som nedsettelse af erstatningen i Danmark, som følge af overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel, og der har heller ikke fra lovgivers side været nogen overvejelser om at indføre det. Skønsmæssig

nedsættelse ses dog indenfor andre områder af forsikringsretten, som det for eksempel er tilfældet med den førromtalte UfR 1988.811/2Ø vedrørende luseangrebet på en laksebestand, der ligeledes omhandlede tilsidesættelse af redningsforanstaltninger.

Et område, der giver særlig anledning til tvister, er sondringen mellem objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler. Denne sondring fremstår særlig vanskelig i dansk retspraksis, og vanskeligheden understøttes endvidere af den manglende samstemmighed mellem afgørelserne fra Ankenævnet for Forsikring og domstolene, herunder ligeledes indbyrdes i ankenævnet.

Sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser i Norge ses mestendels i praksis fra før definitionens indsættelse. Nærmere bestemt i RT-1979-554, hvor der var forskellige resultater i henholdsvis tingretten, lagmannsretten og Høyesterett. I tingretten blev det slet ikke bemærket, hvorvidt der var tale om henholdsvis en sikkerhedsforholdsregel eller en objektiv ansvarsfraskrivelse, mens der i lagmannsretten blev statueret en objektiv ansvarsfraskrivelse, og endelig Høyesterett, der kom frem til, at der var tale om en sikkerhedsforholdsregel.

Da dommen er afsagt, før definitionen blev indsat, kan det tænkes, at en sådan tvivl var blevet afhjulpet med definitionens indsættelse. Der var imidlertid ligeledes uoverensstemmelse mellem instanserne i Borgarting Lagmannsretts dom LB-2000-2623, der ligeledes omhandlede sondringen. Spørgsmålet om sondringen var ligeledes til pådømmelse i Oslo Tingrett i Toslo-2009-184389.

Det kan naturligvis ikke med sikkerhed konkluderes, at indsættelsen af definitionen har været hele årsagen til de manglende tvister på området. Men eftersom der kun findes *to afsagte domme*, hvor spørgsmålet om sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser har været til pådømmelse *efter definitionens indsættelse*, kan det fungere som indikation for, at definitionen har været en *medvirkende faktor* til en afklaring på området. Det skal her naturligvis bemærkes, at der reelt kun er medtaget en trykt dom fra før definitionens indsættelse. Til gengæld blev der i denne dom virkelig rejst tvivl om, hvorvidt forholdet skulle betegnes som henholdsvis en objektiv ansvarsfraskrivelse eller en sikkerhedsforholdsregel, jf. RT-1979-554.

Udledt af dansk retspraksis fremgår forsikringsvilkår om objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler i danske forsikringsaftaler ofte *parallelt*. Dette ses eksempelvis i forbindelse med startspærre, hvor det først fremgår, at det er et krav for at opnå dækning, at der er en monteret en startspærre i bilen. Dette er i dansk praksis statueret som værende en objektiv ansvarsfraskrivelse. Herudover er det et krav, at startspærren er aktiveret på gerningstidspunktet, hvilket

er statueret som værende en sikkerhedsforholdsregel. I norsk ankenævnpraksis er dette ikke anerkendt, idet Afkortningsnævnet, i blandt andet AKN 1894 fra 2002, udtalte, at en objektiv ansvarsfraskrivelse og en sikkerhedsforholdsregel ikke kan påberåbes sammen, såfremt de fremstår parallelt i vilkårene. Dette er der dog også set eksempler på i dansk ankenævnpraksis, hvor en objektiv ansvarsfraskrivelse og en sikkerhedsforholdsregel samlet set er blevet vurderet som eksempelvis en sikkerhedsforholdsregel, jf. AKF 52.146 (2000). Dette er dog en undtagelse til øvrig praksis.

Når denne forskel betragtes i forhold til, at Norge ved indsættelsen af definitionen på sikkerhedsforholdsregler ønskede at gøre sondringen imellem netop objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler mere klar, kan det tænkes, at afvisningen af at tolke vilkår parallelt er begrundet i et ønske om at *undgå sammenblanding* af begreber for at *minimere uklarheden* ved sondringen. Det kan i samme forbindelse nævnes, at også de såkaldte *skjulte handlingsklausuler*, der kunne betegnes som en mellemting mellem en objektive ansvarsfraskrivelse og sikkerhedsforholdsregler, efterfølgende skulle betragtes som sikkerhedsforholdsregler.

Sammenfattende om regelsættene i henholdsvis Norge og Danmark kan det nævnes, at der reelt ikke er den store forskel i afgørelsen af forsikringsretlige sager omhandlende sikkerhedsforholdsregler. Forskellen mellem regelsættene fremgår først ved vurderingen af, om et vilkår skal betegnes som henholdsvis en objektiv ansvarsfraskrivelse eller en sikkerhedsforholdsregel.

Indsættelsen af definitionen i norsk ret i 1989 har dermed ikke forrykket området i forhold til det gældende i Danmark. Det har ikke været muligt at vurdere behovet for indsættelsen af definitionen i norsk ret udover Høyesteretts dom RT-1979-554. Der må derfor tages udgangspunkt i udvalget bag forsikringsaftaleloven fra 1989, der udtalte, at retsområdet var præget af *vanskelighed*.

I Danmark findes ingen definition, men konstaterbar udpræget vanskelighed på retsområdet. Dette begrundet i den manglende samstemmighed imellem henholdsvis Ankenævnet for Forsikring og domstolene. Vanskeligheden blev ikke mindre af, at Ankenævnet for Forsikring indbyrdes i sine afsagte afgørelser karakteriserede samme forhold som værende både en sikkerhedsforholdsregel, en objektiv ansvarsfraskrivelse og indeholdende begge dele.

Spørgsmålet er herefter, om vanskeligheden kunne være afhjulpet med indsættelse af en *definition af sikkerhedsforholdsregler*. Med udgangspunkt i norsk retspraksis synes dette umiddelbart at

være tilfældet, da der her på ingen måde findes samme omfattende praksis på området fra henholdsvis ankenævn og domstole.

Da *definitionen* blev indsat i Norge 1989, blev det besluttet, at *skjulte handlingsklausuler* nu skulle høre under sikkerhedsforholdsregler. Med dette opnåedes, at tvivlstilfælde mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser fremover skulle have retsvirkning som sikkerhedsforholdsregler. På denne måde blev det undgået, at der skulle tages stilling til endnu et spørgsmål, der er vanskeligt.

Ved at betragte de fleste vilkår som sikkerhedsforholdsregler opnås også det mest gunstige resultat for forsikringstageren, idet både en uagtsomheds- og kausalitetsvurdering tillægges betydning. Behovet for at nå frem til et gunstigere resultat for forsikringstageren, som det herved er tilfældet, kan ses i lyset af den forbrugerbeskyttelse, der ligger i forsikringsaftaleloven i både Danmark og Norge.

Ved indsættelsen af *afkortning som retsvirkningen* ved overtrædelsen af en sikkerhedsforholdsregel i Norge, åbnes muligheden for at nuancere konsekvensen af, at forsikringstageren overtræder en pålagt sikkerhedsforholdsregel. En sådan mulighed haves ikke i Danmark, hvor der ved en overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel sker fuldstændigt bortfald af forsikringsdækningen. Muligheden for afkortning medfører, at det kan tillægges betydning, hvorvidt en sikkerhedsforholdsregel er overtrådt ved henholdsvis simpel uagtsomhed eller forsæt, hvilket synes velbegrundet ud fra den store forskel i at bryde et pålæg ved direkte forsæt eller ved simpel uagtsomhed grænsende til det hændelige. Det kan derfor antages, at der ved afkortning opnås det mest rimelige resultat. Omvendt vil det muligvis medføre endnu et uklarhedselement til domstolene og ankenævns fortolkning af sager af omhandlende sikkerhedsforholdsregler.

7. Konklusion

Herunder vil der blive konkluderet på opgavens indhold, og ikke mindst hvad der er udledt af kapitlerne om henholdsvis sikkerhedsforholdsregler i Danmark og sikkerhedsforholdsregler i Norge samt kapitlet indeholdende den komparative analyse.

Forsikringer er som begreb flere tusinde år gammelt, idet babylonske håndskrifter fra år 2000 før Kristi fødsel illustrerer tankegangen bag forsikringer som værende princippet om, at flere i fællesskab skulle bære den risiko, en enkelt var udsat for, hvilket stadig *er grundtanken bag forsikringsretten*.

Det lovforberedende arbejde til forsikringsaftaleloven, som den i Danmark kendes i dag blev således også allerede indgået i 1901, hvor der blev afholdt et Nordisk Møde mellem de skandinaviske lande Sverige, Norge og Danmark og senere Finland med henblik på en fælles forsikringsretlig lovgivning. Først i 1930 bar arbejdet frugt, idet forsikringsaftalelovene i de respektive lande da var en realitet.

Som det altoverskyggende princip indenfor forsikringsretten må nævnes *aftalefriheden*, og der er således i høj grad tale om en specialaftalelov, der udfylder de punkter, hvor en konkret aftale er tavs. Derudover er der i forsikringsaftaleloven indlagt en række forbrugerhensyn, da der udover at være tale om to aftaleparter, også er tale om en professionel part i form af forsikringsselskabet, der driver erhvervsmæssig virksomhed med forsikringer, og på den anden side forbrugeren som forsikringstageren.

En forsikringsaftale indgås blandt andet på baggrund af en række *risikooplysninger* afgivet af forsikringstageren og består af en forsikringspolice og forsikringsvilkår. Policen indeholder oplysninger om forsikringssum, forsikringstagerens navn, den sikrede personkreds og eventuelt individuelle klausuler. Forsikringsvilkårene indeholder de almindelige aftalevilkår, som forsikringsaftalen er indgået på baggrund af. En forsikringsaftale kan indeholde både *ansvarsbærende* bestemmelser og *ansvarsfraskrivende* bestemmelser. De ansvarsbærende bestemmelser betegnes som en positiv afgrænsning af forsikringsselskabets risiko, mens de ansvarsfraskrivende bestemmelser indeholder en negativ angivelse af forsikringsselskabets dækning. Hertil kan forsikringsselskabet indsætte nogle forudsætninger indeholdende subjektive elementer for forsikringsdækningen. Sådanne klausuler begrænser ofte forsikringstagerens handlefrihed og kendes som *sikkerhedsforholdsregler*.

Reglen om sikkerhedsforholdsregler i skadesforsikringer findes i forsikringsaftalelovens § 51, der beskriver, at der ved en sikkerhedsforholdsregel forstås *et pålæg om forholdsregler, der før forsikringsbegivenhedens indtræden skal iagttages for at forebygge denne eller formindske skadens omfang*, jf. § 51, stk. 1, 1. pkt.

Sikkerhedsforholdsregler omfatter dermed det forhold, at forsikringstageren er underlagt en bestemt handlemåde fra forsikrings-selskabet, såfremt han fortsat ønsker dækning for en forsikringsbegivenheds indtræden. Der findes i forsikringsaftaleloven ingen grænser for, hvad et forsikrings-selskab kan kræve af sikkerhedsforholdsregler. Der er dog indlagt en række *formkrav* i bestemmelsen, idet der for *det første* skal være tale om et bestemt forhold. Det bestemte forhold skal for *det andet* være optaget i vilkårene ved forsikringsaftalens indgåelse. *Det tredje* formkrav er, at sikkerhedsforholdsreglen skal sigte til at forebygge en forsikringsbegivenhed eller sigte til at formindske en skades omfang. Dette skal iagttages af forsikringstageren, eller hvem det påhviler at påse sikkerhedsforholdsreglens overholdelse.

Der er i afhandlingen indsat et afsnit med udgangspunkt i de typer af sikkerhedsforholdsregler, der hyppigst forekommer i praksis. Der er tale om 1) sikkerhedsforholdsregler ved tyveri, 2) sikkerhedsforholdsregler vedrørende vedligeholdelse, 3) sikkerhedsforholdsregler der følger af love, offentlige forskrifter eller krav om indhentelse af offentlige tilladelser, og 4) sikkerhedsforholdsregler der henviser til vejledninger. Denne inddeling blev foretaget som et overblik i belysningen af, hvor bredt et område sikkerhedsforholdsregler ses pålagt. I dette afsnit kom det frem, at vurderingen, der gjorde sig gældende, hos henholdsvis Ankenævnet for Forsikring og domstolene var den samme, uanset om der eksempelvis var tale om en *sikkerhedsforholdsregel* ved krav om aflåsning i en familieforsikring eller indhentelse af offentlige tilladelser i eksempelvis en erhvervsforsikring.

Ved en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse tages der udgangspunkt i, om denne *objektivt set* kan anses som værende overtrådt. Dette er et naturligt skridt i forbindelse med vurderingen af en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse, da det naturligvis skal vurderes, om den overhovedet er overtrådt, hvorefter det vurderes, om overtrædelsen kan tilregnes forsikringstageren som en *forsømmelse*.

Når overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel er statueret, skal det således vurderes, om denne overtrædelse kan tilregnes forsikringstageren som en *forsømmelse*. Særligt for området for sikkerhedsforholdsregler kan simpel uagtsomhed også medføre bortfald af forsikringsdækning, selvom

der for den øvrige forsikringsret normalt kræves grov uagtsomhed for bortfald. Begrundelsen for at inddrage den simple uagtsomhed ved sikkerhedsforholdsregler må ses i lyset af, at der er tale om *specifikke aftalevilkår*, som forsikringstageren er bekendt med på forhånd, og det kan dermed ses som en skærpende faktor i kravet til forsikringstagerens agtpågivenhed. Simpel uagtsomhed afgrænses negativt som værende den uagtsomhed, der ikke er grov.

Foruden simpel uagtsomhed bortfalder forsikringsdækningen naturligvis også ved henholdsvis grov uagtsom og forsætlig overtrædelse af sikkerhedsforholdsreglen. Da der allerede ved den simple uagtsomme overtrædelse sker bortfald af erstatningen, har det reelt ingen betydning, om der er sket overtrædelse ved grov uagtsom eller forsætlig adfærd.

Foruden uagtsomhed skal også spørgsmålet om *årsagssammenhæng* mellem den overtrådte sikkerhedsforholdsregel og forsikringsbegivenhedens indtræden til pådømmelse. Dette betyder, at såfremt forsikringsbegivenheden ville være indtrådt uanset bruddet på sikkerhedsforholdsreglen, vil der være forsikringsdækning. Begrundelsen i det lovforberedende arbejde til den oprindelige forsikringsaftalelov for at anvende kravet om årsagssammenhæng var, at forsikringstageren ellers ville blive unødigt hårdt ramt, såfremt denne altid ville miste forsikringsdækningen ved en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse, og kravet om årsagssammenhæng kan dermed ses som en metode til at undgå urimelige resultater.

Bevisbyrden ved sikkerhedsforholdsregels overtrædelse påhviler i første omgang forsikringsselskabet. Når forsikringsselskabet har påvist, at en sikkerhedsforholdsregel objektivt set er overtrådt, og at dette kan tilregnes forsikringstageren som en forsømmelse, er det op til forsikringstageren at modbevise, at denne overtrædelse har været årsagen til forsikringsbegivenhedens indtræden. Dette blev slået fast i de tre højesteretsdomme fra 1986, *UfR 1986.125H*, *UfR 1986.129H* og *UfR 1986.449H*, hvor det hidtil havde været forsikringstageren, der havde bevisbyrden for, at der ikke var sket overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel. Kravet til bevisbyrden er, at der skal være almindelige *sandsynlighedsovervægt*, hvilket vil sige mere end 50 %.

Ordlyden i forsikringsaftalelovens § 51 indikerer, at der ved sikkerhedsforholdsreglers overholdelse foreligger identifikation mellem forsikringstageren og andre, det påhviler at påse sikkerhedsforholdsreglens overholdelse. Ved identifikation påtænkes hovedsageligt arbejdsrelaterede situationer og ægtefæller. Praksis har været tilbageholdende med at statuere identifikation. Identifikation ses dog af *UfR 2012.53V*, der som følge af *lex fori* må have den højeste præjudikatværdi på trods af, at dommen i forhold til tidligere praksis kommer frem til et modsatrettet resultat. Resultatet i

dommen stemmer dog overens med ordlyden i forsikringsaftalelovens § 51. Det må dog konkluderes, at der på trods af denne dom fortsat er en generel *tilbageholdenhed i praksis*, da der tidligere er afsagt domme fra både landsret og Højesteret, hvor der har været tilbageholdenhed med at statuere identifikation.

Der foreligger ingen egentlig *reklamationspligt* ved sikkerhedsforholdsregler, og forsikringsselskabers viden om disses manglende overholdelse, men det må følge af *god forsikringsskik*, at et forsikringsselskab ved viden om en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse må meddele dette til forsikringstageren. Hertil kan bemærkes det urimelige i, at et forsikringsselskab opkræver præmie for en ydelse, de ikke har påtænkt sig at dække, såfremt en forsikringsbegivenhed indtræder. Imidlertid følger det alene af god forsikringsskik. På trods af kun én trykt ankenævnskendelse på området kunne det være *ønskeligt med en direkte hjemmel i forsikringsaftalelovens § 51* vedrørende forsikringsselskabernes reklamationspligt ved viden om overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel, jf. Ankenævnet for Forsikrings begrundelse i AKF 47.690 (1998). Dette kan begrundes i henholdsvis forbrugerbeskyttelse, idet det vil afskære forsikringsselskaber fra at spekulere i at opkræve præmie for en ydelse, de ikke vil dække, ligesom det kan begrundes i den *præventive effekt* i det samfundsmæssige hensyn om at undgå skader, således at når en sikkerhedsforholdsregel er overtrådt, men der endnu ikke er sket skader, vil der kunne ændres på dette i tide.

Sondringen imellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser har ofte givet anledning til tvister for både Ankenævnet for Forsikring og domstolene. Sondringen har været betegnet som vanskelig, hvilket også kan udledes af den manglende samstemmighed imellem Ankenævnet for Forsikring internt og i forhold til domstolene. Baggrunden for dette er, at forsikringsselskabet ved en objektiv ansvarsfraskrivelse er fri for ansvar uafhængigt af *subjektive forhold*, herunder forsikringstagerens uagtsomhed, og årsagssammenhæng mellem handlingen og forsikringsbegivenhedens indtræden. Denne, for forsikringsselskabet, gunstige situation må anses som en medvirkende faktor til den rige praksis, hvor sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser har været til pådømmelse.

Mens sikkerhedsforholdsregler følger af forsikringsaftaleloven, er forsikringsaftaleloven imidlertid tavs omkring de objektive ansvarsfraskrivelser. Retten til at indgå aftale om sådanne følger dog af den formueretlige grundsætning om *aftalefrihed*.

I en gennemgang af praksis på området for sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelser blev der foretaget en *inddeling* i forskellige områder indenfor hvilke son-

dringen til objektive ansvarsfraskrivelse har gjort sig gældende. Der er tale om klausuler i autoforsikringer om startspærre, vilkår om aflåsning mod tyveri i familieforsikringer, vilkår om undersøgelse forud for gravearbejde, vilkår om lovlig anvendelse af motorkøretøjer og vilkår om kørsel uden vand eller olie. Efter en gennemgang af praksis må det konstateres, at sondringen mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelse er *vanskelig*. I ankenævnspraksis indenfor området for startspærre afsagt i perioden fra 1998 til 2001 statuerer Ankenævnet for Forsikring, at det samme forhold kan være både en objektiv ansvarsfraskrivelse, en sikkerhedsforholdsregel eller endda begge dele.

Med landsrettens afgørelse i UfR 2002.2706V blev det slået fast, at når der er tale om et adfærdregulerende vilkår, må vilkåret som udgangspunkt betegnes en sikkerhedsforholdsregel, og der skal meget til for at kunne betegne et sådant *adfærdregulerende vilkår som en objektiv ansvarsfraskrivelse*. Landsretten lagde ydermere vægt på startspærrens formål, som var at hindre, at bilen blev startet uden brug af rette nøgle, hvilket reelt var et vilkår, der havde til hensigt at regulere førerens adfærd for at imødegå den typiske tyveririsiko.

Ankenævnet for Forsikring har i sin praksis siden 2002 delt forsikringsvilkårene op, således at de indeholdt både en objektiv ansvarsfraskrivelse og en sikkerhedsforholdsregel. Dette er gjort med henvisning til UfR 2002.2706V. Der må på denne baggrund siges at være tale om en sondring mellem etableringen af en *fysisk indretning og efterfølgende adfærd* hos forsikringstageren. Hvor den fysiske indretning, for eksempel monteringen af tyverisikring i en bil, som udgangspunkt må anses som værende en objektiv ansvarsfraskrivelse, mens den efterfølgende adfærd, for eksempel aktivering og aflåsning af tyverisikring eller døre, kan karakteriseres som værende en sikkerhedsforholdsregel.

Som det er gældende for startspærre er tyverisikring i familieforsikringer ligeledes et område, der har været præget af uklarhed på området for *sondringen* mellem sikkerhedsforholdsregler og objektive ansvarsfraskrivelse. Landsrettens begrundelse i præmisserne i UfR 2002.2706V kan ligeledes siges at være anvendelig på dette område, idet der ved et vilkår om forsvarlig aflåsning, når en ejendom forlades, kan ses på, hvad formålet hermed er. I dette tilfælde vil formålet ligeledes være at imødegå en tyveririsiko ved at regulere forsikringstagerens adfærd til forsvarlig aflåsning. Ligeledes ses det anvendt i UfR 2005.2227H, hvor forsikringsdækningen var betinget af forudgående undersøgelse inden et gravearbejde gik i gang. Højesteret konkluderede, at der var tale om en sikkerhedsforholdsregel, idet bestemmelsen indeholdt et pålæg til forsikringstageren om at fore-

tage en handling for at forebygge skade. *Formålet* med denne betingelse er at hindre skade ved at regulere forsikringstagerens adfærd.

Der er naturligvis tale om en *simplificering*, men der må ud fra UfR 2002.2706V være tale om velbegrundede retningslinjer, hvor der ses på formålet af et vilkår, om det har præventiv effekt, og om det knytter sig til forsikringstagerens adfærd. Objektive ansvarsfraskrivelser må herefter forstås bogstaveligt og efter *ordlyden*, som et ansvar der fraskrives objektivt eksempelvis ved at fraskrive sig ansvar for et geografisk angivet område eller områder for ekstremsport, gravearbejde eller lignede.

I Norge findes der i den norske forsikringsaftalelov to bestemmelser omhandlende sikkerhedsforholdsregler. En *hovedbestemmelse* i § 4-8 og en *bestemmelse, der definerer*, hvad der forstås ved begrebet en sikkerhedsforholdsregel i § 1-2, bogstav e. Den norske hovedbestemmelse er en anelse mere fyldestgørende i sin ordlyd i det, der udover en objektiv vurdering af om sikkerhedsforholdsreglen er overtrådt, også skal ske en uagtsomhedsvurdering, hvor der er fire forhold, der skal tages i betragtning. Forholdene er 1) sikkerhedsforholdsreglens art, 2) skyldgraden, 3) skadesforløbet og 4) omstændighederne i øvrigt.

I uagtsomhedsvurderingen fremgår udtrykket om, at forsikringstageren har overtrådt sikkerhedsforholdsreglen ved en *forsømmelse*, såfremt han er mere end bare lidt at lægge til last. Udover at der skal være tale om en forsømmelse, er der også i Norge krav om, at overtrædelsen af sikkerhedsforholdsreglen skal være *årsag til forsikringsbegivenhedens indtræden*. I Norge er der ved en forsikringsbegivenheds indtrædelse efter en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse en præsumption for, at overtrædelsen har været årsag til forsikringsbegivenhedens indtræden.

Sondringen til objektive ansvarsfraskrivelser har ligeledes været en tilbagevendende problematik i norsk ret, og særligt området for de såkaldte skjulte handlingsklausuler, der fungerer som en mellemting mellem objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler, var genstand for problematikken. *Definitionen* blev indsat for at skabe klarhed på området, og samtidig blev det fra Justis- og politidepartementet slået fast, at de skjulte handlingsklausuler skulle betragtes som sikkerhedsforholdsregler i et forsøg på at *lette afgrænsningen til objektive ansvarsfraskrivelser*.

Det var ikke muligt at se problemet ved sondringen mellem objektive ansvarsfraskrivelser og sikkerhedsforholdsregler direkte ud fra retspraksis før definitionens indsættelse, idet RT-1979-554 var den eneste afgørelse, hvor der var udtrykt tvivl gennem instanserne om, hvorvidt et forhold

skulle henføres som værende henholdsvis en sikkerhedsforholdsregel eller en objektiv ansvarsfraskrivelse. Efter definitionens indsættelse har der derimod været 5 afgørelser fra henholdsvis ankenævn og domstole, jf. *FinKN 1760 (1993)*, *LB-2000-2623*, *AKN 1894 (2002)* og *TOSLO-2009-184389*. I de to ankenævnskendelser var der tale om forsikringer, der indeholdt et vilkår, som blev anset som værende både en sikkerhedsforholdsregel og en objektiv ansvarsfraskrivelse, men hvor vilkåret *samlet skulle betragtes som værende en sikkerhedsforholdsregel* ud fra en begrundelse om, at en objektiv ansvarsfraskrivelse og en sikkerhedsforholdsregel ikke kunne påberåbes sammen.

Retsvirkningen af overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel er i Norge, at der sker afkortning i forsikringsdækningen, hvilket fremgår af bestemmelsens ordlyd. Ifølge bestemmelsen i den daværende forsikringsaftalelov skulle dækningen derimod falde bort, såfremt der var sket en uagtsom overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel. Ved vurderingen af *afkortningsprocenten* skal de fire momenter, der også gør sig gældende ved uagtsomhedsvurderingen, tages i betragtning.

I den komparative analyse mellem dansk og norsk ret er de forskellige momenter i forhold til sikkerhedsforholdsregler blevet holdt op mod hinanden. Umiddelbart fremstår den norske definition som den eneste forskel mellem norsk og dansk ret, men allerede ved hovedbestemmelsen i den norske forsikringsaftalelovs § 4-8 er der langt mere *vejledning* at hente end det er tilfældet i den danske forsikringsaftalelovs § 51. Dette er tilfældet, da der i Norge er indsat 4 forhold, der skal tages i betragtning i henholdsvis uagtsomheds- og afkortningsvurderingen.

Det har været vanskeligt at fastslå, om det er den samme uagtsomhedsvurdering, der gør sig gældende i henholdsvis Danmark og Norge. Dette både vedrørende spørgsmålet om det norske udtryk *"mere end lidt at lægge til last"* svarer til den vurdering af *simpel uagtsomhed* som danske forsikringstagere er underlagt. Simpel uagtsomhed kan betragtes som et flydende begreb, men det må dog konkluderes, at det norske udtryk *"mere end lidt at lægge til last"* er en anelse *grovere* end simpel uagtsomhed med begrundelse i, at der skal *mere* end bare lidt til. Vanskeligheden kan yderligere begrundes i, at der i Norge sker afkortning med en lavere procentsats, hvis en forsømmelse ikke har været grov. Men også på baggrund af at der ikke er nogen norske afgørelser, hvor enten ankenævn eller domstolene kom frem til, at der ikke var tale om en uagtsomhed fra forsikringstagerens side, hvorfor det kan være vanskeligt at udlede, hvor grænsen mellem det hændelige og det uagtsomme går.

På baggrund af vejledningen indskrevet i hovedbestemmelsen og selve definitionen i forsikringsaftaleloven i Norge, er det således ikke overraskende, at der er langt flere domme og ankenævnskendelser på området for sikkerhedsforholdsregler i Danmark.

I Norge sker der en *nuancering i afkortningen* alt efter karakteren af forsikringstagerens forsømmelse, arten af sikkerhedsforholdsreglen, skadesforløbet og omstændighederne i øvrigt, mens der ved en sikkerhedsforholdsregels overtrædelse i Danmark sker en alt eller intet-dækning, hvortil *kausalitetsvurderingen* indsattes som værn mod, at forsikringstageren skulle blive straffet unødigt hårdt ved overtrædelse af en sikkerhedsforholdsregel. Ud fra en betragtning om, at en forsikringstager i Danmark bliver underlagt samme retsvirkning uanset om sikkerhedsforholdsreglen er overtrådt ved en simpel uagtsomhed eller direkte forsæt, kan det synes mere fornuftigt, at der som i Norge er mulighed for at afstemme retsvirkningen mod forsømmelsen ved hjælp af afkortning. På den anden side og ud fra den præventive effekt af en sikkerhedsforholdsregel synes det, af hensyn til at sikre en sikkerhedsforholdsregels overholdelse, rimeligt, at sanktionen for forsikringstageren er bortfald af dækningen.

Den mangfoldige praksis i Danmark taget i betragtning kan det lade til, at en definition af begrebet sikkerhedsforholdsregler synes ønskelig, idet vejledninger og definitioner afgjort må synes at være medvirkende til den begrænsede praksis på området for sikkerhedsforholdsregler i norsk ret. Lovgiver i Danmark synes dog ikke at være interesseret i en sådan indsættelse, og også i Justitsministeriets betænkning nr. 1423 af 2002 om forsikringsaftaleloven nævnes uklarheden blot, men også at der *ikke var et behov for at indsætte en definition*.

Det må dog konkluderes, at der *næppe ville være skadesvirkninger* ved at indsætte en definition, hvorfor det også på baggrund af uklarheden i praksis, som bestemt var til stede i 2002, kan undre, at Justitsministeriet afviser behovet for indsættelsens af en sådan.

8. Summary in English

This thesis concerns the subject of law of insurance, more specifically safety regulations and the delimitation to objective disclamation of responsibility in insurance policies or terms. The thesis has been delineated to only include the subject of general insurance and not life- or health insurance. It has been the thesis' goal to end up with a comparative analysis toward Norwegian law on the subject. The reason for this comparative analysis was that Norway in the year of 1989 decided to introduce their insurance law to a definition of safety regulations. This definition was introduced because of the, somewhat difficult, delimitation to objective disclamation of responsibility.

The same difficult delimitation has been seen in Danish law, where there are many judgements on the question of whether a clause is either a safety regulation or an objective disclamation of responsibility.

Insurance companies are very interested in having clauses, in the insurance policy and terms, looked upon as an objective disclamation of responsibility, because then it does not matter whether the policy holder can be held responsible for the risk occurring, just like the causation between the risk occurring and the policy holders actions towards it will not be looked upon. This means that if the insurance company's views are accepted, they do not have to compensate the policy holder regardless of the circumstances.

The delimitation has not been made any easier by the insurance board of appeal having come to different conclusion in cases with the same materiel contents. This is also the case within the judgements from Danish courts.

The question is then if a definition would have helped the insurance board of appeal and Danish courts to come to a more consensual conclusion on the clauses. Having looked into Norwegian law it is clear that the delimitation is not as difficult as it is in Denmark, although it is hard to see whether it has been because of the definition, as there was only one case concerning the delimitation before the definition was introduced into Norwegian insurance law.

A suggestion to Danish law of insurance would, in spite of the above, be to introduce a similar definition into Danish insurance law, because it could have an effect on what to consider as an objective disclamation of responsibility or a safety regulation. The way Norway has done it, has meant that more clauses are considered safety regulations which brings the most benefits towards the policy holders because they then get the evaluation of the negligence and causation.

9. Litteraturliste

Herunder vil den litteratur, der er anvendt i fremstillingen af afhandlingen, fremgå. Der er nedenfor foretaget en inddeling i bøger, artikler og anden elektronisk litteratur, udtalelser og betænkninger og endeligt domme og kendelser fra Ankenævnet for Forsikring.

9.1. Bøger

- Bryde Andersen, Mads, *Grundlæggende aftaleret*, Gads Forlag, 2. omarbejdede udgave, 2. oplag, 2002
- Brynildsen, Claus, Lid, Børre, Nygård, Truls, *Forsikringsaftaleloven med kommentarer*, Gyldendal Norsk Forlag AS, 1. udgave, 1. oplag, 2001
- Bugge, Nicolay L., *Lov om forsikringsaftaler av 6. juni 1930 med motiver og anmerkninger*, Forlagt AV H. Aschehoug & Co., 1930
- Evald, Jens, *Retskilderne og den juridiske metode*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1. udgave, 1. oplag, 1997
- Feldbæk, Ole, Løkke, Anne, Jeppesen, Steen Leth, *Drømmen om tryghed*, Gads Forlag,, 1. udgave, 1. oplag, 2007
- Gawinetski, Jørgen, Jønsson, Henning, *Familieforsikring – en kommentar*, Forlaget Thomson, 3. udgave, 2. oplag 1993
- Gomard, Bernard, *Moderne erstatningsret*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1. udgave, 1. oplag, 2002
- Jønsson, Henning, Kjærgaard, Lisbeth, *Dansk Forsikringsret*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 8. udgave, 2. oplag, 2003
- Lyngsø, Preben, *Kort og godt om privatforsikring*, Politikens Forlag, 1. udgave, 1977
- Munk-Hansen, Carsten, *Fast ejendom – overdragelsesaftalen, mangler og anden misligholdelse*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1. udgave, 1. oplag, 2010
- Selmer, Knut S., *Forsikringsrett*, Universitetsforlaget AS, 2. reviderede udgave, 2. oplag, 1986
- Sørensen, Ivan, *Den private syge- og ulykkesforsikring*, Forlaget Thomson, 2. udgave, 1. oplag, 2004
- Sørensen, Ivan, *Forsikringsaftaleloven med kommentarer*, Forlaget Thomson A/S, 1. udgave, 1. oplag, 2000
- Sørensen, Ivan, *Forsikringsret*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 5. udgave, 1. oplag, 2010

-
- Nielsen, Gorm Toftegaard, *Strafferet I: Ansvaret*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 3. udgave, 1. oplag, 2008
 - von Eyben, Bo, Isager, Helle, *Lærebog i erstatningsret*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 6. udgave, 1. oplag, 2007
 - von Eyben, Bo, *Juridisk ordbog*, Forlaget Thomson A/S, 13. udgave, 1. oplag, 2008
 - Wegener, Morten, *Juridisk metode*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 3. reviderede udgave, 2000

9.2. Tidsskrifter, artikler og elektronisk litteratur

- Ankenævnet for Forsikring om sikkerhedsforholdsregler
http://www.ankeforsikring.dk/Typiske_aarsager_til_klager/Generelt/Sikkerhedsforholdsregler.aspx
- Bjerregård, Niels-Jacob, *Indbrudstyveri – simpelt tyveri?*, Tidsskriftet forsikring, nr. 9. 3. maj 1999, 31. årgang
- Finansklagenemnda
<https://publisering.finkn.no/>
- Forsikrings- og erstatningsretlige skrifter I, *Festskrift for FED*, Forsikringshøjskolens Forlag, 2000, s. 53-70 Jønsson, Henning, *Indbrudstyveri – forsvarligt aflåst – vinduer og døre – tricktyverier*
- Netbanksforsikring om sikkerhedsforanstaltninger
<http://netbankforsikring.dk/netbankforsikring/sikkerhedsforanstaltninger>
- Norges domstole om retssystemet i Norge
<http://www.domstol.no/no/Om-domstolene/>
- Bull, Hans Jacob, professor dr. juris., *"Skjulte handlingsklausuler"*, oplæg afholdt d. 14.-15. september 1998
<http://www.nft.nu/sites/default/files/1999301.pdf>
- Wiisbye, Michael S., *Indbrudstyveri contra simpelt tyveri i relation til familieforsikringen*, i Ugeskrift for Retsvæsen UfR1988B.38
- Ankenævnet for Forsikring, Årsberetning 1999
- Om Ankenævnet for Forsikring
<http://www.forbrug.dk/Artikler/Dine-klagemuligheder/saadanklagerdu/godkendte-ankenavn/forsikringsanke>

9.3. Lovforslag, udtalelser, betænkninger og vejledninger

- Justis- og politidepartementets kommentarer Ot. prp. nr. 49 (1988-1989) til lov om forsikringsavtaler mm.
- Justitsministeriets betænkning nr. 1423 af 2002 om forsikringsaftaleloven
- Kommissionsbetænkning med udkastet til forsikringsaftaleloven 1925
- Lovforslag L 169 fremsat 26. februar 2003 til lov om ændring af lov om forsikringsavtaler, lov om erstatningsansvar og lov om kreditaftaler
- Norges Offentlige Utredninger: Lov om avtaler om skadeforsikring, NOU 1987: 24
- Udkast til forsikringsaftaleloven, KBET.1925.T1

9.4. Ankenævnspraksis

Herunder vil den anvendte ankenævnspraksis fremgå. Der er foretaget en inddeling i dansk og norsk ankenævnspraksis.

9.4.1. Dansk ankenævnspraksis

- AKF 41.133 (1996)
- AKF 42.671 (1997)
- AKF 44.511 (1998)
- AKF 45.756 (1998)
- AKF 45.843 (1998)
- AKF 46.523 (1998)
- AKF 47.577 (1998)
- AKF 47.690 (1998)
- AKF 47.801 (1998)
- AKF 48.000 (1998)
- AKF 48.299 (1999)
- AKF 49.189 (1999)
- AKF 51.800 (2000)
- AKF 52.146 (2000)
- AKF 53.703 (2001)
- AKF 53.976 (2001)
- AKF 54.726 (2001)

-
- AKF 60.710 (2003)
 - AKF 61.586 (2004)
 - AKF 67.738 (2006)
 - AKF 70.612 (2007)
 - AKF 71.964 (2008)
 - AKF 73.888 (2008)
 - AKF 79.669 (2011)

9.4.2. Norsk ankenævnsspraksis

- FinKN 1760 (1993)
- AKN 1539 (1997)
- AKN 1695 (1999)
- AKN 1734 (2000)
- AKN 1894 (2002)
- FinKN 392 (2011)
- FinKN 288 (2009)

9.5. Domme

Herunder vil den anvendte domstolspraksis fremgå. Der er foretaget en inddeling i dansk og norsk domstolspraksis.

9.5.1. Danske domstole

- UfR 1953.849V
- UfR 1964.332V
- UfR 1964.440/2Ø
- UfR 1967.75Ø
- UfR 1967.292H
- UfR 1986.125H
- UfR 1986.129H
- UfR 1986.449H
- UfR 1988.811/2Ø
- UfR 1990.424Ø

-
- UfR 1991.75/2Ø
 - UfR 1999.1018Ø
 - UfR 2000.240V
 - UfR 2001.1269H
 - FED 2002.2218
 - UfR 2002.2706V
 - UfR 2004.993H
 - UfR 2005.2227H
 - UfR 2011.1589V
 - UfR 2012.53V

9.5.2. Norske domstole

- Høyesteretts dom 26.05.79 RT-1979-554
- Adger Lagmannsretts dom af 30.03.95 (LA-1994-00377)
- Gulating Lagmannsretts dom af 18.09.96 (RG-1997-697)
- Adger Lagmannsretts kendelse LA-1999-1256
- Borgarting Lagmannsretts dom LB-2000-2623
- Oslo Tingrett TOSLO-2001-542
- Høyesteretts dom af 14.10.04 HR-2004-1719-A-Rt-2004-1545
- Hålogaland Lagmannsretts dom LH-2006-28895
- Oslo Tingrett TOSLO-2009-184389

9.6. Bilag

Der er vedlagt relevante bilag, som ikke er alment tilgængelige fra Danmark, i et separat dokument. Der er således tale om uddrag af Justis- og politidepartementets kommentarer Ot. prp. nr. 49 (1988-1989) til den norske forsikringsaftalelov samt de i specialet anvendte norske domme.

Afgørelser fra Finansklagenævnet og det tidligere Afkortningsnævnet er ikke vedlagt som bilag, idet disse er offentligt tilgængelige på www.finkn.no.